Tăcerea este de-a dreptul criminală!

Marc Menant

MEDICINA NE UCIDE

Un asemenea titlu îmi garantează oprobiul general

Sunt etichetat "ignorant al progresului", mi se interzice să practic jurnalismul.

Marc Menant

MEDICINA NE UCIDE

Traducere Ioana Săndulescu

Un asemenea titlu îmi garantează oprobriul general. Ce mizerie şi cartea asta ! Fără să o citească, somităţile mă desfiinţează fără milă. Li se alătură şi mulţimea de absolvenţi anesteziaţi de norma academică. Opiniile mele sunt lamentabile, tot atât de periculoase ca tezele creaţioniste. Sunt etichetat drept „duşman ignorant al progresului", mi se interzice să practic jurnalismul. În fine, de ce mă amestec, nu am dreptul să tratez subiectul, nu sunt un specialist înregistrat la departamentul „sănătate" al vreunei redacţii. Ei sunt competenţi în virtutea contactelor legate cu crema facultăţilor de medicină. Calitatea titularului rubricii se judecă în funcţie de grosimea agendei sale telefonice. În orice moment, el trebuie să fie în stare să obţină opinia unei personalităţi pe teme de actualitate, dar atenţie la întrebări ! Impertinenţa este interzisă, marele om trebuie periat cu mare aplicaţie, altfel privilegiul relaţiei directe se duce pe apa Sâmbetei ! În plus, obiectiv vorbind, raţiunea şi decenţa impun o atitudine de smerenie în faţa unor astfel de inteligenţe. În realitate, totul îl predispune pe specialist la conivenţă. În primul rând parcursul formativ. Fie provine din mediul academic, fie a ajuns să fie invitat după mai multe înlocuiri ale titularului, de obicei pe motiv de indisponibilitate. Şi într-un caz, şi în celălalt, fie că este medic cu diplomă sau autodidact, comunicatele de piesă ale laboratoarelor farmaceutice au contribuit decisiv la îmbogăţirea cunoştinţelor sale. Mijloacele de informare ce propagă zelos mesajul magiştrilor contribuie în felul acesta la sanctificarea verbului universitar.

Tăcerea este de-a dreptul criminală ! Sănătatea publică impune o mobilizare generală la intervale regulate, cum se întâmplă în fiecare toamnă cu apelurile la vaccinarea antigripală. În gura autorităţilor, care insistă asupra riscurilor enorme la care sunt expuşi vârstnicii, acestea sună ca nişte incantaţii ritualice. Nu sunt însă decât o mare impostură, după cum arată epidemiologul Lone Simonsen de la National Institute of Health, Bethesda, în numărul revistei *Lancet* din 25 septembrie 2007. În opinia sa nu există nici o dovadă ştiinţifică a eficacităţii vaccinului la populaţia de peste 65 de ani, în condiţiile în care 65% dintre persoanele din această categorie de vârstă au aderat la

ritualul vaccinării începând cu anul 1960. Simonsen confirmă astfel studiul epidemiologic apărut în 2005 în *International Archives of Medicine,* document care atestă că în intervalul 1980 şi 1990, 76% dintre decesele cauzate de gripă s-au înregistrat în rândul celor cu vârste de peste 70 de ani (din care 55% la categoria de peste 80 de ani), cu o mortalitate în creştere constantă, deşi tot mai mulţi vârstnici au beneficiat de vaccinare. Trebuie spus că statisticile nu includ decesele provocate de pneumoniile bacteriene suprainfectate sau de crizele cardiace cu decompensare, patologii pe care le declanşează gripa. Să analizăm acum cercetările doctorului Tom Jefferson *(The Cochrane Vaccines Field),* care sintetizează 64 de studii internaţionale reprezentând 96 de „sezoane" de gripă. Jefferson afirmă cu toată răspunderea că, indiferent de populaţiile studiate şi de criteriile clinice, eficacitatea vaccinului nu depăşeşte 23%. Mai grav, la persoanele de peste 65 de ani vaccinurile nu acţionează în nici un fel asupra sindroamelor gripale, pneumopatiilor şi mortalităţii respiratorii.

Aceste rezultate nu vor fi confirmate, întrucât orice studiu comparativ „dublu orb" între placebo şi vaccin ar primi un veto din partea comitetelor de etică pe motiv că vaccinarea tuturor seniorilor este recomandată cu tărie. O fericire pentru fabricanţii vaccinului, care continuă să proclame fără jenă că produsul lor scade cu 50% riscul deceselor în timpul iernii. Unii vor detecta aici influenţa marilor laboratoare şi vor profita de situaţie pentru a intona vestitul refren al complotului mondial urzit de forţe obscure care sunt gata de orice malversaţiune dacă le permite să se îndoape cu profituri. Teza e demagogică, desigur, frenezia cu care industria farmaceutică urmăreşte să se îmbogăţească nu se discută, dar nu trebuie uitat că sistemul se bazează pe cercetare, iar aceasta îi angajează, după o selecţie drastică, pe candidaţii proveniţi din cele mai exigente instituţii de învăţământ. Traseul lor e interminabil, stau aproape zece ani cu nasul în cărţi burduşindu-şi creierii cu secretele fiziologiei, cu toate componentele organismului, până la cele mai mici, plus diverşii reprezentanţi ai faunei liliputane, bacterii şi viruşi cu proastă reputaţie care, totuşi, sunt indispensabili, în mare parte, pentru supravieţuirea noastră. Aproape zece ani petrecuţi între băncile facultăţii şi spital, timp în care spiritul lor este strâns în menghină, cioplit şi fasonat pentru a se conforma cu teoria stabilită de marii maeştri. Întreaga tinereţe dedicată cunoaşterii, şi asta cu un singur stimulent: perspectiva de a sluji într-o bună zi ştiinţa care a scăpat omenirea de calvarul bolilor.

Este fabuloasă ştiinţa, mulţumită ei scăpăm de soarta tristă a

înaintaşilor, indivizi care, scăpaţi prin minune de moarte la naştere, erau deja bătrâni la 30 de ani, la 40 ajungând doar cei mai zdraveni şi mai iubiţi de soartă. Natura nu i-a prea cocoloşit pe strămoşii noştri, nici o specie nu pare atât de şubredă, cum să nu te miri de longevitatea unor mamifere precum ţestoasele gigant; elefanţii sau balenele care sunt în plină formă la vârsta mitică de 100 de ani. Chiar şi verişoarele noastre, marile primate, stau mai bine cu sănătatea. Aceste date elimină definitiv îndoiala din creierul savanţilor convinşi de validitatea teoriei microbilor furioşi Cercetătorii aceştia experimentează tatonând zile, săptămâni, luni, ani în şir, până când descoperă o nouă moleculă ce va genera noi tratamente, medicamente sau vaccinuri.

Aplauze şi plecăciuni în faţa unei asemenea doze de obstinaţie şi abnegaţie. Adevăraţi călugări în halat alb, cuceritori ai cunoaşterii. Mari oameni care, cel mai adesea, rămân pe nedrept anonimi şi nu au parte de glorie decât indirect, graţie celor puţini care sunt citaţi în enciclopedii sau, şi mai rar, dau numele unor spitale ori şcoli.

Tabloul e cum nu se poate mai idilic. Iar Academia degeaba tratează cu morgă drept „obscurantist" orice spirit ce îndrăzneşte s-o critice, cifrele copleşitoare, vorbind despre cealaltă morgă, cea a cadavrelor, deteriorează aureola ştiinţei ştiinţelor, posesoare a unor terapii cvasi-miraculoase. Sunt incontestabile cifrele furnizate de foarte serioasa reţea a centrelor regionale de supraveghere farmacologică; reţineţi că este vorba de cifre minime. În Franţa, în fiecare an, 1.300.000 de persoane sunt spitalizate în sectorul public din cauza efectelor indezirabile ale unui medicament, peste 450.000 dintre acestea fiind în stare gravă. Aceste 1.300.000 de cazuri reprezintă 10% dintre pacienţii internaţi în spital. Scandalul atinge însă culmile ororii când se face bilanţul deceselor provocate de ingestia unor medicamente: 18.000 pe an ! Fenomenul nu se limitează la Franţa, serviciul englez de sănătate anunţă, la rândul său, că numărul pacienţilor „ucişi pe reţetă" a crescut cu 500 % în zece ani ! Cât despre Organizaţia Mondială a Sănătăţii, aceasta dezvăluie că, în funcţie de ţară, medicamentele se situează între locurile al patrulea şi al şaselea în clasamentul cauzelor mortalităţii.

Ei bine, da, medicina ne ucide ! Cu toate acestea, venerabila instituţie nu şi-a pierdut nimic din strălucire, graţie unei propagande care îi retrage individului responsabilitatea pentru propria sănătate, îl infantilizează şi-l plasează sub teroarea maladiilor.

MEDICINA, O CREDINȚĂ

Este viscerală teama de boli, manifestare ultimă a unei spiritualități ce se regăsește plină de vigoare la popoarele primitive. Pentru membrii acestora, fiecare animal, plantă ori piatră adăpostește un spirit; prin urmare, omul nu este decât un element ca toate celelalte, cărora li se adaugă sufletele rătăcitoare ale morților. Maladia, asemenea cataclismelor şi accidentelor, are drept cauză obligatorie ofensa adusă unei entități; aceasta, ca să se răzbune, se infiltrează in trupul ultragiatorului. Vindecarea nu este, aşadar, o chestiune de tratament, ci una de eliberare, trebuie alungat intrusul, lucru de care sunt capabili doar vestiții şamani, vrăjitori, tămăduitori, *medecine men.* În transa declanşată în ciuruitul tam-tamurilor, posesorul darurilor ieşite din comun obține dialogul cu spiritul şi negociază ofrandele reparatorii. Refacerea organelor se stimulează cu băuturi şi cataplasme preparate respectând secretele şoptite de spiritele plantelor.

Sedentarizarea şi cucerirea unor spații vaste le-a fost fatală spiritelor. În acel moment, lumea s-a împărțit în două: jos, decăzut, redus la stricta materialitate - pământul; sus, eterul stăpânit de o mulțime de zei cu trăsături foarte omeneşti, ambițioşi, invidioşi, colerici, cheflii, mari amatori de plăceri. Nu numai că, asemenea spiritelor detronate, zeii acceptă negoțul cu ofrande, ci, în plus, pretind să fie adulați prin sacrificii. Dacă le socotesc prea meschine, zbang ! trimit îndată nişte necazuri şi boli. Membrii Panteonului sunt atât de numeroşi, încât ceremoniile sângeroase ajung să epuizeze omenirea. Supralicitările barbare nu vor înceta decât odată cu Revelația şi supunerea față de Dumnezeul unic, atotputernic. Manifestând o exigență absolută, are şi El cultul său. Cere să îngenuncheze mulțimea colcăitoare creată după chipul şi înfățişarea sa. Nedemnă de o ascendență atât de nobilă, mulțimea aceasta îşi exprimă cam anemic pioşenia. Ca s-o forțeze să se plece, Tatăl se resemnează s-o biciuiască trimițându-i tot felul de suferințe. Totuşi, plin de milostenie, El conferă întregii curți a Empireului (îngeri, sfinte, sfinți) puteri de vindecare specifice. Prin intermediul acestor personaje întreprinde chiar minuni autentice. Câtă bunătate ! Făgăduința protecției supreme va îndemna roiul ecleziastic cuprins de febra prozelitismului să fanatizeze Occidentul în câteva secole. Vindecările se produceau după toanele Domnului.

Aspectul discreționar al favorii aduce fervoarea la paroxism, nimic nu se mai face fără raportare la Domnul. Nu mai trebuie să comiți un păcat ca să primeşti o sancțiune, e suficient să fii oarecum neglijent în cuvioşie ca să-ți atragi pedeapsa divină. Ghinionul e combătut cu demonstrații de credință, viața de zi cu zi este punctată de semnul crucii. De la gloata la principi, toți cerşesc speranță. Regele face parte şi el dintre milogi. Domneşte prosternat deşi, începând cu anul 496 şi Clovis, este reprezentantul Atotputernicului.

În acel an, la Tolbiac, la sud de Koln, căpetenia francă se luptă cu alamanii. La prânz, situația e disperată, Clovis se gândeşte la Clotilde, soția sa, femeie foarte credincioasă, şi se prăbuşeşte în genunchi, urlând către Ceruri: „Dumnezeu al Clotildei, dacă mă auzi, dă-mi victoria, promit să trec la religia ta !" S-a ținut de cuvânt la Reims, pe 25 decembrie 496 (dată contestabilă în opinia anumitor istorici). Culme a extazului, ralierea la Domnul îi permitea să tânjească la sufletele galilor sortite pierzaniei din cauza idolatriei. Mulțumită lui Clovis, siturile păgâne aveau să dispară pentru totdeauna, îngropate la temelia bisericilor. Gata cu riturile profane şi toate decorațiunile de operetă - pandantive, coliere şi amulete ! Se întrevedea o perspectivă radioasă ce merita o mână de ajutor. Când Clovis se pregătea să i se înfățişeze lui Remi, arhiepiscopul de Reims, abracadabra, din cer s-a pogorât un porumbel ce ținea în cioc o sticluță cu ulei, cadou din partea Atotputernicului. Remi va unge cu acest lichid, „Sfântul Mir", fruntea, pieptul şi axilele convertitului şi va pecetlui astfel legătura directă dintre împărăția cerului şi cea a pământului. Pecetea divină îi va sfinți pe toți noii suverani până la Ludovic al XVI-lea. Sticluța, „miraculos" menținută plină în decursul secolelor, va fi spartă în 1793, când nişte *sans-culottes* mâncători de preoți au azvârlit-o asupra statuii lui Ludovic al XV-lea. Păcat, căci prețiosul ei conținut le fusese de ajutor sărmanilor încă de pe vremea lui Robert al II-lea cel Pios. După încoronare, acesta a vindecat printr-o simplă atingere leziunile purulente ce acopereau gâturile săracilor prosternați în fața sa. Aceste răni, numite „scrofule", erau provocate de o formă de tuberculoză. Toți suveranii au moştenit acest dar al taumaturgiei care nu se manifesta decât o dată, imediat după ungerea monarhului.

Călăuzirea divină nu asigura luarea unor decizii luminate şi nici rezistența la ispitele prezentate de Infama Creatură. Dacă Diavolul îl poate corupe pe monarh, are şanse încă şi mai mari cu supuşii acestuia, societatea lăsându-se, în marea sa majoritate, în voia desfrâului, avariției şi josniciilor - invidie, răzbunare, trădare. Sinistra decădere conduce omenirea direct spre

hău. E o fatalitate intolerabilă pentru Părintele Ceresc: nu şi-a jertfit fiul degeaba, astfel că, pentru a smulge sufletele din mizerie, El recurge la o pedeapsă cumplită.

Ne aflăm în Crimeea anului 1347, portul Theodosia este asediat de războinicii tătari. Dumnezeu îi îmbolnăveşte de ciumă pe câțiva dintre atacatori. Căpetenia lor, de o cruzime plină de cinism, ordonă ca primele cadavre să fie recuperate şi catapultate asupra oraşului pe post de ghiulele. Câțiva negustori italieni scapă de măcel şi se refugiază la bordul corăbiilor lor. Purtători ai ororii în stadiu de incubație, ei debarcă la Marsilia în noiembrie 1347.

Iată acum teroarea dezlănțuită ! În câteva luni, întreaga țară este lovită. Victimele, cuprinse de febră şi frisoane, cu buboaie mari uneori cât nişte mere şi pielea înnegrită, se zvârcolesc de durere, scuipă sânge. Moartea îi seceră după trei-patru zile de agonie. A treia parte din populație se stinge din viață ! În unele regiuni, proporția e de două treimi, Lyon va număra 5.000 de morți. Parisul - 80.000. Hecatomba este alimentată de panica orăşenilor. Refugiați la țară, aceştia îi molipsesc pe țărani. Nimeni nu mai munceşte, fiecare îşi economiseşte energia pentru a o cheltui în fervoarea mistică. Se fac auzite mai multe rugăciuni ca oricând. Numai Domnul poate opri Apocalipsa şi, pentru a-1 îndupleca, nimic nu este mai potrivit decât o procesiune.

Plimbarea cu paşi mici în urma statuii lui Christos pe cruce a devenit o adevărată manie. N-a fost nevoie de ciumă ca bătăile de toacă să-i cheme pe credincioşi la ordine. Orice poate fi un pretext pentru a recita în cor Tatăl Nostru: o secetă, o inundație, semănatul, secerişul, ding, ding, dong, de la vlădică la opincă, toți la pas cu preotul în frunte, iac-aşa, în turmă, o dată la trei zile. Este funestă îmbulzeala. În jegul hainelor, puricii întind o ambuscadă. La cea mai mică atingere, acrobații liliputani sar de pe un ins pe altul oferindu-şi un ospăț fără sfârşit. Această frenezie a dătătorilor de mâncărime îi dă ciumei un ajutor nesperat: la fiecare înțepătură, puricii regurgitează virusul luat de la şobolani.

Furia incantațiilor n-a avut nici un efect; ar trebui, prin urmare, să-i îndepărteze pe oameni de Bunul Dumnezeu. Puterile lui nu-s decât nişte baliverne ! Dimpotrivă, pe măsură ce gropile comune nu mai pot cuprinde leşurile, supraviețuitorii se socotesc aleşi de către Domnul. Această candoare mistică este de înțeles dacă se studiază epidemiile repertoriate. Toate, după un punct culminant monstruos, s-au stins de o manieră misterioasă. În secolul al XVII-lea, Carl Gauss, fizician şi matematician german, a descris fenomenul

cu ajutorul curbei în formă de clopot care-i poartă numele.

Prin analogie, se poate afirma că, după cinci secole de apogeu, teroarea, sub auspiciile divinității, intră în declin odată cu Renaşterea. Cercurile restrânse de învățați resping supunerea față de obscurantism şi superstiții, atitudine revoltătoare ce sufocă inteligența. Religia este prima vizată de nemulțumirile iconoclaste. Deşi destituit, Dumnezeu nu este încă mort, va mai trece o vreme până când Nietzsche să îndrăznească deicidul, dar în zorii veacului Luminilor, El este expediat la marginile universului, deposedat de funcțiunile de bricoleur genial, inventator, creator, realizator al lumii şi al legilor ce o guvernează. Le revine oamenilor sarcina de a descoperi legile şi de a le aplica în propriul avantaj. Ambiția va duce în scurt timp la dezvoltarea ştiințelor. Mințile zbârnâie de idei. La petreceri se colportează veşti despre ultimele descoperiri şi invenții. Forfoteala nemaivăzută care vesteşte dominația totală a omului asupra naturii. Savanților nu li se pare nimic imposibil în fizică şi chimie, ei reduc materia la un joc de formule şi ecuații. Medicina însă rămâne departe de fenomenala prosperitate intelectuală şi foloseşte în continuare metodele domnului Purgon: clistire, lăsări de sânge, spălături. O letargie care afectează în primul rând crema societății, căci oamenii de rând îşi dreg sănătatea făcând apel la tămăduitori, magnetizori, vraci şi chiar vrăjitori. Descrierea aceasta ne aduce imediat în minte refrenul îmbătrânirii precoce şi al asigurării de viață încheiate cel mai târziu la 40 de ani. Ajunge cât ne bat la cap autoritățile şi mijloacele de informare cu prostia asta, a sosit momentul să le arătăm că nu ne-am născut ieri.

În primul rând, până în secolul al XVI-lea, păstrarea actelor de naştere şi de deces depindea exclusiv de fantezia preotului. Extrasele de stare civilă au apărut la Villers-Cotterets abia pe 10 august 1539, când s-a publicat vestitul ordin al lui Francisc I. Textul declară franceza limbă a puterii regale, în detrimentul latinei, şi îi obligă pe enoriaşi să înregistreze botezurile şi înmormântările. Prin urmare, pasionații de genealogie nu dețin informații în cantitate apreciabilă decât începând cu strămoşii lor din veacul al XVI-lea. Să frunzărim dosarele la întâmplare, în căutarea unor personalități care au depăşit cu vioiciune pragul de 70 de ani. Lista, în ordine alfabetică, e departe de a fi exhaustivă. Boileau 75 de ani, Chateaubriand 80, Clemenceau 88, Colette 81, La Fontaine 74, Goethe 82, Ninon de Lenclos 84, Auguste Renoir 78, Juliette Recamier 73, Rodin 77, Talleyrand 84, Tolstoi 82, Vauban 74 şi Fontenelle, pe numele de botez Bernard, nepot al lui Corneille, scriitor-filozof care, dacă mai trăia o lună, împlinea 100 de ani ! La această listă prestigioasă îl voi

adăuga, în numele oamenilor de rând, pe bunicul meu, Adrian. La baza scării sociale, Tataia, din neam de muncitori agricoli, s-a născut în 1884 şi s-a stins în 1967, trăind 83 de ani într-o sănătate înfloritoare, fără să consulte vreodată un medic. Bătrân falnic, înalt de un metru şaptezeci şi şase, cu spinarea neîncovoiată în pofida anilor, nu i-a descoperit pe practicienii artei medicale decât după o hemoragie internă subită care 1-a făcut să se prăbuşească într-o dimineaţă în pivniţă, pe când umplea o găleată cu cărbune pentru sobă. El., care n-a luat niciodată vreo doctorie, nici măcar o aspirină, s-a trezit, după operaţie, îndopat cu o sumedenie de pilule multicolore care i-au prelungit letargia trei săptămâni. Până la această experienţă zadarnică, singurul remediu folosit de el fusese o cană de ceai de-al abatelui Soury, seara la culcare.

Şi totuşi Adrien al meu n-a avut o viaţă de huzur, la 12 ani a început să muncească, se trezea la 4 şi jumătate şi mergea pe jos doisprezece kilometri până la zidarul pe lângă care ucenicea. Robotea toată ziua, cu o scurtă pauză la prânz, cât să-şi păcălească stomacul cu tocana călâie din sufertaş. Apoi alţi doisprezece kilometri înapoi acasă, după care îi dădea o mână de ajutor tatălui la fermă şi, la sfârşit, făcea un ocol pe la fântână, aducându-şi apă pentru spălatul rapid de seară la. chiuveta din bucătărie. Avea programul ăsta şapte zile din şapte, fără vacanţe până în 1936 şi fără salutarele concedii plătite. Băieţii din uzine s-au luptat pentru drepturile acestea şi le-au obţinut. Pentru ceilalţi, de la micile ateliere, regula era „mergi înainte sau crapă." Meşteşugarul nu tolerează nici cel mai mic semn de nesupunere. Cârcotaşii sunt daţi afară pe loc. Un comunist împuţit. Afară ! Să nu văd nici un bolşevic pe şantier ! Adrien nu riscă sancţiunea radicală, căreia i se adaugă ştampila roşie din cartea de muncă, îşi face treaba cuminte, nu din laşitate şi teama de şomaj, ci pentru că meseria îi este dragă. Îi place puzzle-ul de cărămizi îndreptat cu firul de plumb şi cu nivela, se simte ca un acrobat pe schele. O singură paranteză în rutina sa profesională: marele măcel din 1914, căruia i-a supravieţuit ca un şobolan. Vederea tuturor camarazilor morţi în jurul său îl paralizează; ca să nu se transforme într-un rând suplimentar pe monumentul închinat morţilor de la Saint-Cyr-sous-Dourdan, oraşelul său natal, Adrien îndrăzneşte să se revolte. Cu viclenie, îşi asigură demobilizarea mutilându-şi pe ascuns piciorul. Soldatul clasa a II-a Adrien Menant nu se va lăuda niciodată cu această escrocherie. Mulţumită ei va scăpa însă de carnagiul care a debusolat statisticile privind speranţa medie de viaţă, degringoladă amplificată de epidemia de gripă spaniolă care, ca toate epidemiile, s-a oprit de la sine.

Unii mormăie: „Nu ne pasă nici cât negru sub unghie de bunicu-său şi de digresiunile lui istorice ! " Să treacă la fapte ! Să ne explice cum e cu medicina, că aşa a promis ! Foarte bine, dar, fără o succintă punere în perspectivă, afirmațiile mele n-ar fi decât un rechizitoriu simplist, o caricatură lipsită de substanță. De aceea, înainte de a-mi începe demonstrația referitoare la erezia medicală, țin să-mi dezvolt argumentația despre longevitatea strămoşilor prezentând câteva elemente complementare.

Departe de a constitui o formă de exhibiționism familial, evocarea bunicului meu rezumă condițiile sinistre în care trăia majoritatea populației: de la puştii înrobiți şi trimişi încă de la 5 ani cu vacile la păscut până la cei care abia supraviețuiesc muncind de azi pe mâine. Epoca industrială amplifică ororile. De la cinci ani se merge în mină sau la uzină, douăsprezece - paisprezece ore pe zi fără vreo protecție, cu plămânii plini de praf, acizi ori efluviile toxice emanate de maşinării. Nici fetițele n-o duc mai bine. Pentru ele sunt țesătoriile sau, în general, curățenia în casele bogătaşilor, de la 6 dimineața la 9 seara, chiar mai târziu în zilele de primire. Îşi frâng spinarea încă de la zece ani, tot cărând rufe la râu şi spălându-le în genunchi. Şi iarna, şi vara, cu mânecile suflecate, săpunesc, perie şi freacă țesăturile pentru a înlătura petele cu origini uşor de identificat.

Scursoarea națiunii o duce mai rău decât animalele de povară, e înghesuită prin podurile caselor, prin maghernițe ori clădiri insalubre. Cocioabele lor nu-s cu nimic mai bune ca nişte cocini. În saltele se ascunde o adevărată junglă: gândaci, purici, păduchi, ploşnițe. De-abia ce te-ai întins, că toate se năpustesc peste tine ! Şi nu e nici apă, nici electricitate. Pe străduțele înguste, nasul e torturat de duhorile emanate de gunoaie şi apele reziduale, gazde ideale pentru asasinii speciei umane, microbi, virusuri şi bacterii. Aşa se urzeşte o dramă mai spectaculoasă decât dispariția dinozaurilor: eradicarea speciei atât de dragă Domnului !

Şi totuşi nu bolile sunt cele care-i seceră pe oameni. Două studii realizate în epoca respectivă de doctorii Villerme la Lyon şi Grippin la Nantes arată că 50% dintre muncitori sunt reformați din cauza deficiențelor fizice şi majoritatea ajung la groapă la cel mult 30 de ani. În acelaşi timp, burghezii rotofei torc de plăcere văzând profiturile câştigate la bursă şi nu se duc *ad patres* decât pe la 70 de ani, măcinați de maladiile provocate de cotidienele mese copioase indispensabile reuşitei afacerilor. Îmbogățirea este civică, nu-i nici o ruşine, dimpotrivă, merită Legiunea de onoare pentru aplicarea strictă a indicației guvernamentale, „Îmbogățiți-vă !”. Preceptul îi aparține lui Francois

Guizot, ministru, fost preşedinte al Consiliului de Miniştri şi, împreună cu Adolphe Thiers, unul dintre principalii instigatori ai înscăunării Iui Louis-Philippe după Les Trois Glorieuses din 27, 28 şi 29 iulie 1830.

Să ne oprim un pic la această explozie de furie populară spontană, fitilul revoluției: publicarea decretelor prin care Charles al X-lea proclama dizolvarea Camerei, controlul total asupra presei şi limitarea dreptului de vot la proprietarii funciari. Intolerabil, infam, „Jos Bourbonii !". Strigătul a țâşnit de la ferestrele locuințelor, a fost reluat de muncitorii din ateliere şi apoi de trecători; nemulțumirea se amplifica, se transformă în ură, unii smulg deja pietre din pavaj, alții fac rost de mobile, de grinzi, tot ce poate arde. Baricadele apar atât de repede încât par că se ridică gata fabricate din măruntaiele drumurilor; ele încetinesc galopul celor care se reped în armurării intonând „Aux armes, citoyens !"

Revolta constituie o tradiție ! Momentele de încingere a spiritelor populației jalonează istoria. Nu trec zece ani fără ca nişte amărâți să nu-şi umfle piepturile sfidător în fața soldaților gata să tragă în el. Aş putea să vă povestesc despre nenumărate măceluri de acest fel. Napoleon al III-lea a crezut că va pune capăt pentru totdeauna acestui ciclu grație lucrărilor de înfrumusețare a capitalei realizate de Haussmann, însă nu a reuşit să împiedice Comuna din 1870.

Toate aceste cutremure sociale nu trebuie trecute cu vederea când se discută despre longevitate. În plus, la legiunile de morți trebuie adăugați cei din 1789, victimele războaielor religioase, ale masacrelor din conflictele de succesiune, cum a fost Fronda. Mai sunt şi toți tinerii jertfiți pentru nobila cauză națională; nu doar Napoleon a cosit forțele vitale ale țării, l-au precedat atâția regi care, chinuiți de pofta de cucerire, îşi trimiteau oamenii să ia cu arcanul țăranii în floarea vârstei.

Pentru a evalua corect efectul demografic al acestor vărsări de sânge, aflați că în 1709 Ludovic al XTV-lea, învins simultan pe trei fronturi, în Spania, nordul Franței şi Italia, a cerut ca pe 12 iunie să se citească în biserici un apel prin care, în numele Domnului, le ordona bărbaților între 20 şi 40 de ani să se înroleze. După sosirea întăririlor, 70.000 de francezi combat, la Malpaquet, în Nord, o coaliție anglo-austriacă de 130.000 de soldați. Într-o singură zi îşi pierd viața 10.000 de francezi şi 30.000 de inamici !

Această evocare a apocalipselor războinice nu ia în calcul decesele premature; câmpurile private de mână de lucru dau recolte foarte slabe, ceea ce se traduce prin penurie şi foamete ale căror prime victime sunt bătrânii,

femeile şi copii, mai ales sugarii. Mortalitatea infantilă este amplificată de o igienă deplorabilă cauzată de insalubritatea şi degradarea spaţiilor de locuit.

Un student la medicină maghiar, Philippe Ignace Semmelweis, a intuit, pe la 1840, existenţa unei legături cauzale între murdărie şi infecţii. El a inventat asepsia şi a vrut s-o impună în spitalul în care era rezident.

„O inepţie", a strigat zeflemitor profesorul Johann Klein, care-1 număra pe Semmelweis printre studenţii săi; împreună cu colegii acestuia, a pufnit în râs când, după o autopsie, Semmelweis n-a respectat, ca ei, protocolul în vigoare, mulţumindu-se să-şi frece energic mâinile cu săpun, ci s-a apucat să-şi curețe sistematic palmele, degetele şi falangele cu clorură de var. Un maniac ! Un ţicnit ! Nici nu ştiau câtă dreptate aveau, după ani de zile de predicat în zadar această teorie revoluţionară, Semmelweis a sfârşit nebun!

Nu încape însă nici o îndoială, mortalitatea pacienţilor operaţi de tânărul doctor Semmelweis scade la 1,2%, în timp ce la confraţi atinge valoarea de 18%. Un asemenea bilanţ clinic este indiscutabil, Semmelweis a descoperit o practică vitală, asepsia, pe care are datoria s-o impună. Neputând să-i atragă de partea sa pe profesorul Klein şi pe colegii de facultate, trimite scrisori după scrisori tuturor somităţilor academice din Europa. Ce distracţie le procura această frenezie epistolară cu care se destindeau după lucrările serioase prezentate la colocvii !

Bătaia de joc generală nu constituie o simplă umilinţă pentru Semmelweis: neputinţa de a convinge îl face să se închidă în sine, iar starea lui se degradează rapid, mergând de la solilocvii aiuritoare până la halucinaţii. Cursurile sale, deja cu foarte puţini participanţi, se transformă în spectacole ale demenţei, dar, înainte ca nebunia să-1 cuprindă în totalitate, soarta, printr-un capriciu provocator, profită de autopsia unei femei moarte de febră puerperală ca să-1 împingă la comiterea unei stângăcii. Scalpelul alunecă, îl zgârie pe mână, iar prozelitul dispreţuit al asepsiei moare în câteva zile din cauza infecţiei contractate.

Ţineţi-1 minte pe Philippe Ignace Semmelweis, el a rămas în umbră deşi teoria sa a cunoscut un succes colosal. Recunoştinţa postumă nu e pentru el, gloria universală li se cuvine altora ! Nedreptăţit în istorie nu a fost însă doar el, ci toţi precursorii. Teoriile consacrate structurează spiritele. Ele stau la baza raţionamentelor ce guvernează societatea. Ele domină anii de studiu şi învăţarea şi aplicarea lor dau dreptul la diplome, distincţii şi onoruri. Nu e de mirare că mandarinul favorizează certitudinea şi se închide în faţa criticilor, căci, dacă se întâmplă ca teoria ce l-a urcat pe piedestal să fie răsturnată, el se

va prăbuşi pe fundalul remarcilor sarcastice rostite de foştii admiratori mânaţi de invidia răzbunătoare. Punctul slab al sistemului este teama de degringoladă; aceasta suprimă îndoiala, atitudine fundamentală în orice ştiinţă. Aşa se întâmplă ca teoria să se prezinte drept dogmă.

Pe vremea lui Semmelweis domnea conceptul de „spontaneitate a maladiilor" inventat de Galien la finele Antichităţii. Potrivit acestuia, boala are drept cauză dezechilibrul umorilor interne. Gândirea dominantă nu exclude, totuşi, unele divergenţe profunde. Astfel, John Brown (1735-1788), medic scoţian, postulează că dezechilibrul este provocat de o lipsă de umoare ce poate fi remediată cu întăritoare, pe când Francois Broussais (1772-1838), profesor la Val-de-Grâce, estimează, dimpotrivă, că este vorba de un exces care poate fi diminuat numai printr-o lăsare de sânge cu lipitori. Teoria i-a fost fatală lui Casimir Perier: prim-ministrul lui Charles al X-lea a murit din cauza tratamentului după ce s-a îmbolnăvit de holeră în cursul epidemiei din 1832.

Faptul că Semmelweis este ţinta dispreţului general se explică în primul rând prin aceea că principiul său de igienă condamnă compresele din câlţi puse direct pe rană, pe atunci - singurul remediu pentru plăgile purulente. În spitale, bandajele erau făcute din vechile cearşafuri mizere depozitate în sălile comune, cel mai adesea lângă latrine. Această metodă încântătoare s-ar fi putut solda cu un genocid, or un sfert, ba chiar o treime dintre pacienţi se vindecau !

Putregaiul pe post de leac va cunoaşte o glorie ce supravieţuieşte şi în zilele noastre graţie lui Edward Jenner, medic englez născut în 1749 în târguşorul Berkeley. După studii de medicină la Londra, Jenner se întoarce la ţară şi îşi deschide un cabinet. Practica îi impune să meargă de la o fermă la alta pentru a oferi consultaţii la domiciliu. Oamenii se înclină respectuos în faţa învăţatului şi îi strâng mâna. În acest mod, Jenner observă pe degetele şi palmele multora dintre cei care mulg vacile pustule asemănătoare semnelor pe care le lasă pe ugere vaccina, o maladie benignă a bovinelor. O dată cu trecerea timpului, îşi dă seama că ţăranii afectaţi de acea patologie dezgustătoare nu contractau variola, acest flagel adus de cruciaţi care, după toate probabilităţile, îşi avea originea în China . Jenner ştie că acolo, încă din secolul al VII-lea, când izbucnea o epidemie oamenii îi cereau protecţie şi miracole zeului Yuo-hoa-long; mai important însă, celor sănătoşi li se inocula puroi prelevat de la indivizii ce sufereau de o formă uşoară a bolii. În pofida rezultatelor aleatorii, uneori având loc chiar o amplificare a epidemiei,

metoda s-a răspândit în India şi Orientul Mijlociu. Pentru Jenner nu încape nici o îndoială, aceasta este calea de urmat, după cum o sugerează absența contagiunii cu variolă la țăranii care contractaseră vaccina. Îi vorbeşte despre convingerile sale profesorului Hunter, unul dintre foştii săi dascăli, care îl încurajează să-şi asculte intuiția, dar îi recomandă multă prudență. „Experimentați, dați dovadă de răbdare şi precizie." Jenner urmează exemplar sfaturile maestrului: va aştepta douăzeci de ani până să treacă la fapte, douăzeci de ani până să pună la punct protocolul operatoriu, douăzeci de ani până să găsească un caz indiscutabil care să justifice aplicarea acestei metode riscante.

Oportunitatea se va ivi pe 14 mai 1796 în persoana unui băiețel de 8 ani, James Philipps. Jenner îi inoculează puroiul prelevat de la o tânără mulgătoare ce purta semnele vaccinei. După şase săptămâni repetă operațiunea cu o formă atenuată de variolă. După această reuşită a vaccinat 300 de persoane; conform datelor înregistrate de medic şi publicate ulterior într-o carte, toate au scăpat de contagiune. Jenner este admirat de întreaga lume, ridicat în slăvi ca un erou: învinsese flagelul ucigaş care lovea fără osebire, de la pălmaşi până la monarhi. Printre victimele lui se număraseră Petru al II-lea al Rusiei, Ludovic al XV-lea şi Ludovic I al Spaniei, iar regina Elisabeta I i-a supraviețuit printr-o minune. Ar trebui, ca toata lumea, să mă bucur, să-1 laud fără rezerve pe acest mare om, mai ales că în 1980 Organizația Mondială a Sănătății a declarat că maladia a fost eradicată datorită campaniilor de vaccinare. Ei bine, nu, vă rog să mă iertați, dar dovezile aparente nu-mi păcălesc spiritul rebel, am dreptul să manifest suspiciune față de această reuşită prodigioasă neumbrită de vreun eşec: mi se pare un fapt la fel de puțin credibil ca proclamarea rezultatelor unor alegeri cu 100 % voturi pentru un candidat. Chiar şi fizica şi chimia, ştiințe exacte, cunosc uneori incidente, chiar dacă aplicarea strictă şi riguroasă a legilor lor garantează, în teorie, o reproductibilitate perfectă a fenomenelor. Actul medical, pe de altă parte, nu are baze atât de solide, nu e guvernat de nici o ecuație, ceea ce, inevitabil, antrenează unele rezultate sub aşteptări Atenție, nu-l acuz pe Jenner de măsluirea datelor ! Era un umanist recunoscut şi probitatea sa pare inatacabilă, dar un medic de țară din epoca respectivă, din cauza distanțelor mari pe care le avea de parcurs, îşi putea urmări pacienții cu o acuratețe destul de scăzută, astfel că e posibil să nu fi avut ştiință de unele complicații şi, în ipoteza unei observări tardive a efectelor secundare, să nu le fi diagnosticat ca atare. Pure elucubrații, mormăie unii cu mânie. Digresiunea

mea nu e nici onestă, nici serioasă. În opinia lor, chiar dacă vor fi apărut câteva probleme în urma vaccinării, nu a fost nimic grav, altfel s-ar fi dus vestea; prin urmare, nu e de reținut decât o informație indubitabilă, eradicarea variolei proclamată de către Organizația Mondială a Sănătății! Ei bine, aflați că anunțul acesta sforăitor nu împiedică instituția să claseze vaccinul variolic în categoria celor cu riscuri foarte mari şi să prezinte lista edificatoare a reacțiilor adverse: febră, cefalee, vomă, amețeală, simptome de meningită, comă, inflamare a creierului, confuzie, amnezie. Unii subiecți se aleg cu sechele pe viață, leziuni cerebrale sau paralizii uşoare.

Un studiu întocmit în Statele Unite de *National Center for Infection Disease* arată că, dintre 680 de adulți vaccinați, peste jumătate suferiseră de cefalee, dureri musculare şi generale, febră şi senzație de greață. Să amintim şi de raportul realizat de *Center for Disease Control and Prevention* (şi prezentat în *New York Times* în 2003) conform căruia vaccinații ar fi dezvoltat patologii cardiace, inflamații, angine sau infarct după 6 - 27 zile de la vaccinare, trei dintre ei pierzându-şi viața.

Avem, aşadar, suficiente motive pentru a deschide dosarul sacrosanctelor vaccinări-panaceu. Nu se pune problema să tratăm acest subiect fără a-î evoca pe Pasteur, geniul proclamat, cel pe care posteritatea l-a ridicat în slăvi uitând de Jenner, Pasteur, eroul care a învins boala ce stârneşte spaima prin simplul ei nume: turbarea !

Pasteur, bărbatul care a revoluționat medicina, a propulsat-o pe firmamentul progresului.

DERIVA MEDICALĂ

Pasteur mai are de aşteptat; căzut victimă unui ocol scriitoricesc, subiectul său va fi tratat abia în capitolul următor. O carte ca aceasta obligă la conivență. Mi se întâmplă un lucru bizar, dar perfect integrat în tema discutată. De câteva zile reprizele cotidiene de scris mă pun în contact cu mizeria: am vorbit despre compresele din câlți, despre puroiul inoculat de Jenner, stiloul meu (ei bine, da, sunt de modă veche, nu folosesc computerul) a împroşcat pe hârtie diverse cuvinte dezgustătoare, pustule, prurit şi alte simptome ale bolilor de piele - iată că, dintr-odată, sunt cuprins de mâncărimi din cap până-n picioare şi am pielea roşie ca un rac.

Coincidența este prea tulburătoare şi caraghioasă ca să nu merite o

discuție imediată. Această paranteză oferă posibilitatea de a reflecta pe seama relației cauzale dintre psihic şi patologie, legătură care, în opinia mea, este determinantă, deşi medicina alopată o neglijează, dacă nu cumva o ignoră complet. Având la bază o viziune mecanicistă, medicina oferă ca răspuns, la fiecare diagnostic, una sau mai multe molecule, medicamente elaborate *in vitro,* metodă care, prin esență, exclude rolul factorului psihic în cadrul tratamentului. Este aberantă această negare a influenței gândirii asupra materiei, fenomen care, în mod paradoxal, serveşte de referință, sub denumire de placebo, pentru toate experimentele clinice. Voi reveni asupra placebo-ului, pe care l-am putea boteza „declanşatorul irațional al vindecării"; să amintim doar că oamenii de ştiința constată apariția acestui efect atunci când o moleculă neutră lipsită de orice putere activă, îi este administrată unui pacient pe post de medicament real, iar tratamentul dă rezultate.

Neluarea în seamă a psihicului este unul dintre principalele defecte ale sistemului, deşi experimentele desfăşurate în secolul al XIX-lea de profesorul Charcot la spitalul Salpetriere confirmate de observațiile lui Freud, atestă că inconştientul se manifestă în cele mai diverse patologii, inclusiv în cele invalidante, cum ar fi paraliziile parțiale sau totale, orbirea, surditatea...

Disprețul afişat de corpul medical pentru acest fenomen este cu atât mai puțin pardonabil cu cât unii *doctori* moştenesc simptomele bolnavilor pe care-i studiază. De altfel, toată lumea are de-a face la un moment dat cu molipsirea prin identificare; aşa se întâmplă, de pildă, când persoana de alături începe să se scarpine energic, inducându-ne un puseu subit de prurit.

Prin analogie, sunt pe deplin îndreptățit să pun mâncărimea irepresibilă care mă îndepărtează de Pasteur pe seama redactării capitolului precedent. Dacă vreau însă ca această carte să constituie o reflecție autentică şi onestă pe tema sănătății, trebuie să investighez mai profund eventuala cauză psihologică a patologiei care-mi chinuieşte pielea. Aici este locul să vă mărturisesc în ce vârtej mi-au fost prinse gândurile din clipa când m-am apucat de pamfletul de față. La început eram cât se poate de hotărât, socotind că atacarea ştiinței venerate era o evidență, o necesitate ce avea la bază ani de observare a unor cazuri personale ca acelea pe care le cunoaştem cu toții, un munte de mărturii din partea prietenilor, dar şi o perioadă îndelungată în care, la emisiunile mele de radio, întâlnisem o sumedenie de foşti adepți înflăcărați ai medicinei alopate care acum nu mai voiau să mai audă de ea. Panaceul moleculelor i-a nenorocit cu efectele lui secundare. Cei dezamăgiți de alopatie manifestă o virulență fanatică la adresa medicilor, îi fac şarlatani, îi preferă în locul lor pe

practicanții metodelor holiste, cum îşi spun ei, noii zei; bieții oameni îi idolatrizează, nu tresar nici măcar când află că un asemenea vindecător face apel la astrologie pentru a stabili ce predispoziție are subiectul pentru contractarea anumitor maladii. Această erezie, această credință oarbă îmi tulbură nopțile de când m-am apucat să concep cartea de față. Aici se adaugă reacțiile jurnaliştilor cărora le-am vorbit despre proiectul meu. Cei mai mulți îmi răspund fără să stea pe gânduri: „Ai înnebunit ! Nu poți condamna progresul ! sau „Doar n-o să negi binefacerile vaccinurilor !" N-am timp să-mi articulez apărarea, mi-au întors deja spatele, sunt plasat în categoria obscurantiştilor, vinovat de propagandă în favoarea sectelor, eu, libertarianul, libertinul, susținătorul neabătut al laicității, propovăduitorul Iluminismului, eu, care aş vrea să se interzică toate simbolurile religioase din spațiul public ! Cartea mea să fie arma unei credințe ? Asta chiar că mă deranjează teribil. Mi se urcă sângele la cap. Ideea renunțării apare în mod firesc. Atacul meu e de nesusținut, distruge speranța multor bolnavi, slujeşte cauza unor iluminați periculoşi... Pe de altă parte, ralierea la gândirea dominantă, deşi liniştitoare, n-ar fi altceva decât o dovada de laşitate. În orice caz, escroci nu se găsesc doar printre practicanții terapiilor paralele, Facultatea de Medicină colcăie de ticăloşi, în ciuda numărului limitat de locuri la admitere. Oile negre nu-s uşor de depistat, căci ştiința aceasta se bucură de o asemenea respectabilitate încât reprezentanții săi îşi folosesc diplomele pe post de scuturi şi nu pot fi atinşi. Trebuie ca gafele lor să fie gogonate pentru ca presa să le prezinte pe prima pagină. Unele afaceri sunt de domeniul penalului, aşadar imposibil de ascuns; să ne amintim de sângele contaminat cu HIV, hormonii de creştere, hepatita B. Acestor infracțiuni cu ramificații până în mediul politic li se adaugă potlogăriile ordinare. De pildă, la clinica sportivă de la Paris sute de pacienți au fost schilodiți în diverse grade de o „bandă de monştri care lucrau pe bandă rulantă", după cum s-a exprimat la proces şeful secției de reumatologie de la spitalul Bichat, profesorul Marcel Francis Kahn. „Am avut sub observație o serie de foşti pacienți de-ai lor care n-ar fi trebuit operați niciodată." Iar avocatul victimelor observa: „Bolnavii au avut parte doar de minciuni, au fost tratați sistematic cu dispreț, unul dintre apărătorii acuzaților aducea drept argument un concurs de împrejurări nefericite", concurs de împrejurări care, trebuie să precizăm, s-a extins pe o perioada de aproape zece ani. Alt habarnist al actului chirurgical, doctorul Gilles Colnet, a fost condamnat în martie 2007 la trei ani de închisoare cu executare şi interzicerea definitivă a exercitării profesiei deoarece efectuase operații lombare nejustificate asupra

unui număr de 23 de pacienți, dintre care doi au murit.[1] Or acest fanatic al bisturiului fusese deja condamnat pentru operații abuzive soldate cu o incapacitate totală de muncă mai mare de trei luni.

Acestor cazuri, agravate de recidivă, ceea ce implică faptul că, după prima condamnare, hahalerele își păstraseră dreptul de practică, li se alătură erorile de diagnosticare şi incapacitatea alopatiei de a oferi tratamente adecvate în anumite situații. Pentru a-mi argumenta afirmația n-am nevoie să întreprind o anchetă, trebuie doar să relatez amintirile celulei familiale formate din părinții mei, fratele şi sora mea. Nici unul dintre noi nu a fost ferit de lacunele metodei sau de greşelile reprezentanților ei, astfel că avem motive serioase ca să ne îndoim de ştiința supremă.

În primul rând tatăl meu: a dat de necaz când eram eu tânăr, la vreo zece ani după război. Fusese unul dintre eroii anonimi, membru al Rezistenței prins de ocupant în toiul unei operațiuni de sabotaj, deportat şi apoi bătut cu ciomegele pentru că încercase să evadeze; în cele din urmă, tânărul frumos, cu o alură ce atlet, deşi nu prea înalt, s-a întors slab ca un schelet, încercând să se refacă prin practicarea gimnasticii, atât cât i-o permitea munca grea de la uzină. Nici căsătoria şi nici paternitatea, nici cursurile serale, menite să-1 salte din mizeria condiției muncitoreşti, nu l-au împiedicat să-şi continue exercițiile. Toate acestea le-a făcut în detrimentul odihnei. Nu e de mirare că noaptea, când îşi scria temele, vederea i se încețoşa. Şi-a zis că era doar o chestiune de oboseală justificată, n-a vorbit despre ea nimănui, trebuia să se țină tare ca să poată îmbunătăți soarta familiei. În scurt timp, voința nu l-a mai ajutat, mai ales că vălul de pe ochi devenise permanent, estompând tot mai mult imaginea cotidianului. El, bărbatul învățat cu suferința, se hotărăşte să meargă la doctor şi e îndrumat imediat către spitalul Quinze-Vingts de la Paris. Somitățile îl examinează cu atenție, îi fac tot felul de analize şi investigații. Cazul său este unic, derutant, de neînțeles; după mai multe vizite, verdictul cade ca lama ghilotinei: „Domnule Menant, ne pare rău, nu putem face nimic pentru dumneavoastră !" Pe scurt: sentința marilor specialişti era orbirea pe termen mai mult sau mai puțin lung. Condamnarea la întunericul total echivala cu un asasinat. „O să-mi trag un glonț în cap, nu vreau să devin o gură inutilă de hrănit pentru familia mea", ne-a spus cu vocea înecată de emoție, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, iar noi, ghemuiți împreună cu mama

[1] În primă instanță, în 2004, Colnet fusese condamnat Ia 2 ani de închisoare pentru lezarea involuntară a integrității pacienților.

la pieptul lui ca o stâncă în echilibru instabil, plângeam de nu mai ştiam de noi. Era prima dată când tata se clătina. Pe măsură ce vă povestesc scena aceasta îmi răsună clar litania lui sinucigaşă: „O să-mi trag un glonț în cap, o să-mi trag un glonț în cap, o să..."

A doua zi, tata s-a dus la muncă țanțoş, cu acea demnitate de care dau dovadă oamenii mărunți mânați de ambiția ascensiunii sociale. Pe mine nu mă linişte faptul că-şi scotea pieptul înainte, ştiam că tata era om de cuvânt, iar în urechi îmi răsuna continuu „O să-mi trag un glonț în cap"; perspectiva de a rămâne orfan era cu atât mai înfricoşătoare cu cât, în cursul frecventelor mele crize de furie împotriva lui, îi dorisem pieirea. Ne aflam într-o opoziție feroce. La fel ca el, eram neîmblânzit. Tata, erou al Rezistenței şi militant înverşunat contra patronatului, individ care nu suporta ordinea impusă, nu tolera contestarea sub propriul său acoperiş şi voia să mă dreseze amenințându-mă cu bătaia; ripostam urât, zbierând ca un porc dus la tăiere „Ducă-se, să nu-l mai văd !" Mama apărea întotdeauna şi se vâra între noi, riscând să primească palma care-mi era destinată.

Scena pe care-mi desfăşuram eu insolența s-a închis fără preaviz. Voiam ca tata să fie întotdeauna alături de noi, în nici un caz să-şi tragă un glonț în cap. Şi-a acordat, într-adevăr, o perioadă de răgaz. A vizitat oficinele medicinei clandestine, a fost la proscrişii artei, cei pe care, chiar şi atunci când sunt neputincioşi, aroganții de la Facultate se încăpățânează să-i numească escroci, guru, şacali. Iată însă că unul dintre aceşti şarlatani l-a scăpat pe tata de orbire. Numele şi adresa îi erau rostite în şoaptă, de-abia le putuserăm auzi. Practicianul acesta disident sălăşluia la Vitry-sur-Seine, ascuns în încăperea din spatele băcăniei ținute de părinții săi. Se numea Lucien Vaimber şi învățase meserie de la „reparatorii de oase" care se învârteau pe la Elysee-Montmartre, pe atunci templul luptelor din Paris. Lucien ajungea adesea pe mâinile felcerilor, căci, visând să obțină gloria în ring, îi înfrunta cu mânie pe îngerul Alb, Duranton şi valetul său, Firmin, vedetele sportului-spectacol care isteriza masele. Cu un gabarit insuficient, Vaimber îşi petrecea timpul în zbor planat, cu aterizări spectaculoase peste capetele spectatorilor. Nici o luptă nu se încheia fără dislocarea unei vertebre şi aşa s-a familiarizat el cu subtilitățile torsionărilor. Ucenicia empirică nu era prea credibilă, chiar dacă Lucien obținuse şi o diplomă de la o şcoală de chiropractică din Statele Unite. În ochii Facultății este o formare profesională de vrăjitor, inacceptabilă, condamnabilă, iar deținătorul ei trebuie judecat pentru practicarea ilegală a medicinei. Ca să scape de vânătoarea organizată

de autorități, Lucien masează şi răsuceşte coloanele vertebrale suferinde în spatele rafturilor pline de cutii de conserve. Băcănia are o clientelă record, chiar dacă nu sunt prea mulți cumpărători. Cei care intră dispar în câteva secunde pe uşița din spatele magazinului, înghesuindu-se în cămara transformată în sală de aşteptare. Deşi în clandestinitate, Lucien şi-a făcut un renume extraordinar. Cei pe care medicina nu i-a putut ajuta dau năvală din toată Franța, uneori chiar din străinătate, ca să lase în seama „mâinilor-miracol", cum se va exprima după mulți ani un jurnalist de la *Paris-Match,* Guillaume Hanoteau, uluit de înmulțirea vindecărilor. Tata s-a înscris şi el pe lista pacienților şi, în câteva şedințe, a constatat că diagnosticul definitiv al profesorilor de la Quinze-Vingts fusese contrazis. Dar în familia noastră mai sunt şi alți membri ai tagmei victimelor Academiei. Fratele meu, după un accident de maşină, va scăpa de amețeli şi durerile de cap pe care nici un tratament nu reuşea să le domolească. După mult timp, Lucien nu va avea nevoie decât de două consultații pentru a o debarasa de prima mea soție de nişte dureri de cap chinuitoare. Ea nu avea decât douăzeci de ani şi suferea de aceste probleme de mai multă vreme, fenomenul fiind tot mai frecvent şi mai intens. Specialiştii neputincioşi voiau s-o abrutizeze cu somnifere şi o sfătuiau să stea pe întuneric ca să atenueze crizele. Sora mea, pe de altă parte, accidentată de un automobilist, a scăpat cu ajutorul lui Lucien de amețelile care o înnebuneau. Postul luptător de catch vădea nişte virtuți de taumaturg de aşa natură încât numeroşi medici, aflând din zvonuri de reuşitele sale, au început să-i trimită pacienți, iar unii i-au cerut chiar să le predea cursuri. Cu toate acestea, până la moartea sa, survenită în anii '80, Vaimber a continuat să practice în clandestinitate. Vom remarca, de altfel, că, deşi este predată riguros în cadrul unor instituții cunoscute, chiropractia (redenumită chiropractică) reprezintă şi în prezent o exercitare ilegală a medicinei.

Să nu pierdem firul evocării eşecurilor medicale din familia mea; iată, aşadar, cazul unei foste iubite care, la 32 de ani, a descoperit prezența unor noduli mamari. „Risc de tumori maligne", a proclamat de îndată ginecologul, opinie confirmată de chirurgul recomandat de primul specialist. Excluzând orice discuție, chirurgul afirmă necesitatea operației. Teama de un prejudiciu estetic o împinge pe frivola mea prietenă să ceară părerea unui homeopat care îi dă un tratament cu granule. În câteva săptămâni, sânii îşi recapătă forma perfectă de o aroganță ştrengară.

„Spuneți-i medicului dumneavoastră că antibioticele nu se prescriu automat." Cunoaşteți anunțul publicitar care, în treacăt fie spus, ştirbeşte

serios imaginea medicului ca deținător al cunoașterii absolute, dacă se pune problema ca eu, ignorantul, să-l avertizez cu privire la pericolele pe care le implică rețetele date de el. Cuvântul „pericol" nu e abuziv, am alături dosarul mamei mele care demonstrează că administrarea intensivă şi repetată a formidabilei descoperiri a lui Fleming i-a provocat, încă de la vârsta de treizeci de ani, o pierdere foarte mare şi ireparabilă a auzului.

O altă suferință care o chinuieşte încă din prima tinerețe: spasmofilia. Pentru Facultate, maladia aceasta este o himeră, etichetată drept psihosomatică şi, prin urmare, intratabilă; cu toate acestea, este tratată cu psihotrope, singurul rezultat fiind căderea pacientului într-o stare de letargie totală. Mama e bătăioasă, nu poate accepta să-şi piardă energia, se luptă cu crizele care o seceră şi cu amețelile (apărute întotdeauna după certuri, ca dovadă că starea de spirit ne afectează sănătatea) şi îşi atenuează crizele cu ajutorul homeopatiei.

Şi eu m-am confruntat cu rateurile medicinei. Mai întâi am fost victima unor complicații severe după singurul vaccin pe care l-am făcut vreodată, cel împotriva variolei: săptămâni în şir de febră alarmantă, o erupție de puroi pe coapsă. Apoi, după moda vremii, am fost operat degeaba de amigdale şi de polipi; în acelaşi registru al inutilității se încadra extirparea apendicelui, de care, din fericire, am scăpat.

Întrucât mă bucur de o sănătate în general înfloritoare, sunt rareori nevoit să merg la medic, dar n-am fost nici eu scutit de glumele proaste ale sorții care m-au trimis direct la urgențe. Acum trei ani, de pildă, într-o dimineață de iarnă, la ora 7, în timp ce-mi făceam alergarea cotidiană, după un prim tur de cinci kilometri, am ocolit un stejar, am alunecat pe solul înghețat şi am căzut, lovindu-mi țeasta de rădăcinile copacului. Eram groggy, transpirat, tremuram de frig; încercând să mă sprijin în cotul stâng ca să mă ridic, am descoperit cu oroare că antebrațul îmi era îndoit în unghi drept. M-am rostogolit pe-o parte şi m-am folosit de mâna cealaltă ca să ajung la postura verticala. Echilibrul era nul, picioarele mi se unduiau ca nişte trestii, totuşi m-am încăpățânat, nu vedeam altceva decât radiusul rupt ca un echer, băț care se bălăngănea în toate părțile. Mi-a venit imediat în minte o scenă din filmul *L'aile ou la cuisse,* văzut printr-un şocant joc al hazardului cu numai două zile înainte, în care actrița ce joacă rolul secretarei lui Louis de Funes cade de pe lustră şi se trezeşte pe podea cu gamba ruptă exact ca brațul meu. Într-un gest extravagant care mi se păruse prea puțin credibil, de Funes a apucat membrul inferior al femeii şi, dintr-o mişcare, a pus osul la loc. Scena

aceasta demențială mi-a dat idei şi, fără a sta pe gânduri, l-am imitat pe regele comediei: clac, am înfipt antebrațul în încheietura cotului, creierul parcă mi-a luat foc, dar, în ciuda vârtejului care-mi cuprinsese mintea am reuşit să traversez strada până la maşina parcată pe marginea trotuarului. Capul mi se învârtea tot mai repede, instinctiv am întins mâna spre capotă ca să-mi păstrez echilibrul. În momentul următor, osul a ieşit iarăşi din cot ş m-am prăbuşit; de data aceasta craniul intrând în contact cu asfaltul. O străfulgerare şi mi-am pierdut cunoştința.

Primul semnal dinspre lumea înconjurătoare a fost sunetul înăbuşit al automobilelor care treceau pe lângă mine fără a se opri. Ca să ies din vidul absolut ce mă înghițise m-am concentrat asupra sforăitului motoarelor, efortul îmi dădea impresia că ies dintr-o peşteră adâncă, privirea începea să mi se focalizeze şi am putut să redescopăr starea în care mă aflau mai ales antebrațul ce se balansa liber. Marcat de amintirea recentă a filmului cu de Funes, l-am înfipt iarăşi la locul lui, iar durerea ce a urmat m-a readus definitiv la realitate.

Cu mâna dreaptă am apucat mânerul portierei şi, contorsionându-mă, m-am aşezat la volan, brațul stâng odihnindu-se pe coapsă. Încet, cu avariile pornite, am părăsit Bois de Boulogne îndreptându-mă spre spitalul Pompidou. Nu făceam prea mulți bani la urgențe cu brațul în bucăți, cu durerea sfâşietoare, cu amețelile sinistre ! Agățat de ghişeu, m-am supus inchiziției administrative, nume, prenume, adresă, data naşterii, profesie stare civilă, după care am fost rugat să mă aşez în sala de aşteptare. Mi-era greu să-mi mențin poziția din cauza tendințe supărătoare a minții de a se odihni într-un leşin binemeritat. Suferința a fost cea care m-a ajutat să rămân treaz şi să nu mă prăbuşesc. Un halat alb a trecut prin fața mea, l-am interceptat şi i-am explicat care-mi sunt simptomele; tânăra respectivă dedus că amețeala mi-e cauzată de o hipoglicemie şi m-a sfătuit să-mi iau o băutură caldă şi foarte dulce de la automatul de cafea. I-am răspuns că n-am bani la mine, iar ea, în chip de consolare, m-a asigurat că, fiind singurul pacient din sala de aşteptare, aveam să fiu examinat „în scurt timp". Vorbe-n vânt ! După un sfert de oră eram uitat de toată lumea, cu brațul chinuindu-mă din ce în ce mai tare. Mi-am strâns toate puterile şi, clătinându-mă ca un bețiv, m-am întors la ghişeu, unde mi-am povestit iarăşi toate durerile. Noul meu interlocutor a catadicsit să mă întindă pe o targă cu rotile şi m-a împins până într-un culoar întunecat, unde m-a părăsit fără o vorbă. Alături, pe o targă asemănătoare, era culcată o femeie în vârstă; fața ca de ceară abia i se vedea de sub tuburile înfipte în nări.

Dinspre gura căscată larg se auzea un horcăit agonic. Nu puteam scăpa de sunetele acestea sinistre, orice încercare de a mă ridica s-ar fi încheiat cu un leşin. Culoarul sumbru era sortit celor ce stau să moară, nimeni nu trecea pe-acolo. O angoasă teribilă. Senzaţia cumplită de a fi ostatic într-o scenă horror. În fine, după vreo jumătate de oră a scârţâit o uşă; sucindu-mi gâtul, am putut vedea o siluetă care nu venise însă pentru mine, ci pentru bătrâna aflată în drum spre lumea de dincolo. Infirmiera, o negresă tânără şi rotunjoară, surprinsă de prezenţa mea, şi-a apropiat de mine mutriţa jovială, m-a întrebat ce mă doare şi apoi a dispărut împreună cu femeia pe cale să-şi dea sufletul. La scurt timp, infirmierul care mă abandonase în locul acela întunecat s-a înfiinţat tot numai zâmbet: „Scuzaţi-mă, uitasem de dumneavoastră !", şi cu o mişcare energică m-a propulsat în cabinetul de radiologie. Medicul m-a recunoscut, eram din nou în rând cu lumea, tratat cu respect. Verdictul a cazat ca din cer: Întindere ! Era clar că mă aştepta ghipsul. Decizia îi aparţinea responsabilului cu consultaţia. Totul s-a accelerat, eram *persona grata*, mai ales că medicul îmi mărturisise de la început că aprecia apariţiile mele la televiziune şi la radio. Am profitat de simpatia lui ca să refuz ghipsul. Trei săptămâni de imobilizare a cotului mi-ar fi garantat pierderea definitivă a amplitudinii articulaţiei. Am argumentat că voiam să mă tratez cu cataplasme de argilă. Deşi mi-a primit cererea cu reţinere, practicianul a consimţit să-mi pună o atelă uşor de îndepărtat. Ca să fie sigur, mi-a dat numărul său de mobil pe care-l puteam suna în caz de complicaţii. Cum capul continua să mi se învârtă, mi-a dat două cuburi de zahăr, convins şi el că eram slăbit din cauza hipoglicemiei. „Odihniţi-vă puţin şi plecaţi doar când vă veţi simţi mul bine." Mulţumiri, salutări de convenienţă şi a dispărut.

Cuburile de zahăr n-au avut nici un efect, dar, ce să fac, am hotărât să risc şi să plec. Capul mi se învârtea tot mai repede, echilibrul mi-era mai precar decât cel al unui acrobat care merge pe sârmă. Afară, în pofida gerului, sudoarea a început să mi se scurgă pe frunte, stomacul mi-a fost cuprins de convulsii, cei o sută de metri până la maşină mi s-au părut interminabili. Am pornit şi am parcurs ca un automat distanţa de trei kilometri până acasă. Când am coborât, neuronii au început să-mi danseze. Până la ascensor am făcut un slalom de alcoolic. Ajuns la etajul cinci am fost luat pe sus de un inexplicabil curent de aer; viscerele au început să dea semne de rău de mare, abia am reuşit să deschid uşa şi să mă reped la toaletă în patru labe, ca să-mi vărs conţinutul stomacului. Civilizat până la capăt, am luat un prosop, am şters mocheta şi m-am târât până în pat.

Mişcându-mă cu o lentoare infinită am reuşit, după un ceas, să pun mâna pe telefon şi să sun un prieten, Michel Odoul, specialist în Shiatsu, o medicină tradiţională orientală. De o fidelitate exemplară, Michel a ajuns la mine în mai puţin de o oră. Prin manevre subtile înrudite cu acelea pe care le practica, Lucien Vaimber mi-a eliberat creierul şi intestinele de vârtejul în care erau prinse. La originea suferinţelor nu stătea nicidecum hipoglicemia, ci deplasarea vertebrelor, concept comic şi periculos pentru adepţii necondiţionaţi ai alopatiei.

După zece zile de cataplasme cu argilă, o altă metodă socotită rizibilă de medicii „serioşi", am început, treptat, să-mi supun braţul exerciţiilor de gimnastică. La o lună după acea dimineaţă sinistră puteam iarăşi să fac mişcare cu gantere de 5 kilograme !

Toate aceste poveşti vă ajută să-mi înţelegeţi hotărârea neabătută de a scrie cartea de faţă; asta nu mă împiedică, aşa cum am mărturisit deja, să mă îndoiesc de legitimitatea ei. Nu e de mirare, aşadar, că, agasat de conflictul de idei, spiritul meu, deja tulburat de evocarea maladiilor picante din capitolul precedent, a generat subit o urticarie clasa întâi. Explicaţia mi se pare cu atât mai credibilă cu cât medicina nu încearcă să justifice originea suferinţei decât prin fantomatice virusuri sau diverşi factori alergeni imposibil de identificat. „Medicina !" mugesc unii, roşii la faţă de mânie. Calomniatorul artei vindecării a fost prins asupra faptei. Virulenţa mea nu este altceva decât o banală afacere de drepturi de autor. Vai, la cea mai mică bubă, toată lumea mă trimite la doctor ! Adevărul e cu totul altul. Ca de obicei, îl prezint fără ocolişuri. În primul rând, voi mărturisi că nuanţa roşiatică a pielii de pe întregul corp, descoperită în faţa oglinzii din baie, m-a făcut să intru în panică. Fiica mea cea mică, pe care o chem să vadă ce am, scoate un strigăt îngrozit şi insistă să merg imediat la consultaţie. „Nici gând", îi răspund eu pe loc, sunt dator cu un minim de onestitate intelectuală, nu scriu *Medicina ne ucide* ca să fug după o reţetă la primul semn de alarmă. Urmează o noapte de coşmar, tot trupul mi-e ros de o colcăială invizibilă ce se agită furioasă. Ca să rezist tentaţiei de a mă scărpina, pe timpul nopţii fac trei băi cu apă rece ca gheaţa.

Dis-de-dimineaţă îl sun pe doctorul Jean-Pierre Willem, vechi amic, militant, fondator al ONG-ului „Medicii în picioarele goale", apostol al medicinei „blânde". Când aude descrierea simptomelor mele, Jean-Pierre izbucneşte în râs, mă întreabă cum o cheamă pe regina vieţii de noapte care

mi-a dat o armată întreagă de purici şi apoi, serios, îmi pune diagnosticul de urticarie extinsă şi-mi prescrie un tratament homeopatic, trei granule pe oră, Apis 9CH, Urtica Urens 5CH, Histaminum 9CH, Aconitum Napellus 30CH. Pentru a doua zi îmi prescrie o fiolă de sulf.

„Dacă nu constați o ameliorare serioasă în şase ore, mergi la spital, îmi spune amicul, altfel rişti să faci un edem Quincke şi să te sufoci." Vesela perspectivă mi-e confirmată la 9 seara de Serge Tribolet, alt prieten bun, psihiatru şi doctor în filozofie, care a venit cât a putut de repede ca să-mi examineze epiderma tot mai chinuită de o mulțime invizibilă şi mişcătoare.

Nuanța stacojie a tenului meu l-a făcut să se catapulteze până la farmacia de gardă de unde a adus o cutie de Polaramine®, unul dintre cele mai vechi antihistaminice de pe piață. În ciuda torturii pe care trebuie s-o îndur şi a spaimei provocate de amenințarea unei boli foarte grave, mă mențin pe poziția de respingere - şi reiau argumentația despre obligativitatea coerenței afirmând că nu pot scrie această carte în timp ce înghit pastile liniştit. Încăpățânarea mea nu are la bază doar motive deontologice; ingerarea de comprimate mi se pare complet aberantă căci, potrivit lui Serge, ea va elimina durerea, dar nu va avea nici un efect asupra cauzei, aceasta, fără îndoială de natură virală, rămânând un mister. Iar el, specialistul în adâncurile psihicului, aprobă ideea mea referitoare la legătura dintre activitatea scriitoricească, diversele întrebări pe care mi le pun şi severa erupție cutanată. „Se prea poate, spune el cu o undă de maliție, ca toate simptomele să dispară ca prin minune în clipa în care pui punct ultimului capitol." Întrucât ştie cât sunt de încet la scris, ca să mă scape de mâncărimile ucigătoare insistă să înghit o pastilă de Polaramine® şi îmi garantează că într-o oră, datorită proprietăților soporifice ale moleculei respective, o să dorm ca un prunc. Dilema e sfâşietoare, nu numai că vreau să fiu demn de încrederea viitorilor cititori, dar cred că dispariția simptomelor fără nici o intervenție asupra cauzei nu este decât o iluzie la fel de stupidă ca mascarea cu vopsea a unui perete fisurat din pricina unei scurgeri fără a căuta țeava spartă care stă la originea infiltrației. Pe de altă parte, nu pot trece cu vederea extrema amabilitate de care a dat dovadă prietenul meu şi, cum tot insistă, cedez, înghit în silă o pastilă cu senzația că sunt un apostat al propriei cauze; în consecință, lipsa totală a oricărui rezultat îmi procură o satisfacție reală. Promisiunea vindecării s-a transformat în surescitare, efectul imediat fiind amplificarea senzației de mâncărime. De la prima oră a dimineții îl anunț pe Serge că i-am abandonat terapia şi revin la băile cu apă rece ca gheața, care măcar îmi potolesc

temporar pruritul.

Cum zilele trec fără să se întrevadă vreo slăbire a intensității fenomenului, amicul Tribolet ia inițiativa să-mi fixeze o consultație la un dermatolog. Şi de data asta mă aflu într-o situație dificilă: mi-o greu să resping un gest de bunăvoință, dar, cum am posibilitatea să testez medicina, mă voi duce la cabinetul doctorului B. în calitate de cobai. Deşi are patruzeci de ani de experiență, specialistul este uluit la vederea pielii mele, roşie ca un rac scos din oală: „Incredibil", mormăie el aşezându-se la birou. În continuare, ca şi cum aceasta ar fi cauza cea mai probabilă a unei stări atât de grave, adaugă: „Urmați un tratament cu antibiotice sau corticoizi ?" Răspunsul meu negativ îl lasă perplex. „N-ați luat medicamente în ultimul timp ?" Insistența lui e comică, îmi arată că pentru un membru emerit al profesiunii, nocivitatea farmacopeii chimice nu e nicidecum alarmantă, dimpotrivă, identificarea ei este liniştitoare, permite controlarea situației prin suprimarea tratamentului şi înlocuirea lui cu un altul care combate consecințele celui dintâi. Această replică ideală fiind de-acum exclusă, doctorul B. lansează o serie de întrebări despre obiceiurile mele alimentare şi mediul în care îmi trăiesc viața de zi cu zi. Cum mănânc în principal fructe, mere, pere, smochine, nuci, curmale, cereale încolțite, salate, varză, toate acestea bio, şi, în plus, nu mi-am cumpărat cearşafuri sau haine noi şi n-am schimbat detergentul, doctorul B. recunoaşte că e incapabil să identifice declanşatorul urticariei. În chip de scuză emite ipoteza unul atac viral şi-mi recomandă un set de analize ale sângelui pentru a stabili caracterul alergen sau viral al crizei, dar recunoaşte că nici într-un caz, nici în celălalt nu există vreun remediu de fond. Fermecătorul doctor B. nu pare deloc tulburat de neputința artei sale. Cu un zâmbet larg mă asigură că administrarea de corticoizi va veni de hac, în trei zile, simptomelor care mă torturează. Victoria chimiei este clară, dar nu lipsită de pagube colaterale. E atât de eficace încât, fără îndoială, va provoca diverse neplăceri, dureri de stomac şi retenție de apă. Nu e tot, trebuie să mă aştept, cel puțin în primele zile, la o excitație nervoasă care-mi va provoca insomnii; pe de altă parte, la sfârşitul tratamentului s-ar putea să intervină starea de oboseală. Doctorul B. trece sub tăcere un efect secundar binecunoscut al cortizonului: slăbirea sistemului imunitar, fenomen care, în ipoteza unui atac viral, ar contribui serios la longevitatea, forța şi capacitatea de proliferare a agresorului !

Perspectiva unei convalescențe dificile şi prelungite, fără ca tratamentul să acționeze direct asupra declanşatorului, ba chiar, aşa cum arătam mai sus,

cu posibilitatea de a-i favoriza existența, mă îndeamnă să optez pentru mâncărimile incandescente care, după cum îmi confirmă doctorul B., vor trece singure în două până la patru săptămâni. Nu vreau să vă mint, mărturisesc că mi-am cumpărat nişte medicamente, le țin de rezervă pentru eventualitatea în care fojgăiala invizibilă ar depăşi limita suportabilității. Ca să-mi întăresc sistemul imunitar, îmi organizez tratamentul de întărire: o lingură şi jumătate de praf de argilă verde într-un pahar de apă, dimineața pe stomacul gol. După fiecare masă, un pahar de clorură de magneziu. De două sau trei ori pe zi, un pahar de suc de orz verde (praf dizolvat în apă). Două comprimate de acerola (cireaşă din America de Sud foarte bogată în vitamine). După două săptămâni, adaug treizeci de picături de leurdă înainte de micul dejun şi o doză zdravănă de lăptişor de matcă proaspăt. Asta pe fond; cât despre dogoarea de pe spate, o ostoiesc cu băi foarte reci şi cu o cremă emolientă fără prea mari efecte.

Criza se eternizează, tentația de a recurge la tratamentul doctorului B. mă macină, dar mă ține în frâu gândul la „consecințele colaterale" ale corticoizilor, mai ales această erezie care mă obsedează: slăbirea sistemului imunitar, spre marea bucurie a patogenului. În armată, furnizarea de informații către inamic te aduce în fața plutonului de execuție !

Ca de obicei, îmi întrețin moralul cu ajutorul sportului: cincizeci de minute de gimnastică în ritm susținut la trezire, iar seara unsprezece kilometri de alergare rapidă. De fiecare dată trebuie să mă mobilizez, căci zăcutul şi văicăreala par legitime. Odihna este recomandarea unanimă a corpului medical în caz de boală. Sfatul acesta nu e altceva decât o baliverna, statul la pat e o capcană care stoarce organismul de ultimele picături de energie. După ce se depăşeşte momentul extrem de sensibil al începerii exercițiilor, răsplata se manifestă rapid ca o sevă care irigă toate celulele şi dinamizează trupul şi spiritul. Înzdrăvenit de endorfine, aceşti euforizanți naturali produşi în urma efortului, reuşesc să-mi continuu activitatea profesională. Beneficiez de asemenea, de sprijinul neclintit al celor două fiice, al lui Odoul şi Triboulet. Neliniştite, fetele mă imploră totuşi să apelez la medicină, pe când Odoul şi Triboulet, deşi uimiți de persistența chinuitoarelor simptome, afirmă că fiziologia umană posedă propriile forțe regeneratoare şi prezic o autovindecare rapidă. Pentru ca încurajările sale să fie cât mai convingătoare, Serge adună de la confrații săi şi de pe Internet informații despre urticarie; astfel, îmi face rost de rezultatele ultimului congres mondial pe această temă, ținut în 2003. După ce şi-au împărtăşit experiențele, cei mai mari specialişti

au conchis că în continuare cauzele sunt imposibil de identificat; simultan, paradoxal, ei au admis că patologia ar fi o manifestare de alergie la *Candida albicans,* oaspete frecvent al florei noastre intestinale. Gândindu-se că ar fi calea de urmat pentru lămurirea cazului meu, Serge îşi foloseşte relațiile pentru a-mi obține o consultație la un alergolog a cărui competență este certificată de publicarea unei cărți populare despre alergii. Accept să mă duc - am avut noroc, am prins locul după ce un alt pacient a renunțat - din prietenie şi din curiozitate, dar socotesc demersul cu totul inutil, căci peste 24 de ore se împlinesc trei săptămâni de boală, astfel că, teoretic, simptomele ar trebui să dispară de la sine.

Consultația merită povestită. Se desfăşoară la două sute de metri de Arcul de Triumf, la primul etaj al unui imobil haussmannian în toată splendoarea. În spatele monumentalei porți de stejar, un portic de marmură se deschide spre o curte interioară. De fiecare parte, câte o uşă de sticlă duce către o scară în spirală; se observă că odinioară a fost mult mai largă, dar a trebuit să facă loc liftului, senzația de lux fiind păstrată de mocheta fină. Chiar şi într-un spațiu îngust, fastul e la el acasă, nu intri aici dacă n-ai portofelul bine garnisit, aici medicina îşi afişează clar preferința mondenă şi ostilitatea față de *vulgum pecus.*

În vestibulul apartamentului transformat în cabinet, secretara vă întâmpină cu afectarea unui majordom. E uscățivă, la vreo şaizeci de ani, cu maniere siropoase, de te miri, odată ajuns în salonul ce serveşte drept sală de aşteptare, că nu găseşti pe masă ceai şi fursecuri. La parada valorilor zaharisite, însă, medalia de aur îi revine doctorului L. Este un simbol al onorabilității acest septuagenar de înălțime mijlocie, cu o față buhăită de notar, împodobit cu papion şi batistă în buzunarul de sus al hainei. De cum mă prezint îşi porneşte recitalul manierelor delicate, acest butoiaş rubicond cu un surâs impecabil se comportă desăvârşit, după o strângere de mână lipsită de vigoare se strecoară în spatele enormului birou imitație Empire, la fel ca biblioteca plină cu tomuri de colecție nedeschise vreodată, rebuturi de la buchinişti.

Şiret şi tipicar în practicarea artei sale, doctorul L. are la îndemână sute de flacoane aliniate ca nişte soldăței de plumb pe o masă cu patru niveluri. Între această copie de proastă calitate a unei mobile de epocă şi birou se află un taburet acoperit cu o stofă reiată portocalie. Acolo trebui să mă aşez, gol până la brâu, după ce am răspuns unui lung interogatoriu identic cu acela al modestului doctor B care, pentru a reflecta respectabilitatea caduceului, era

constrâns să poarte halatul alb. Venerabilul reprezentant al profesiei nici nu are nevoie să se deplaseze, îmi înțeapă umerii pe rând şi îşi exprimă încântarea față de răspunsurile mele. Iată, cazul meu inexplicabil şi-a găsit lămurirea, are nouă şanse din zece să se încadreze în marea tendință la modă revelată de faimosul congres mondial din 2003, prin urmare sunt victima unei alergii la *Candida albicans* ! Doctul specialist toarce ca un motan, mulțumit de iuțeala cu care a pus diagnosticul. Scrie rețeta cu o mână uşoară, dar prescripția e grea, conținând, desigur, eternii corticoizi pentru trei săptămâni. Efectele secundare sunt o bagatelă, ținând seama de doză şi de durata tratamentului, sunt perfect controlate, să n-am nici o grijă, există medicamente elaborate cu mare pricepere tocmai pentru a le contracara. Cum în continuare nu pricep ce are de-a face *Candida albicans* în toată povestea, doctorul L. se crispează, agasat, nemulțumit, indignat de curiozitatea mea pedantă şi ridicolă. Nici măcar nu ridică nasul din hârtii. O privire ar fi un semn de considerație, dar conveniența e un sacrilegiu, el întrupează ştiința, el posedă cunoaşterea, sunt obligat să-i acord încrederea totală, să-mi abandonez complet sănătatea în mâinile lui. Ca să mă linişteascǎ şi să mă pună la punct, catadicseşte să-mi ia în seamă întrebarea şi-mi prescrie un set de analize la un laborator specializat în depistarea alergenilor alimentari.

O sută zece euro, aceasta este suma modică pe care mi-o cere amabila secretară aflată la post în hol, ei îi revine sarcina facturării, îndeletnicire vulgară incompatibilă cu noblețea actului medical.

Patruzeci şi opt de ore mai târziu, doctorul L îmi observă umerii cu atenție. Sub ochii săi, una dintre urmele înțepăturilor s-a extins, transformându-se într-o pată roşie. Fericit că intuiția sa de specialist şi informațiile de ultimă oră l-au ajutat să dezlege misterul, măsoară pata cu un instrument gradat în milimetri. „Într-adevăr, sunteți alergic la *Candida albicans",* spune el, articulând lacom fiecare sunet. Sentința sa îmi ațâță curiozitatea, o iau de la capăt cu întrebările indezirabile, de ce această drojdie, musafir indispensabil organismului meu cu care a trăit într-o simbioză paşnică dintotdeauna, s-a apucat dintr-o dată să se răzbune printr-o asemenea dezlănțuire barbară ? Cum pot să elimin surplusul de *Candida* şi să readuc ciuperca la comportamentul blajin de dinainte ? Fața rubicondă virează spre mov, demnitatea învinge cu greu exasperarea tot mai intensă, observabilă în umflarea pectoralilor, însă doctorul L. îşi concentrează efortul suprem în maxilare, izbutind să evite o izbucnire verbală. Dă dovadă de o reținere sublimă, doctorul, mârâie că trebuie să urmez tratamentul cu străşnicie şi,

dacă în trei săptămâni nu apare nici o ameliorare, va trece la o metodă mai drastică, desensibilizarea cu ajutorul vaccinului. Îndrăznesc să afirm că nu văd prin ce alchimie miraculoasă ar fi posibil ca vaccinul, având drept obiectiv multiplicarea anticorpilor - aceşti bravi soldaţi ce se jertfesc până la nimicirea inamicului declarat şi identificat -, şi-ar limita acţiunea la reducerea efectivelor de *Candida albicans* care, astfel, ar redeveni brusc cuminţi şi cooperanţi !

Echilibrul perfect nu e logic defel, ne obligă să ne punem întrebări cu privire la teoria vaccinurilor, ceea ce ne readuce la Pasteur, pe care l-am lăsat în aşteptare pe parcursul tuturor acestor pagini dedicate crizei mele de urticarie. În prezent, mâncărimile au dispărut mulţumită forţei naturale vitale care ne guvernează celulele; forţa aceasta ar fi trebuit să acţioneze de o sută de ori mai intens ca să repare pagubele provocate de farmacopee dacă m-aş fi lăsat sedus de promisiunea rezultatului iluzoriu al moleculelor. Epiderma mea, acum în perfectă stare, atestă eradicarea reală a cauzei; singura consecinţă este o uşoară oboseală, dar fiţi liniştiţi, sunt într-o formă destul de bună ca să vă povestesc despre Pasteur.

PASTEUR

„Există o singură modalitate de a combate eşecul şcolar: orientarea foarte timpurie spre o formare profesională, trebuie ca elevii slabi să se descopere şi să-şi găsească împlinirea prin practicarea nobilelor meserii manuale." Oamenii politici, atât de dreapta, cât şi de stânga, repetă ideea până la saţietate, iar pedagogii şi alţi experţi darnici cu sfaturile aprobă în cor. Sunt străluciţi ! Redresarea amărâţilor cu lacune, dar multă bunăvoinţă devine o utopie. Sunt pierduţi definitiv, săracii, asemenea colegilor din spatele clasei care îşi trec timpul căscând gura la zborul muştelor. Câte mari nume n-ar fi ratat intrarea în Panteon dacă metoda s-ar fi aplicat pe vremea lor. Ar trebui să rebotezăm sute de străzi, bulevarde şi instituţii şcolare ce poartă numele unor elevi leneşi. Două exemple ilustrează cum nu se poate mai bine ridicolul acestei poziţii: Einstein şi Pasteur.

Tema cărţii ne impune o selecţie, astfel că ne vom concentra asupra lui Pasteur.

Încă de la şcoala comunală de la Dole, în Jura, a fost un paria al

catalogului. Micul Louis nu era totuşi un copil trândav şi cu atât mai puţin zvăpăiat, ci, dimpotrivă, atent, aplicat, disciplinat, conştient că şcoala era singura lui şansă de a scăpa de o existenţă lipsită de strălucire ca aceea a tatălui său. Ce om, bătrânul ! Ce curaj ! De meserie e tăbăcar, adică sclav pe cont propriu. A, Louis îşi admiră acest tată mereu mândru la datorie, erou autentic, după cum o dovedesc, deasupra crucii de pe şemineul din sufragerie, mai preţioşi decât nişte relicve, epoleţii auriţi de sergent în armata lui Napoleon. Îl slujise pe împărat cu fanatism, fusese gata să-şi dea viaţa pentru ca duşmanul să fie nimicit ca la Austerlitz. Glorioasele podoabe erau ca nişte lovituri de bici pentru Louis, amintindu-i la fiecare masă că nimic nu este imposibil pentru un spirit de cuceritor. „Dumnezeu îi răsplăteşte pe cei îndârjiţi, fiule", sergentul-major în retragere nu pierde nici un prilej să-şi dăscălească odrasla. Cu toată această vorbărie îi inculcă fiului germenii unei ambiţii nemăsurate, puştiul visează la un destin demn de Micul Caporal, e atât de hotărât încât îşi petrece tot timpul în tovărăşia cărţilor. Îndoparea cu ştiinţă, acesta trebuie să fie fermentul reuşitei. O altă concluzie se impune la vederea carnetului său de note. Deşi este studios ca nimeni altul, de o disciplină şi o cucernicie exemplare, profesorii săi de la şcoala primară din Dole şi gimnaziul din Besancon sunt foarte nemulţumiţi. Adnotările cu cerneală roşie n-au nici o importanţă, nimic nu clinteşte fenomenala ambiţie a micului Louis sprijinită neabătut de tatăl său, după cum o atestă placa memorială lipită de Pasteur, devenit savant, pe peretele casei familiale: „Ţie, tată, îţi datorez tenacitatea în munca de zi cu zi. Nu numai că aveai perseverenţa ce dă noimă vieţii, dar nutreai şi o admiraţie neţărmurită pentru marii oameni şi pentru faptele măreţe."

Meşterul tăbăcar nu s-a mulţumit să-i insufle entuziasm feciorului, ci a pus la bătaie o sumă considerabilă ca să-1 înscrie la şaisprezece ani la o şcoală privată, ţintind în perspectivă admiterea într-una dintre *grandes ecoles.* O investiţie complet ratată. Nesuportând depărtarea de casă, Louis s-a întors după primul trimestru. Întâia şi singura dată în viaţă, tânărul Pasteur e resemnat; nu se mai gândeşte la destinul extraordinar ce-1 aşteaptă, melancolia îl împinge spre încercări artistice, îşi petrece zilele căutându-şi un eventual talent la desen şi pictură. Aparent conciliant, tatăl contribuie la întremarea amorului propriu al progeniturii aducându-i permanent laude, simultan însă lucrează la refacerea ambiţiei fărâmiţate. Bătrânul e un psiholog fără pereche, în cele din urmă Louis pune deoparte creioanele şi pensulele şi ia bacalaureatul la filiera literară. Ei, n-are cu ce să se împăuneze, a trecut la

limită, iar în plus cheia către viitorul de aur e bacalaureatul ştiinţific. Pasteur se prezintă la examen în anul următor, sigur pe el, aşa cum le scrie surorilor cu puţin înainte de începerea probelor. „Cu cât mă apropii mai mult de bac, cu atât mi se pare mai uşor !” Buf ! Încrederea arogantă în sine e la pământ, bacul e ratat; în cele din urmă, după un an, Louis reuşeşte să treacă examenul, cu menţiunea „mediocru" la chimie ! Tocmai chimia, ştiinţă relativ recentă, îi va pune în lumină mintea excepţională încă din primii ani de cercetări în laboratorul lui Antoine Jerome Baltard. Descoperirea sa este fundamentală, ea arată că, spre deosebire de moleculele din compoziţia materiei inerte, care au o structură simetrică, acelea din materia vie au o structură asimetrică. N-a avut nevoie decât de opt ani pentru a realiza această demonstraţie, opt ani de concentrare exclusivă asupra muncii din laborator, opt ani trăiţi departe de saloanele mondene unde se făureau relaţiile aducătoare de promovări. Tânărul savant dispreţuieşte avansarea prin pile, tânjind la premii şi decoraţii. Calea de obţinere a gloriei le-o destăinuie într-o scrisoare celor trei surori: „Voinţa, munca şi succesul îşi împart întreaga existenţă umană, voinţa deschide calea carierelor strălucite şi fericite, munca asigură parcurgerea drumului, iar la capătul călătoriei succesul se prezintă ca o încununare a operei." Ar fi putut adăuga şi „îndrăzneala de a căuta trasee noi", dar în această epocă, la mijlocul secolului al XIX-lea, e un lucru de la sine înţeles, acum se produce big bang-ul cunoaşterii, are loc marea efervescenţă a materiei cenuşii sub auspiciile intuiţiei. Din tuburile şi eprubetele incandescente ale experimentatorilor vor ţâşni legile fundamentale ce guvernează universul, iar Pasteur este unul dintre cei mai prolifici participanţi la această sărbătoare a spiritului.

Laudele pe care i le aduc lui Pasteur sunt intolerabile. E o adevărată trădare. Cartea aceasta nu este altceva decât o escrocherie ! Copleşiţi de furie, unii cititori se simt înşelaţi. Mânioşi, îşi imaginează deja cum vor merge la tribunal să-şi ceară banii înapoi. Pentru a-i convinge să-şi reia lectura, voi aminti cât de necesar este atacul subtil, doar acesta poate demasca mecanismul sistemului opresiv care ne aliniază. Totuşi, ca să potolesc nerăbdarea celor nemulţumiţi, voi renunţa la elogii şi voi începe să urâţesc portretul măgulitor al lui Pasteur.

Aşadar, era un savant admirabil, dar un bărbat foarte greu de suportat, suficient, auster, autoritar, dur cu subalternii, atât de îngust în conformismul său încât, dacă pe atunci ştiinţele n-ar fi fost cuprinse de vârtejul descoperirilor, ci s-ar fi aflat, ca în prezent, sub tutela tezelor dominante, el nu

s-ar fi numărat printre deschizătorii de drumuri, ci ar fi fost unul dintre cerberii teoriilor consacrate, la fel cum a manifestat o virulență fanatică în apărarea valorilor morale şi a religiei.

Administrator şi director al Şcolii Normale, teroriza pe toată lumea. Două anecdote ilustrează perfect defectele grave ale caracterului său. La un moment dat, Pasteur s-a dezlănțuit, plin de furie, împotriva unui student care dorea să se convertească la protestantism. *Este inadmisibil, nu pot accepta ca un elev catolic să înceteze dintr-odată să ia parte la exercițiile catolice pur şi simplu pentru că a decis că nu mai vrea să fie catolic. Dacă e într-adevăr protestant, să o dovedească prezentând un document semnat de un pastor, dacă ajunge să afirme că nu aparține nici unei religii recunoscute de stat, exmatricularea este obligatorie.*

Pasteur nu e doar bisericos peste poate, ci manifestă un zel identic şi în ceea ce priveşte asigurarea disciplinei. Fiul fostului sergent are ascultarea în sânge. În fața lui se stă în poziție de drepți. Supunere absolută ! Sub conducerea lui, Şcoala Normală s-a transformat într-o cazarmă, de la sălile de clasă până la cantină. Tinerii, îngrețoşați de tocana infectă de oaie, preferă să țină post decât să se intoxice, însă Pasteur vede în asta începutul unei răzmerițe. Viitoarea elită a națiunii trebuie pusă la respect ! A doua zi este servită aceeaşi tocană şi, ca pedeapsă suplimentară, fumatul este interzis în instituție, cu amenințarea exmatriculării imediate în caz de încălcare a regulamentului. Directorul le explică în scris profesorilor de ce este atât de intransigent: *Nu e cazul să se dezbată dacă pedeapsa este disproporționată în raport cu fapta. De fiecare dată se va respecta opinia mea. Delictul nu constă în fumatul țigării, ci în nesupunerea la ordine.*

Iată-l pe sinistrul personaj în adevărata sa lumină; în plus, el urmează tradiția familială: dacă părinții îl idolatrizau pe împărat, obiectul devoțiunii sale este Napoleon al III-lea. Supunerea e totală, Pasteur nu se mulțumeşte cu obişnuitele complimente mai mult sau mai puțin ipocrite, ci atinge pământul în plecăciuni de lacheu şi îşi pune inteligența la dispoziția tronului. Nu se gândeşte decât la ordine savantul, materie cenuşie aservită cauzelor sanitare naționale. Provocări asumate necugetat, frecventele schimbări de domeniu îl obligă de fiecare dată să pornească de la zero. Ca să exploreze noul subiect şi să demareze cât mai rapid experimentele se inspiră din cercetările anterioare sau aflate in curs, procedeu uzual în ştiință, care se traduce în general prin omagierea predecesorului de la care se împrumută cunoştințele determinante pentru reuşita propriului studiu. Nobila tradiție nu i se aplică şi lui Pasteur. La

fel, când şi-a prezentat rezultatele nu i-a pomenit niciodată pe colaboratorii săi apropiaţi fără care, de multe ori, n-ar fi obţinut nici un succes. Vom repara această meschinărie josnică alcătuind un panou de onoare. Pe primul loc se situează cel mai fidel asociat, doctorul Roux, care, după cum veţi constata, a jucat un rol esenţial în crearea vaccinului antirabic. Urmează Joseph Lister, al cărui principiu antiseptic îl călăuzeşte pe Pasteur spre descoperirea asepsiei. Să-l amintim şi pe Ignace Philippe Semmelweiss, care, cu teoria sa despre igienă, l-a ajutat pe Pasteur să identifice germenul febrei puerperale ce provoca un sfert dintre decesele lăuzelor din maternităţile pariziene. În sfârşit, Jean Joseph Henry Toussaint, veterinar de felul său, a demonstrat cât de important era să se încălzească sângele pentru a diminua virulenţa unui germen; aşa i-a venit savantului nostru ideea să „pasteurizeze" vaccinul contra bolii cărbunelui.

Cu toate acestea, Pasteur nu este un uzurpator, merită fără îndoială onorurile pe care i le acordă împăratul: cavaler şi apoi comandant al ordinului imperial, fotolii la Sorbona şi Academia de Ştiinţe. Sunt lăudabile la el vioiciunea spiritului, intuiţia, îndrăzneala, încăpăţânarea, ca să nu mai vorbim de extrapolarea cunoştinţelor dobândite de la o direcţie de cercetare la alta, până la urmă el este părintele rezultatelor ştiinţifice revoluţionare ce au continuat mult după domnia lui Napoleon al III-lea. Înainte de a prezenta amănunţit reuşitii lui supremă, care l-a catapultat în empireul geniilor, să rezumăm linia descoperirilor sale:

- Disimetria moleculară.
- Stabilirea faptului că fermentaţia este un proces iniţiat de organisme vii.
- Izolarea maladiei care decimează crescătoriile de viermi de mătase şi impunerea regulilor de igienă.
- Cercetări asupra berii şi vinului care duc la concluzia că microbii pot fi distruşi prin încălzire: pasteurizarea.
- Asepsia.
- Crearea vaccinului atenuat împotriva bolii cărbunelui.
- În fine, inventarea faimosului vaccin antirabic.

Turbarea: la începutul penultimului deceniu din secolul al XIX-lea, tiranizat în continuare de visul gloriei absolute şi încredinţat că numeroase maladii sunt declanşate de microbi, Pasteur are o idee fixă, înfrângerea uneia dintre aceste boli, ceea ce i-ar obliga pe puţinii opozanţi ai tezelor lui să facă

plecăciuni în fața maestrului. Dacă starea de sănătate a populației ar fi fost unica sa preocupare, s-ar fi ocupat de tuberculoză sau de holeră, ale căror ravagii stăruiau în mințile tuturor; holera, mai ales, stârnea o teamă irepresibilă după ce, în 1865, apariția unor focare de infecție la Paris amintise de epidemia teribilă din 1832.

De urgență, Napoleon al III-lea înființase o comisie care să studieze maladia, numindu-l pe Pasteur alături de fiziologul Claude Bernard şi chimistul Henri Sainte-Claire Deville, dar cei trei savanți, cantonați la spitalul Lariboisiere, şi-au abandonat repede cercetările din lipsă de bolnavi, căci, după o izbucnire meteorică, sinistrul flagel s-a stins dintr-odată, ca prin miracol. Reluarea studiilor anterioare, stopate din cauza împrejurărilor, ar fi fost logică, dar holera, la fel ca tuberculoza, deşi ucide în masă, are o imagine mai puțin terifiantă decât turbarea, boală care, deşi atinge doar câteva persoane pe an, are simptome înfricoşătoare: ochi ieşiți din orbite, scurgere permanentă de salivă. Pentru Pasteur, învingerea acestei maladii ar dovedi supremația ştiinței asupra naturii şi, în acelaşi timp, supremația propriilor sale teorii. Ce triumf ! Garanția unei autentice sanctificări încă din timpul vieții.

1880. Pasteur şi echipa sa, din care face parte şi fidelul şi prețiosul doctor Emile Roux, cu o intuiție şi o inventivitate remarcabile, demarează cercetările. Activitatea lor nu este clandestină, dimpotrivă, sunt constrânşi să o popularizeze pentru a găsi cazuri concrete pe care să-şi realizeze experimentele. Ca efect al acestei publicități, doctorul Lannelongue de la spitalul Trousseau îl previne pe Pasteur că tocmai a internat un băiat de cinci ani atins de turbare. Din nefericire, micuțul decedează imediat, Pasteur nu poate decât să preleveze eşantioane de salivă şi de mucus din căile respiratorii. Revenit în laborator, le inoculează unor iepuri magma infecțioasă, reluând astfel modelul experimental elaborat cu câțiva ani înainte de către un veterinar, Pierre Victor Galtier. Metoda este fundamentală ! Potrivit unui raport al Academiei de Medicină din 1879, rozătoarele cărora li se inoculează germenii turbării recoltați de la câini devin sensibile la această boală. Galtier a comis însă o eroare la final, conchizând că sistemul nervos al cobailor ar fi ocolit de infecție, ipoteză contrazisă de experimentele efectuate ulterior de un medic, Henri Duboue.

Pasteur porneşte aşadar de pe aceste baze solide; din păcate, experimentul eşuează după 36 de ore, când iepurii mor prematur din cauza unei pneumonii. Întrucât a utilizat în întregime eşantioanele prelevate de pe cadavrul copilului, savantul recurge la saliva şi măduva spinală recoltate de la

câini turbați, aşteptând să treacă perioada de incubație. „Pentru un experimentator e un adevărat supliciu, să fie condamnat la luni în şir de aşteptare, se plânge el". Încearcă o altă metodă mulțumită lui Emile Roux care, de unul singur, a descoperit că materia cerebrală a unui câine transmite maladia altui animal, iar transmiterea se accelerează dacă substanța se inoculează direct în dura mater, membrana meningeală aflată în contact cu oasele cutiei craniene. În ciuda cruzimii procedeului, Pasteur îl pune în aplicare având drept obiectiv crearea unui vaccin curativ. Cum agentul patogen n-a fost identificat, nu poate recurge la un mediu de cultură pentru a-l slăbi. Astfel, iepurii vor servi drept eprubete, căci inocularea în lanț, de la un animal la altul, reduce perioada de incubație până acolo încât într-o săptămână se poate obține un virus „fix" a cărui violență extremă face ca simptomele câinelui infectat să se manifeste fulgerător. „Virusul fix" constituie baza indispensabilă a infecției controlate, însă agresivitatea lui excesivă nu permite să fie utilizat. Ca să-l domolească, Pasteur inoculează materie cerebrală infectată în diverse animale până când, într-o bună zi, obține rezultatul dorit experimentând pe o maimuță. Grație acestui „virus fix" atenuat, câinii supuşi inoculării scapă de contaminare. Rămâne totuşi o problemă majoră: mamiferele erau inițial sănătoase, or obiectivul este vindecarea persoanelor muşcate şi, deci, bolnave.

Fiecare nivel de cercetare impune extrapolarea ipotezelor, iar în alegerea căii de urmat intuiția are o pondere covârşitoare. În aceste clipe cruciale se întâmplă ca revelația să fie favorizată de un eveniment anume, iar Pasteur, norocos, beneficiază de o asemenea mână de ajutor. Dorind să-i ceară părerea lui Emile Roux, intră în sala în care acesta îşi desfăşoară experimentele. Roux lipseşte. Încăperea e goală. Pasteur se pune pe scotocit în căutarea unei invenții urzite de adjunctul său, specialist în domeniu. Iată că maestrul furtişagului dă peste un sistem ingenios ce permite conservarea *in vitro* a măduvei spinale de iepure. Pasteur îşi ia meticulos notițe despre dispozitivul experimental. Surprins de un colaborator, revine în spațiul său de lucru şi, fără să ezite, are îndrăzneala de a-i pune pe asistenți să realizeze un montaj identic cu acela al lui Roux, fiecare element fiind puțin mai mare, detaliu decisiv care, ce-i drept, favorizează activarea fenomenelor implicate. În timp ce Roux, furios şi dezamăgit, nu reuşeşte să facă progrese, Pasteur va elabora pe baza informațiilor sustrase un protocol vaccinai pe care îl descrie în felul următor:

Iată modalitatea de a face un câine refractar la turbare într-un timp relativ scurt. Într-o serie de flacoane în care aerul este menținut uscat cu

fragmente de potasă depuse pe fundul recipientelor, se suspendă în fiecare zi o bucată de măduvă rabică recoltată de la un iepure mort de turbare, maladie dezvoltată după şapte zile de incubaţie. Tot in fiecare zi se inoculează sub pielea unui câine o seringă plină cu mediu de cultură sterilizat în care s-a amestecat un mic fragment de măduvă deshidratată, începând cu un fragment cu un număr de ordine destul de îndepărtat de ziua experimentului pentru a fi siguri că această măduvă nu mai este nicidecum virulentă. În zilele următoare se procedează la fel cu fragmentele de măduvă mai recente, separate printr-un interval de două zile, până când se ajunge la un ultim eşantion foarte virulent, plasat în flacon de numai o zi sau două. În acel moment, câinele a devenit refractar la turbare. I se poate inocula virusul rabic sub piele sau chiar la suprafaţa creierului, prin trepanaţie, fără ca turbarea să se manifeste.[2]

Pasteur pune astfel temelia ştiinţei imunităţii, al cărei postulat afirmă că apărarea imunitară a unui organism trebuie dinamizată înainte ca maladia să-l atace.

Unul dintre criteriile de verificare a unei teorii este reproductibilitatea. În mediul viu interacţionează însă prea mulţi parametri variabili care îl perturbă pe experimentator. Pentru a-şi atinge obiectivele, Pasteur va trebui să sacrifice sute de câini, iar atunci când, în sfârşit, se consideră pregătit să treacă la oameni, Roux intervine, se revoltă, testarea vaccinului pe oameni e o nebunie, iar momentul e mult prea timpuriu. Pasteur ştie că se poate debarasa de Roux, îi dispreţuieşte sfaturile disonante, el este cel care decide şi o face în funcţie de convingerile sale intime. Galvanizat de propriile certitudini, are nevoie ca Providenţa să-i ofere drama indispensabilă pentru realizarea actului istoric. Premiera va fi întârziată de o bâlbâială administrativă. Pe 2 mai 1885, doctorul Rigal de la spitalul Necker îl anunţă pe Pasteur că în secţia sa tocmai a sosit un sexagenar atins de turbare; doctorul consideră că e un caz disperat, iar Pasteur, nerăbdător să-şi testeze vaccinul, hotărăşte ca pacientului să-i fie injectată o primă doză. Când află, directorul instituţiei, panicat, îl informează pe ministrul Sănătăţii, care interzice continuarea tratamentului.

[2] *Pasteur: cahiers d'un savant,* ediţie de Francoise Balibar şi Francoise Prevost, CNRS Editions, 1995. Cititorul poate parcurge şi Pasteur: *documente sur sa vie et son* oeuvre, donaţie făcută de Vallery-Radot (ginerele lui Pasteur şi un colaborator apropiat al acestuia), Bibliotheque nationale de France, 1964, precum şi caietele de laborator ale lui Pasteur, depozitate la Biblioteca Naţională a Franţei, fâră a uita lucrarea lui Alain Dagognet, *Pasteur sans la legende* (Les Empecheurs de penser en rond, 1994).

Pasteur nu va şti niciodată ce efecte a avut gestul său, căci bolnavul a părăsit spitalul după prima injecţie.

Al doilea ghinion are loc după câteva zile, pe 5 iunie, la Lariboisiere. Atunci când ajunge Pasteur, pacientul este deja în agonie.

Destinul, deloc pe fază, îi impune un al treilea eşec pe 22 iunie. La Saint-Denis, Pasteur încearcă să vaccineze o fetiță în stare critică după ce a fost muşcată de un câine turbat, însă copila se stinge a doua zi în zori. Când ghinioanele se succed într-un asemenea ritm, încrederea în sine este zdruncinată, cei înclinați spre superstiție se cred victimele unui blestem, alții, măcinați de îndoială, pun sub semnul întrebării legitimitatea deciziei lor. Nimic din cele de mai sus nu i se aplică lui Pasteur, el se află pe calea spre consacrare, e un misionar, un ales al lui Dumnezeu, întâlnirea sa cu istoria este imuabilă ! Convingerea de neclintit; aceasta este puterea magică a vieților excepționale, convingerea profundă care sfârşeşte întotdeauna prin a transforma visul în realitate.

Pentru Pasteur, concretizarea miraculoasă se produce pe 6 iulie 1885. În acea zi se prezintă, direct la laboratorul său, un băiat de nouă ani, Joseph Meister, agresat cu două zile înainte de un câine turbat. Animalul era atât de înverşunat încât îl muşcase de 14 ori de mâini şi de picioare. Bandajat cum se cuvine, Joseph este însoțit de mama sa şi de proprietarul dulăului, zgâriat şi el pe brațe în momentul când intervenise să salveze copilul.

Trebuie amintit că Pasteur, în calitate de chimist, riscă să fie condamnat pentru exercitarea ilegală a medicinei dacă ar administra el însuşi vaccinul; cum Roux e în continuare supărat, face apel la doctorul Alfred Vulpian şi la tânărul pediatru Joseph Grancher pentru stabilirea diagnosticului. Gravitatea rănilor îi determina pe cei doi practicieni să estimeze că este indispensabil să se recurgă la vaccinarea experimentală. Timp de trei săptămâni, Pasteur a consemnat cu acribie întreaga procedură clinică.

În consecință, pe 6 iulie, la orele opt seara, după şaizeci de ore de Ia muşcăturile din 4 iulie, în prezența doctorilor Vulpian şi Grancher, se inoculează sub un pliu cutanat la nivelul hipocondrului drept al micului Meister o jumătate de seringă cu măduvă de iepure decedat din cauza rabiei pe 21 iunie, măduvă conservată într-un flacon cu aer uscat timp de cincisprezece zile.[3]

3 Pasteur: cahiers d'un savant, op. cit.

Pentru a continua tratamentul aşa cum doreşte, Pasteur îl ia acasă pe Joseph Meister, găzduindu-l până în dimineața de 16 iulie. În fiecare zi îi inoculează băiatului o doză de măduvă de iepure din ce în ce mai recentă: trece astfel de la o măduvă de două săptămâni la una de 12 zile, apoi de 11, 9, etc., în total douăsprezece injecții dintre care ultima este făcută cu măduvă recoltată in ajun. Pasteur ar trebui să se oprească, dar, pentru a valida definitiv eficacitatea metodei sale, recurge la o ultimă inoculare, de data aceasta cu măduvă proaspătă. La fel ca ultimele două, aceasta nu are proprietăți curative, dimpotrivă, este vorba de tentative de infectare cu virusul rabic in scopul de a demonstra că vaccinul oferă o protecție definitivă.

Miracolul ştiințific este dezvăluit pe prima pagină din *Journal des Debats.* Presa preia ştirea întrecându-se în superlative; Pasteur este acoperit de glorie, iar cele câteva atacuri veninoase provin mai cu seamă din Germania, reflectând ura patriotică nutrită reciproc de francezi şi nemți după războiul din 1871. Joseph Meister e alsacian şi, prin urmare, cetățean al Reich-ului: pe malul celalalt al Rinului, lăudarea unui savant inamic pentru că a vindecat un copil aparținând națiunii germane este intolerabilă. Criticile vor înceta în toamnă, când, la cererea primarului unui târg din Jura, Villers-Farlay, Pasteur îl tratează, cu acelaşi succes ca pe Joseph Meister, pe un băiat de cincisprezece ani muşcat de un câine atins de turbare, după cum o confirma autopsia cadavrului animalului.

Doctorul Vulpian îl ridica în slăvi pe Pasteur într-un discurs pronunțat la Academie:

Turbarea, această boală cumplită față de care toate încercările terapeutice de până acum au dat greş, şi-a găsit în sfârşit leacul! Domnul Pasteur, care în această direcție nu a avut nici un precursor, a ajuns, în urma unor cercetări efectuate fără întrerupere ani în şir, să creeze o metodă de tratament cu ajutorul căreia se poate împiedica fără greş dezvoltarea rabiei la individul muşcat de un câine turbat. Spun "fără greş" pentru că, după ce am vizitat laboratorul domnului Pasteur, nu am nici o îndoială că acest tratament se va bucura de succes de fiecare dată când va fi aplicat riguros la un interval de câteva zile după muşcătura rabică.[4]

[4] ***Les*** **Genies** ***de la Science,*** **nr. 33, noiembrie 2007 - ianuarie 2008.**

Entuziasmul medicului este confirmat de înmulțirea pacienților tratați. Optzeci deja în 1885. Zvonul despre această victorie a științei asupra celei mai cumplite boli cunoscute se răspândeşte până în Statele Unite şi Rusia. Din aceste țări, victimele muşcăturilor sunt transportate la Paris. Primii sunt pacienții de la Newark, de peste Atlantic, după care sosesc nouăsprezece ruşi din regiunea Smolensk, atacați de un lup turbat.

Toate aceste cazuri de vindecare afişate de laboratorul lui Pasteur sunt uimitoare, dacă nu chiar incredibile. De data aceasta, mitul pe cale de formare este atacat de un medic renumit, doctorul Peter. Nici invidios, nici cu capul în nori, doctorul Peter se miră de proliferarea unei maladii care până atunci era marginală:

Am văzut două cazuri în treizeci şi cinci de ani de practică spitalicească şi civilă, iar toți colegii de la spitalele din oraş, precum şi de la țară, au observat câteva cazuri de turbare la om, nu zeci (şi cu atât mai puțin sute). Pentru a evidenția beneficiile metodei sale şi a-i camufla nereuşitele, domnul Pasteur are interesul de a face să se creadă că mortalitatea anuală provocată de rabie în Franța este mai mare decât în realitate. Adevărul este însă cu totul altul. Vreți să ştiți, de exemplu, câți indivizi au murit de turbare la Dunkerque în douăzeci şi cinci de ani ? Unul singur... Şi vreți să ştiți câți au murit în acest oraş într-un an de la aplicarea metodei lui Pasteur ? Unul.

Argumentația doctorului Peter este perfect logică. Trebuie spus că în cazul persoanelor muşcate de un câine turbat riscul de contractare a maladiei este de numai 10%. Contaminarea depinde de virulența virusului, de gravitatea muşcăturilor şi, bineînțeles, de starea de sănătate a victimei, care influențează direct capacitatea sistemului imunitar de a riposta la un atac viral. De altfel, câinele agresor nu a fost autopsiat în toate cazurile, iar fragmente din măduva sa nu au fost injectate în doi cobai a căror moarte ar fi confirmat prezența infecției. Să notăm că această procedură nu a fost aplicată în cazul tânărului Meister şi nici la majoritatea beneficiarilor tratamentului. Pornind de la aceste date obiective, statistica arată că din cele optzeci de persoane vaccinate de Pasteur, cel mult cincizeci erau afectate realmente de turbare, iar dintre acestea, tot conform statisticii, 10%, adică cinci, ar fi murit în lipsa vaccinului. Or, după cum o recunoştea Pasteur însuşi, s-a confruntat cu trei decese, ceea ce reduce la două viețile salvate. Două vieți ! Bilanțul real este derizoriu. Pentru a-1 îmbunătăți, Pasteur şi echipa sa multiplică vaccinările şi perorează împotriva detractorilor; iată, de pildă, ce afirma doctorul Vulcain după un an, în 1889:

... Se poate spune că, dacă în rândul persoanelor tratate au decedat 1%, dintre cele care nu au fost tratate prin metoda Pasteur şi-au pierdut viaţa 16%. Luând în calcul cele douăsprezece persoane decedate în pofida administrării tratamentului, rămân 264 de indivizi salvaţi. Iată-ne departe de cifra indicată de dl. Peter pentru mortalitatea anuală provocată de turbare în Franţa.

Dacă opinia publică înghite pe nemestecate crezul vaccinator, doctorul Peter continuă să protesteze:

Ar rezulta deci, logic şi aritmetic, că în ultimele douăsprezece luni s-ar fi produs în Franţa de cinci ori mai multe cazuri de turbare decât în anii anteriori! Ei bine, declar că este de-a dreptul imposibil şi că aici se ascunde artificiul matematic pe care şi-au clădit pasteurienii sistemul.

Doctorul Peter pune degetul pe rană, analiza sa judicioasă convinge tot mai mulţi oameni. Câteva reviste medicale îi adoptă teoria şi îndrăznesc să-1 contrazică pe Pasteur. Polemica se limitează totuşi la o minoritate în mediile intelectuale. Cu toate acestea, doctorul Peter nu este singurul care să le furnizeze argumente serioase oponenţilor, cealaltă sursă, extrem de credibilă, se află în laboratorul lui Pasteur, este vorba de nimeni altul decât Emile Roux, care denunţă maniera riscantă de lucru, insuficienţa studiilor preliminare şi, deci, pericolul căruia îi sunt supuşi vaccinaţii. Deşi maestrul dispreţuieşte manifestările contestatare, iar colaboratorii săi fideli, mobilizaţi de atitudinea sa de cuceritor, îşi afişează entuziasmul total pentru vaccinare, doctorul Eugene Grancher, care se ocupă de inoculări, se plânge de ostilitatea pe care o întâlneşte în rândul unei anumite elite:

Simţeam cum dezinteresul şi jena îi cuprindeau treptat pe cei care mă înconjurau, ca să nu mai vorbesc de furia care se făcea simţită în surdină. Într-o bună zi, când mă aflam la facultatea de medicină pentru un examen, am auzit o voce mânioasă proclamând: „Da, domnul Pasteur e un asasin!" Am intrat şi am văzut câţiva colegi care, observându-mă, s-au îndepărtat în tăcere. Iar acest profesor nu era Peter, care avusese măcar curajul de a-şi asuma opiniile. Pe de altă parte, unele reviste din presa politică şi cea medicală derulau o campanie înverşunată contra lui Pasteur, fără a mai pune la socoteală un grupuscul de oameni politici şi liga antivivisecţionistă. Chiar şi în liceele pariziene, elevii erau împărţiţi în pasteurieni şi anti-pasteurieni şi se ciondăneau cu orice prilej.[5]

[5] Pentru acest citat şi precedentele cf. Les *Genies de la Science,* op. cit.

Pasteur şi echipa sa nu au decât o replică la inflația de critici: accelerarea ritmului vaccinărilor. În laborator nu se pierde vremea, după o examinare sumară în urma căreia se stabileşte diagnosticul de turbare, Grancher execută imediat prima injecție, iar apoi, timp de nouă zile, conform procedurii, victimei muşcăturii i se inoculează fragmente uscate de măduvă de iepure tot mai recente.

Pe 20 octombrie 1886, beneficiarul tratamentului este un băiat, Jules Rouyer, care a fost muşcat cu douăsprezece zile mai înainte şi acum se întoarce acasă aparent vindecat. Pasteur, obosit de aceşti doi ani de prozelitism vaccinal şi slăbit fizic după un atac cerebral suferit în 1861 (care nu-i permite să folosească mâna stângă pentru gesturi de precizie), pleacă liniştit in vacanță. Se află în Italia pe 26 noiembrie, când echipa sa află că Jules Rouyer a decedat. Ştirea o aduc autoritățile judiciare, căci tatăl, Napoleon Rouyer acuză vaccinul pentru moartea fiului său. Ce scandal s-ar isca dacă la autopsie s-ar stabili că băiatul a murit de turbare ! Metoda vaccinală ar suferi o înfrângere teribilă, ani lungi de muncă s-ar duce pe apa Sâmbetei, Pasteur ar fi exclus din empireul geniilor, tratat ca un iluminat, ca un nebun periculos, şi întreaga sa echipă ar ajunge în mizerie. Perspectiva aceasta umilitoare îl face pe Roux să-şi ierte maestrul; sprijinindu-1 cu toată energia, doctorul cere ca din cadavrul copilului să fie prelevate fragmente de măduvă care să fie inoculate apoi, după prelucrare, în organismele a doi iepuri.

După două săptămâni, animalele infectate paralizează. Simptomele corespund primului stadiu al turbării, dovadă indubitabilă a faptului că Jules Rouyer a fost ucis de această maladie. În timp ce unul dintre apropiații lui Pasteur se repede în Italia să-l pună la curent, profesorul Brouardel, care a efectuat autopsia, îl convoacă pe Emile Roux care, deşi a revenit în tabăra Maestrului, rămâne afectat de furtul căruia i-a căzut victimă cu ani în urmă. Roux are două variante, fie îşi oferă o răzbunare legitimă, fie se corupe definitiv luând apărarea lui Pasteur:

Brouardel ştia că nu aprobam aplicarea tratamentului la om. Având o părere bună despre mine, m-a întrebat dacă, în ciuda opoziției mele, aveam suficientă încredere în acest tratament ca să accept responsabilitatea de a-1 pune la punct, caz în care m-ar fi susținut Am răspuns afirmativ. Mi-a mai spus că laboratorul avea adversari puternici; în încheiere mi-a declarat că, dacă nu voi lua poziție în favoarea dumneavoastră, voi determina o înapoiere

de cincizeci de ani în evoluția științei. Acest lucru trebuie evitat.[6]

Pe 4 ianuarie, Pasteur, aflat în continuare in Italia, scapă de dezonoare grație lui Roux şi Brouardel, complici întru sperjur în fața Academiei de Medicină reunite pentru a dezbate cazul lui Jules Rouyer. După ce profesorul Brouardel anunță că pune moartea copilului pe seama unei insuficiențe renale, Roux, la rândul său, afirmă că a infectat doi iepuri cu fragmente din bulbul rahidian al micului Jules şi că după patruzeci de zile cele două animale zburdă pline de sănătate, dovadă a faptului că decesul lui Jules Royer nu a fost provocat de turbare.

Roux a ales să fie salvatorul lui Pasteur, însă impostura e fragilă ! După câteva luni, un englez, Joseph Smith, care, muşcat de o pisică turbată, a venit la Paris să se trateze, îşi dă sufletul la spitalul Saint-Thomas, unde a fost adus de urgență la două zile după administrarea vaccinului. Iată-i din nou pe Pasteur, Roux şi toată echipa sub amenințarea execuției publice ! Nu au decât o cale de scăpare, să demonstreze că moartea lui Smith nu are nici o legătură cu vaccinul. Căutând indicii, descoperă foarte repede că victima nu ducea paharele de băutură la ureche, dimpotrivă, englezul bea ca o maşinărie, de seara până dimineața, corpul său era un adevărat burete, un mediu propice pentru infiltrarea turbării; în acelaşi timp, eficacitatea tratamentului era subminată decisiv de gradul de îmbinare alcoolică. O concluzie limpede şi inatacabilă.

Uneori cu ticăloşie, alteori cu rigoare, Pasteur şi echipa sa au reuşit să pareze de fiecare dată atacurile. Încetul cu încetul, spiritele critice au fost reduse la tăcere, iar principiul vaccinal, a fost întronat ca panaceu. S-a uitat ca prin farmec de învățăturile istoriei, de epidemiile dispărute înainte de crearea vaccinurilor, de proliferarea speciilor timp de milioane de ani, incompatibilă cu teoria multitudinii invizibile: bacterii, microbi, virusuri ce se năpustesc în hoarde ucigaşe. Potrivit acestei teze, Pământul s-ar fi transformat rapid într-un deşert pietros; în ciuda enormității, ea rămâne bine ancorată în mințile oamenilor, este indiscutabilă, mai grav, toți suntem condamnați prin lege să ne supunem ei. Teoria născută dintr-o impostură a devenit un instrument dictatorial !

[6] Adrien Loin (nepot şi colaborator al lui Pasteur), „A l'ombre de Pasteur" în Le Mouvement sanitaire, 1896.

NEBUNIA VACCINĂRILOR

Putem domina maladia ! Ce veste minunată ! Cântăreții progresului nu mai sunt doar entuziaşti, ci de-a dreptul isterici, au renunțat la orice spirit critic, principiu fundamental care stă la baza gândirii libere de la epoca Luminilor încoace. Putem domina maladia ! Este o cucerire a cunoaşterii incredibilă, stupefiantă, ce modifică radical statutul omului. Dintr-odată, acesta nu mai este un element al naturii ca toate celelalte, ci se află deasupra tuturor, în postura de stăpân. Revoluție absolută ! Cucernicul Pasteur, păstrătorul intransigent al ordinii, l-a destituit pe Dumnezeu şi i-a răpit atotputernicia. E un adevărat profet, propovăduieşte la seratele de binefacere ca să adune fondurile necesare pentru construirea institutului ce-i va purta numele, loc în care, prin aplicare orbească, teoria se va transforma în dogmă. Templul religiei vaccinale este inaugurat pe 14 noiembrie 1888, având drept menire tratarea turbării şi cercetări în domeniul maladiilor contagioase virulente. Prezentarea activităților este atât de eficientă încât se înrudeşte cu propaganda, vaccinurile primesc aura de panaceu şi li se atribuie dispariția marilor epidemii. Totală fabulație. Adevărul e cu totul altul. Extincția unor flageluri precum ciuma şi holera s-a produs cu mult înainte de inventarea vaccinurilor, în urma aplicării măsurilor de igienă. Astfel, în cursul epidemiei de holeră ce a afectat Londra în 1854, doctorul John Snow a observat că o țeava de canalizare contamina o fântână publică din Broad Street. Bănuind că aceasta era cauza proliferării şi propagării bacteriei *Vibrio cholerae,* a cerut să se închidă fântâna, iar epidemia a luat sfârşit aproape imediat

Nu trebuie uitate nici sinistrele condiții în care trăiau strămoşii noştri. Locuințele erau minuscule şi insalubre, familiile trăiau în promiscuitate, dejecțiile corporale se descompuneau în oalele de noapte, gunoaiele erau îngrămădite în bucătărie în lăzi de lemn. Materiile fecale şi mizeriile ajungeau pe uliță, în fața casei. Străzile deveniseră, în aceste condiții, un paradis al şobolanilor; nu aceştia, ci puricii din blana lor constituiau pericolul letal, întrucât purtau germenul pestei. Mai erau şi gunoierii naturii, de la muşte până la fauna microscopică, toți pantagruelii cloacei ale căror festinuri eliminau excremente putride. Duhoarea era insuportabilă, miasmele infiltrau plămânii, aşa se face că organismele suferind de carențe vitaminoase erau invadate de hoardele microscopice. Oricât ar fi fost de feroce, invadatorii nu puteau străpunge sistemele imunitare aflate în bună stare, acesta fiind motivul pentru care nici o epidemie nu s-a soldat cu un genocid total. Împrejurările

sunt cele care-l împing pe microb la crimă. Nu trebuie uitat că în corpul nostru adăpostim miliarde de miliarde de bacterii, viruşi şi microbi. Prin comparaţie, numărul celulelor organismului uman este derizoriu, existenţa noastră este imposibilă fără colaborarea imigranţilor liliputani, ei sunt însărcinaţi cu descompunerea substanţelor pe care le ingerăm pentru a ne permite să le asimilăm.

La o analiză precisă a marilor epidemii ies în evidenţă mai mulţi parametri: malnutriţia sau foametea, o suprapopulare trăind în promiscuitate în locuinţe imunde, igiena deplorabilă, apa contaminată, toate acestea amplificate de frică şi disperare. Pe lângă holeră şi ciumă se mai poate menţiona şi gripa spaniolă, care la finele Primului Război Mondial a masacrat o lume dominată de mizerie şi mai ales trupele slăbite după patru ani de infern. Pentru a scoate la lumină această constanţă a fenomenelor, ne vom focaliza asupra gripei aviare, despre care experţii pretind, de câţiva ani, că ar putea degenera în pandemie.

În deschidere, vom semnala că majoritatea epidemiilor de gripă îşi au originea în Asia de Sud-Est, factorii de transmitere fiind porcii, raţele şi găinile care convieţuiesc cu oamenii şi câinii în nişte locuri de mizerie, bordeie improvizate din paie, trestie, lemn, plantate direct pe pământ şi cu o suprafaţă derizorie. Ce univers de famelici ! Ocupanţii scheletici încearcă să se aciueze într-un colţ printre râturi, gheare şi labe, plozii ţopăie pe lângă animale pe solul care, crustă ţeapănă când e soare, se transformă într-un noroi gros pe timp de ploaie. Organismele anemice sunt o pepinieră excelentă pentru virusul gripei care trece de la unele la altele profitând de aglomeraţia din case, pieţe, trenuri, aşa ajunge la porturi, aeroporturi şi în câteva luni subjugă întreaga planetă. Reacţia în lanţ se repetă în fiecare an, cu o incidenţă în general constantă asupra populaţiilor permisă de vicleanul mecanism al mutaţiilor.

Mutaţia constituie forţa microbilor, ea face să fie caducă orice „armă" inventată pentru distrugerea lor, după cum o demonstrează pierderea eficacităţii antibioticelor. În prezent, experţii sunt înspăimântaţi de mutaţiile pe care le poate suferi H5N1, virusul gripei aviare. În opinia lor, el nu este deocamdată suficient de puternic încât să ne atace sistemul imunitar şi totuşi, în ciuda acestei incapacităţi fundamentale, a infectat mortal câţiva indivizi, ceea ce ar trebui să îndemne comunitatea ştiinţifică să pună sub semnul întrebării fundamentul teoriei pasteuriene: finalitatea omicidă a virusurilor!

Toate victimele aparţin unor familii de ţărani foarte săraci care, din

dorința de a-şi îmbunătăți condiția materială, practică un soi de creştere intensivă a păsărilor înghesuind în cuşti cât mai multe găini ce se bat pe câteva grăunțe. În treacăt, flămânde, ciugulesc şi pene şi găinaț. Războiul continuu pentru hrană slăbeşte şi mai mult organismele galinaceelor. Sistemul imunitar al păsării descărnate e la pământ, iar fauna microbiană, până acum pe post de musafir, se luptă şi ea pentru supraviețuire. Pentru a se salva, H5N1, care conviețuieşte paşnic de milioane de ani în tuburile digestive ale înaripatelor, se răscoală, transformându-se în ucigaş ! Raționamentul e iconoclast, modestia mă îndeamnă să-l ascund într-un colț al minții, dar țin să practic un joc intelectual şi să evaluez pertinența teoriei mele; profit astfel de statutul meu de jurnalist pentru a i-o prezenta unui eminent epidemiolog. Departe de a-i stârni râsul, ipoteza i se pare judicioasă, însă refuză să-i estimeze validitatea sub pretextul că domeniul nu este de competența sa, doar virusologii putându-se pronunța. În doi timpi şi trei mişcări, constatând că legitimația de presă e un adevărat paspartu, intru în contact cu cei mai renumiți specialişti. Primii doi mă tratează cu un dispreț nimicitor. Ideea mea este de o aroganță insuportabilă, ei lucrează pe acest subiect de ani in şir, nu există decât o teorie valabilă, aceea a lui Pasteur, microbii manifestă o frenezie patogenă şi suferă mutații pentru a-şi spori virulența. Un al treilea, profesor la facultate, telespectator fidel al emisiunilor mele, mi-a făcut onoarea de a mă asculta cu atenție. După ce mi-a cerut să jur că nu-i voi pomeni numele, mi-a spus că nu inventam nimic, nu făceam decât să expun de o manieră personală teoria elaborată de detractorii lui Pasteur, în viziunea cărora maladiile sunt provocate doar de o deficiență a terenului, adică de un organism prost întreținut, deteriorat de proastele obiceiuri alimentare, de poluare, stres, lipsa activităților sportive, la care se adaugă, factori importanți, micile plăceri cum ar fi alcoolul şi tutunul. În concluzie, profesorul îmi mărturiseşte că dorința de a întreprinde cercetări pe seama acestui rol fundamental al terenului îl macină de ceva vreme, dar, din păcate, ar fi un demers sinucigaş, părăsirea căilor atent jalonate l-ar transforma într-un paria al comunității ştiințifice, i-ar distruge cariera, l-ar priva de credite, aşa cum a pățit Jacques Benveniste, care a îndrăznit să formuleze ipoteza memoriei apei. Interlocutorul meu mi-a mai destăinuit că orice proiect de cercetare are la origine o intuiție cu aşteptarea unui rezultat precis, astfel că, inconştient, experimentatorul se comportă ca un judecător de instrucție care, sub călăuzirea convingerilor sale intime, derulează o anchetă nereținând decât elementele ce indică vinovăția suspectului Aşa se face că studii efectuate pe

aceeaşi temă pot genera rezultate contradictorii. Cum însă în medicină opinia publică trebuie să fie liniştită prin edictarea de norme, iar industria farmaceutică are, datorită ponderii sale economice, o influenţă determinantă asupra difuzării publicaţiilor, doar cercetările care slujesc optim cauza certificată de cercurile dominante profită de pe urma popularizării în mass-media.

Pentru verificarea acestei mărturii nu trebuie săpat prea adânc, este suficient să ne întoarcem la dosarul gripei aviare.

În 1996, în cadrul luptei contra gripei clasice, o firmă americană de biotehnologie a încredinţat laboratoarelor elveţiene Roche un brevet pentru elaborarea unui vaccin antiviral denumit Tamiflu®. Rezultatele clinice dezamăgitoare sunt urmate de un eşec comercial relativ, astfel că profiturile americanilor pe 2003 stagnează la 220 milioane de dolari. Nemulţumiţi, inventatorii se gândesc să rupă acordul cu partenerul, dar Roche va evita divorţul printr-o extraordinară lovitură de marketing. Suntem în 2005, Organizaţia Mondială a Sănătăţii se arată din ce în ce mai neliniştită de pericolul unei pandemii de gripă aviară, iar laboratoarele elveţiene, printr-o decizie ostentativ altruistă, anunţă că oferă OMS 30 de milioane de doze de Tamiflu, suficiente pentru tratarea a 30 de milioane de pacienţi, Această generozitate nemaivăzută ocupă prima pagină a ziarelor şi provoacă o psihoză, opinia publică întrevede amplificarea riscului de epidemie şi devine conştientă de existenţa unui vaccin care ar putea-o proteja. Numărul celor care se reped la farmacie este cu atât mai mare cu cât statele îşi constituie stocuri, pe primele locuri fiind Statele Unite şi Franţa, care comandă un miliard, respectiv 13,7 milioane de doze. Cheltuielile colosale sunt decise într-un climat ce frizează panica, stare de spirit întreţinută de instanţele medicale şi în particular, de doi profesori de la spitalul Pitie-Salpetrîere din Paris, Jean-Philippe Derenne, pneumolog, şi Francois Bricaire, specialist în boli infecţioase. În cartea *Pandemie, la grande menace de la grippe aviaire*[7], ei prezic o hecatombă de proporţii enorme, cu 500.000 de morţi numai în Franţa ! Pentru evitarea carnagiului nu există decât o soluţie: vaccinarea !

Recomandarea este cu atât mai uimitoare cu cât experţii în sănătate recunosc faptul că vaccinurile antivirale în general nu constituie un remediu fiabil contra gripei. Mai grav, Agenţia Franceză pentru Securitatea Sanitară a Produselor de Sănătate, AFSSAPS, afirmă, în urma unor studii,

[7] Apărută la Fayard în 2005.

că eficacitatea vaccinului Tamiflu® în raport cu virusul clasic este departe de a fi demonstrată. Agenția precizează, în plus, că utilizarea produsului Tamiflu® este extrem de dificilă în cazul copiilor (care, pe de altă parte, sunt vectorii cei mai importanți ai transmiterii bolii), iar la adulții între 13 şi 64 de ani vaccinul reduce, în cel mai bun caz, cu 24 de ore durata simptomelor, eficacitate care sporeşte cu foarte puțin la persoanele de peste 65 de ani. În consecință, medicamentul nu este compensat pentru categoria sub 65 de ani, nivelul de compensare fiind de numai 35% pentru vârstnici. Nişte rezultate atât de puțin încurajatoare pe virusul-țintă lasă să se întrevadă o eficacitate îndoielnică asupra unui virus nou. În aceste condiții, recomandarea alarmistă a profesorilor Jean-Philippe Derenne şi Frangois Bricaire îşi pierde serios din pertinență. Cu toate acestea, mass-media îi tratează ca pe nişte profeți, cartea lor a bătut toate recordurile de vânzări şi va fi nevoie de un articol al lui Jean-Claude Jaillette, confrate de la *Marianne*[8] pentru ca lumea să afle că somitățile sunt consultanți ai laboratoarelor Roche, aspect pe care ar fi trebuit să-1 facă public în virtutea articolului 26 al legii Kouchner din 2002.

Dezvăluirea din *Marianne* n-are nici un efect, nu deteriorează imaginea celor care-şi bat joc de deontologie şi nu exercită vreo influență asupra oamenilor politici: în fiecare focar de infecție, crescătorii, familia lor şi vecinii sunt obligați să se vaccineze cu Tamiflu®; cât despre presă, ea continuă să proclame sus şi tare că aceasta este unica terapie. Să remarcăm, în trecere, că toate fermele afectate practicau creşterea păsărilor în baterii, ceea ce conferă credibilitate ipotezei mele, aşa cum, pe de altă parte, puținele cadavre de păsări sălbatice infectate cu H5N1 sugerează că virusul nu ar fi letal decât pentru indivizii epuizați.

Revenind la Tamiflu®, din care cei doi profesori recomandau guvernului cumpărarea a 40 de milioane de doze, un studiu australian realizat în 2006 în Cambodgia, Egipt şi Vietnam a evidențiat faptul că eficacitatea lui, deja relativă, scade de şase ori în fiecare an, coeficientul fiind de 30 în Indonezia ! Acest eşec trecut sub tăcere din rea-credință, cu ajutorul disimulării, dezinformării şi minciunilor, a fost precedat de impostura vaccinului contra hepatitei B.

[8] Marianne, “La sante publique sous l’influence des labos", 29 octombrie 2005.

Să ne aducem aminte. În 1994, secretarul de stat însărcinat cu problemele sănătății, Philippe Dousts-Blazy, alarmează opinia publică declarând că, în fiecare an, 100.000 de persoane sunt contaminate cu virusul hepatitei B. Cum acesta se transmite pe cale sexuală şi prin sânge, analogia cu SIDA se face imediat Cu toate acestea, autoritățile pretind că, spre deosebire de HIV, există un vaccin pentru eradicarea flagelului. Nou-născutul laboratoarelor GlaxoSmithKline şi Aventis Pasteur MSD este o minunăție terapeutică. Are toate virtuțile, fiind lipsit de efecte indezirabile ori secundare. Ministrul, specialiştii şi medicii de rând organizează campania în favoarea lui. În sălile de aşteptare din cabinete, revistele obişnuite dispar sub teancurile de prospecte ce încurajează vaccinarea. Opinia publică, speriată, se lasă prinsă în mrejele panaceului. Între 1994 şi 1998, 21 de milioane de persoane sunt vaccinate în Franța. Propagarea la scară planetară este imediată. Vaccinarea ajunge să reprezinte jumătate din piața mondială medicală şi aduce, în 1996, profituri de 2,7 miliarde de dolari !

Este adevărat că acest prim vaccin transgenic are costuri de fabricație aproape nule şi se vinde de cinci ori mai scump decât tradiționalele BCG, polio etc. Mana cerească este inepuizabilă, căci la fiecare cinci ani este necesar un rapel, şi, cu toate că virusul se transmite în principal pe cale sexuală, vaccinul este recomandat întregii populații, inclusiv sugarilor, de s-ar zice că liberalizarea moravurilor din epoca noastră declanşează o sarabandă a simțurilor încă din leagăn ! Ca efect al acestei terori programate, 1300 de persoane, numai în Franța, au dezvoltat afecțiuni neurologice, cam o mie dintre ele suferind de scleroză în plăci; unele au murit în câteva luni, precum Nathalie Desaintquentin, 28 de ani, care, potrivit părinților, era perfect sănătoasă înainte de a fi lovită de maladie la câteva săptămâni după vaccinare. Chiar dacă în tribunale experții ştiințifici polemizează virulent, statul şi-a recunoscut responsabilitatea printr-o decizie a Consiliului de Stat din martie 2007, astfel că 150 de persoane au primit indemnizații între 2000 şi 15.000 de euro cu titlul de reparații. Prin urmare, contrar afirmațiilor din campanie, vaccinul nu era defel inofensiv. Alte minciuni: nu se înregistrau 100.000 de contaminați pe an, ci numai 8.000, cu mult mai puține cazuri acute, mai precis 152 în 2004, conform Institutului de Supraveghere Sanitară, iar terifianta maladie se traduce, pentru 90% dintre bolnavi, printr-o vindecare spontană fără sechele; 9% suferă de un icter banal şi doar 1% suferă o deteriorare gravă a ficatului.

Enumerarea tuturor acestor manipulări inițiate de Pasteur şi echipa sa

nu mă predispune să mă supun obligației vaccinale. Aici este locul în care aceia pregătiți de mult să arunce în mine cu noroi, să mă demaşte ca uneltitor mai odios decât cei pe care-i acuz, cred că mă pot prinde în ambuscadă reproşându-mi că trec sub tăcere un adevăr incontestabil proclamat de către Organizația Mondială a Sănătății: eradicarea variolei ! Nu intenționam nicidecum să trec sub tăcere acest subiect, nu mă jenează cu nimic, dimpotrivă, tocmai mă pregăteam să-l abordez, căci şi în acest caz versiunea oficială este plină de inexactități, ca să nu spun minciuni. Să vedem, aşadar, care este istoria primului vaccin, singurul care a obținut o victorie totală asupra maladiei după două secole şi jumătate de luptă, victorie prin K.O. pronunțată în 1980, la trei ani după observarea ultimului caz. „Tratamentul" variolei este de neocolit pentru credibilitatea cărții de față !

Mai întâi să ne ocupăm de Dryvax®, vaccinul aşa-zis de primă generație fabricat pornind de la o suşă veche de peste treizeci de ani şi obținut de la un vițel infectat la trei luni cu vaccină. Pe abdomenul său fuseseră practicate vreo patruzeci de incizii. Animatul, împiedicat să se lingă, a stat peste o săptămână fără să se mişte, aşteptând incubația maladiei; apoi a fost cuprins de febră, pielea s-a acoperit cu pustule care, după zece zile, au devenit purulente. Pentru a colecta puroiul, vițelul a fost omorât. La substanța prelevată s-a adăugat fenol pentru eliminarea bacteriilor, cu mare atenție ca să nu se inactiveze virusul. Materia corporală liofilizată şi combinată cu mici cantități din diverse antibiotice şi glicerină, un alergen puternic, în proporție de 50% a fost transferată în fiole. Cât despre fenol, acesta poate provoca pierderea cunoştinței, colici, infecții cutanate, lista riscurilor de complicații este mult mai lungă când se iau în calcul elementele ce interacționează în vaccin: febră, cefalee, vomă, amețeală, simptome de meningită, comă, convulsii, amnezie, ba chiar s-au identificat corelații între vaccinare şi apariția leucemiilor sau chiar deces. Pe această temă, într-un număr din *New York Times* din martie 2003, „*The Centers for Disease Control and Prevention*" recomandau evitarea vaccinării antivariolice la persoanele cu probleme cardiace, întrucât le-ar expune, între a cincea şi a douăzeci şi şaptea zi de la injecție, la riscuri de infarct şi angină pectorală.

Cam atât despre efecte, frecvente dar nediscutate. Daune regretabile, mormăie jenați apărătorii neclintiți ai metodei, nu se compară cu numărul vieților salvate şi mai ales cu faimoasa eradicare. Oamenii ăştia mă fac să mă comport ca un senil, mă obligă să repet a mia oară povestea extincției neexplicate a marilor epidemii; cum se poate exclude dispariția variolei din

această categorie când se ştie că numeroase vaccinări de masă au fost urmate de o amplificare spectaculoasă a maladiei ? Astfel, în Filipine, după campania de imunizare obligatorie a întregii populații, rata persoanelor afectate de variolă a trecut de la 10 la 65% în câteva luni. De altfel, peste tot, extincția focarelor nu a început decât după ce s-a luat măsura izolării bolnavilor.

Şi cum să nu strecor în rechizitoriul meu evocarea altui flagel cu reputație sinistră, tuberculoza ? A făcut ravagii în țările occidentale în epoca industrializării ce a coincis cu dezvoltarea rapidă a oraşelor; în 1850, de pildă, erau atinşi de această boală 700 din 100.000 de locuitori, proporție care scade la 50 în 1940, în timp ce BCG-ul nu va deveni obligatoriu decât în 1950. Vaccinul acesta e o adevărată calamitate ! Efectele secundare sunt atât de multe şi de grave încât unii medici, deşi favorabili vaccinurilor în general, se opun, în revista *La libre sante,* vaccinării obligatorii şi refuză să aplice legea, expunându-se riscului unei condamnări penale. Printre cei mai virulenți se numără unul dintre pionierii BCG-ului, profesorul Marcel Ferru, pediatru la spitalul din Poitiers care predă ştiințele fundamentale la facultatea de medicină: fără ocolişuri, el afirmă că BCG-ul este ineficace şi periculos. Luarea sa de poziție este sinucigaşă, profesorul este marginalizat pe loc, însă persistă în acuzațiile sale şi merge până la a publica, în 1977, cartea *La faillite du BCG* (Eşecul BCG-ului). Să remarcăm că în anii '90 o serie de cărți ale unor colective de medici anglo-saxoni au confirmat justețea afirmațiilor regretatului profesor, iar un amplu studiu clinic, realizat sub auspiciile OMS în India pe 260.000 de copii, a conchis că eficacitatea BCG-ului este nulă.

Dacă, în ciuda tuturor acestor elemente, rămânem fideli teoriei pasteuriene a populației microbiene de miliarde şi miliarde de ori mai numeroasă decât toate speciile vii la un loc, populație preexistentă ce n-ar avea decât o funcțiune, eliminarea tuturor formelor de viață - ceea ce implică o letargie de milioane de ani, cât să se dezvolte lumea animală - ei bine, chiar şi în această ipoteză nu se poate renunța la criticarea vaccinurilor din perspectiva compoziției.

După cum am văzut deja, vaccinurile sunt un amestec vrăjitoresc îngrozitor, mai sinistru decât pansamentele din câlți - o tot repet, de parcă m-am ramolit complet - pe bază de extracte din măduvă spinală de iepure, materie cerebrală canină, fiere de vițel, mucus respirator... Cu timpul a apărut a doua generație, pe bază de celule animale sau de fetuşi avortați, celule cancerizate artificial sau natural cu limfoame, culturi completate cu un „adjuvant" precum mercurul şi cel mai adesea aluminiul, elemente cu o

toxicitate binecunoscută. Cu toate acestea, dozele de aluminiu sub formă de fosfat, sulfat sau hidroxizi sunt de 50 până la 80 de ori superioare celor admise de forurile europene, aspect întâlnit la douăzeci şi cinci de vaccinuri curante cum ar fi cele contra difteriei, tetanosului, poliomielitei ori hepatitei A şi B. Şeful departamentului de vaccinări de la Institutul Pasteur din Lyon a recunoscut că dacă o persoană este vaccinată împotriva difteriei, tetanosului, tusei convulsive, poliomielitei (DTCP) şi hepatitei B se ajunge la 8 miligrame de hidroxid de aluminiu. Or, doctorul Chapper şi colaboratorii săi care studiază maladia Alzheimer estimează, după o serie de experimente, că neuronii suferă modificări atunci când concentrația depăşeşte 4 micrograme pe gram de substanța cerebrală. Toate studiile arată că aluminiul pătrunde in țesuturi, se concentrează, impregnează progresiv oasele, rinichii şi sistemul nervos (creierul şi măduva spinării).

Comitetul consultativ al OMS pentru securitatea vaccinurilor a stabilit că este foarte probabilă existența unei legături de cauzalitate între administrarea unui vaccin ce conține hidroxid de aluminiu şi prezența unor leziuni caracteristice pentru miofasciita macrofagică, o nouă maladie izolată în 1998. Simptome: dureri articulare şi neuromusculare cu oboseală cronică. O treime dintre pacienți au dezvoltat o scleroză în plăci la trei ani, în medie, după injecție, şi uneori chiar după opt ani

Pornind de la aceste informații, cum să nu fim înspăimântați de calendarul de vaccinare pe care-1 recomandă ministerul Sănătății în cazul sugarilor ? Sunt obligatorii injecțiile contra difteriei, tetanosului, tusei convulsive, poliomielitei - toate conținând, să ne amintim, o cantitate nepermis de mare de hidroxid de aluminiu.

- Încă de la naştere se face BCG pentru nou-născuții ai căror părinți provin din țări clasificate drept „riscante."

În afara acestor cazuri particulare, sunt obligatorii pentru toți:

- La două luni, prima injecție:
- Difterie
- Tetanos
- Tuse convulsivă
- Poliomielită.

Recomandate, dar nu obligatorii: *Haemophilus Influenzae* (contra meningitei şi pneumoniei), hepatita B.

- La trei luni: a doua injecție (difterie, tetanos, tuse convulsivă, poliomielită);

- La patru luni: a treia injecție;
- La şase luni (nu este obligatoriu): BCG plus a doua injecție contra hepatitei B;
- La nouă luni, pentru copiii care intră in colectivitate: rujeolă-oreion-rubeolă (ROK); la 12 luni pentru ceilalți;
- Între 12 şi 15 luni: a doua injecție ROR;
- Între 16 şi 18 luni: a patra injecție (difterie, tetanos, tuse convulsivă, poliomielită); a doua Haemophilus influenzae şi a treia contra hepatitei B;
- La şase ani: a cincea injecție cu vaccinurile obligatorii;
- La paisprezece ani pentru fete înainte de primul raport sexual, contra infectării cu papillomavirusul ce declanşează cancerul de col uterin. Cu privire la acest ultim vaccin, permiteți-mi să vă prezint un fragment din materialul de propagandă distribuit în farmacii şi la cabinetele ginecologice:

Papillomavirusul uman este un virus comun, foarte răspândit, transmis prin contacte sexuale. Şaptezeci la sută dintre femei au contact cu el în decursul vieții. De cele mai multe ori este eliminat de organism, dar în unele cazuri poate provoca leziuni precanceroase ce pot evolua în cancer uterin (sună a Coluche, vestitul comic, "în unele cazuri poate", „ce pot evolua"); pe scurt, nu numai că sunt rare situațiile când nu e eliminat, dar apoi riscurile de evoluție morbidă sunt cu totul relative !

Să continuăm lectura textului de propagandă:

Gardasil (aşa se cheamă) *a fost testat în cadrul unor studii pe mai mult de 20.000 de femei dintre care aproximativ 11.000 au fost vaccinate.* Să remarcăm rigoarea ştiințifică: „aproximativ"... *A demonstrat o bună eficacitate* (aceeaşi precizie), *dar nu a avut efecte în 30% din cazuri (!!!) O bună toleranță: aşa cum se întâmplă adesea cu vaccinurile, se pot observa reacții în locul înțepăturii (durere, umflătură, roşeață, febră) !!!*

Să revenim la vaccinarea sugarilor. Sunt nişte adevărate eprubete, bebeluşii aceştia ! Fiecare vaccin este inoculat în aceeaşi doză, indiferent de greutate, înălțime, mod de alimentație şi fără un examen clinic şi biologic care să evalueze capacitatea sau incapacitatea eventuală a organismului de a fabrica anticorpi ! Metoda tratării nediferențiate este adoptată cu entuziasm în numele ştiinței ! Ştiință ce are drept principiu fundamental rigoarea, cel mai mic detaliu trebuind să fie demonstrat şi controlat ! În condițiile acestea, cum mai putem îndrăzni să aşezăm medicina printre ştiințe ? În fine, suntem oare; atât de stupizi încât să ne imaginăm că pe baza unor ecuații aproximative şi fără un studiu prealabil al sitului ar fi posibilă edificarea unui viaduct, a unui

baraj, a unei centrale nucleare ? Că fenomenala tehnologie care a bulversat societatea umană ar exista în lipsa unor concepte de o precizie draconică ? Atunci, cum se poate accepta că introducerea atâtor elemente - în majoritate toxice - în sistemul imunitar în plină formare nu modifică în nici un fel homeostazia naturală care se instalează în corpurile miniaturale şi că aceste injecţii nu au nici o incidenţă asupra celulelor în curs de proliferare ? Nu s-ar putea să se ascundă tocmai aici sursa înmulţirii cazurilor de astm şi alergii ?

La naştere şi timp de câteva săptămâni, nou-născutul se foloseşte de anticorpii materni, beneficiind de imunitatea definitivă pe care mama sa a contractat-o exclusiv în urma maladiilor. Imunitatea vaccinală, pe de altă parte, este tranzitorie, motiv pentru care trebuie făcute rapeluri pe tot parcursul vieţii; acest fapt pune sub semnul întrebării însăşi logica practicii, care postulează, prin analogie cu legile naturii, că organismul dobândeşte capacitatea de apărare faţă de un inamic identificabil prin memorarea „bătăliei iniţiale".

Între 18 şi 24 de luni - să observăm individualizarea - sistemul imunitar îşi încheie primul stadiu de dezvoltare, iar spre 6 - 7 ani se apropie de maturitate, care este atinsă complet la vârsta adultă. Faptul că în decursul timpului acest proces nu a ajuns la o eficacitate perfectă contrazice teoria evoluţiei, respectiv selecţia speciilor cel mai bine adaptate la mediu. Darwin ăsta nu e decât un aiurit, un intrus în Panteonul Geniilor ! Fiinţa umană, cu sistemul său imunitar confuz, nevrednic de Mama Natură, e un avatar nereuşit al creaţiei. E o adevărată minune că am supravieţuit atâtea milioane de ani ! Nici religia nu stă mai bine, cu legenda făpturii miraculoase create după imaginea Atotputernicului.

Marea ameninţare nu e reprezentată de bomba atomică, poluare ori suprapopulare, ci de ferocea faună microscopică ! Nu intra în panică, cititorule, sindicatul industriei farmaceutice proclama, într-o conferinţă de presă din februarie 2008, un viitor strălucit, promiţând că până în 2013 vor fi lansate pe piaţă 244 noi vaccinuri. 244 ! Dintre care unul contra hipertensiunii, deşi aceasta este provocată în general de proastele obiceiuri alimentare !

Cum se poate ca autorităţile aşa-zis competente să considere atât de banal actul vaccinării ? Par a fi capabile să recomande, fără vreo ezitare, câte o injecţie în fiecare dimineaţă ! Acestor caricaturi de oameni de ştiinţă nu le pasă de simţul critic, nu au niciodată dubii. Pasteurienii sunt mânaţi de o fervoare de-a dreptul religioasă, manifestă o intoleranţă maladivă. Călăuziţi

de o gândire pervertită, îi condamnă pentru erezie pe cei care le contestă metoda, îi lasă pradă oprobriului public denunţându-i drept manipulatori periculoşi, vânători ai slăbiciunilor umane, duşmani ai cunoaşterii şi progresului, recrutori ai unor clici retrograde (martorii lui Iehova, mormoni şi alte secte); pe scurt, energumenii de soiul meu, suspicioşi faţă de fenomenala invenţie medicală care-l plasează pe om în afara naturii şi deasupra acesteia, sunt mai răi decât nişte tâlhari. Nimic nu clatină credinţa discipolilor lui Pasteur, nici măcar rezultatele tot mai numeroaselor studii pline de rigoare efectuate pe plan mondial de somităţi în domeniu. Concluziile acestor cercetări sunt scandaloase, dacă ar fi mediatizate ar putea debusola opinia publică fidelă doctrinei, aşa că marile grupuri de presă preferă să se menţină pe linia discursului dominant şi să lase ca informaţia să se piardă in reviste academice cu tiraje confidenţiale. În felul acesta, lumea nu are de unde să afle de corelaţia stabilită între dezvoltarea practicii vaccinate şi înmulţirea cazurilor de alergie, astm, scleroză în plăci, maladii autoimune şi chiar autism, pentru ultima afecţiune numărul pacienţilor sporind de treizeci de ori între 1978 şi 1999 în Statele Unite şi Marea Britanic, perioadă in care s-a generalizat vaccinarea ROR (rujeolă-oreion-rubeolă). Într-un interviu acordat publicaţiei *Sunday Express,* doctorul Richard Halvorsen declara că *„o serie de părinţi raportează probleme de dezvoltare apărute la copiii lor după câteva săptămâni de la administrarea vaccinului ROR".* Doctorul Andrew Wakefîeld, un gastroenterolog care conducea un grup de cercetare la Royal Free Hospital, împreună cu echipa sa de la facultatea de medicină din Londra, a studiat eventualele legături cauzale dintre virusul rujeolei conţinut de vaccin, autism şi tulburările intestinale, a demisionat din funcţie în 2001 *pentru a nu mai fi nevoit sale ascundă pacienţilor adevărul.* În opinia lui şi a altor specialişti în alergologie, imunologie şi neurologie, copiii afectaţi ar prezenta un număr insuficient de limfocite T CD4 şi CD8, astfel că organismul lor ar fi incapabil să fabrice anticorpii indispensabili pentru combaterea virusurilor injectate prin vaccinare. Ipoteza este atât de plauzibilă, încât, bazându-se pe studiile publicate, două mii de familii britanice au depus plângere contra laboratoarelor şi guvernului.

Profesorul Romain Gherardi, care a efectuat cercetări pe tema miofasciitei macrofagice, declara în aprilie 2001 jurnaliştilor de la *Alternative Sante - L'impatient: Toţi bolnavii din eşantionul nostru au un antecedent vaccinal cert. Din 50 de bolnavi, 85% au fost vaccinaţi cel puţin împotriva hepatitei B, cel mai adesea primind şi alte vaccinuri, iar restul de 15% au fost*

vaccinați în principal contra tetanosului. Acest studiu retrospectiv a scos la iveală o nouă surpriză: intervalul mediu dintre vaccinare şi biopsie era de trei ani şi, în unele cazuri, de opt ani.

Aşadar, această combatere a virusurilor prin intermediul vaccinurilor este cu totul aberantă, iar legea care-i condamnă la şase ani de închisoare şi o amendă de 75.000 de euro pe părinții care refuză vaccinarea propriilor copii este criminală. Se încalcă libertatea, o libertate cucerită împotriva religiilor şi obscurantismului, care acum este plasată sub jugul unei teorii ştiințifice ținând de domeniul credinței !

În încheierea acestui capitol voi evoca pe scurt unele epidemii care au lovit omenirea în decursul timpului şi au dispărut complet. Tucidide, autorul *Istoriei războiului peloponeziac,* vorbeşte despre epidemia de ciumă căreia i-a fost martor la Atena în 430 î. Chr. Flagelul nu s-a limitat la cetatea mitică, ci a cuprins şi oraşele Traciei, Egiptului şi Persiei; a ajuns poate şi în Galia, dar ne este imposibil să o ştim, în lipsa izvoarelor scrise.

Ciuma ateniană a fost fulgerătoare, cu simptome cumplite. Bolnavul avea la început senzația că țeasta îi ia foc, ochii îi erau învăpăiați, gâtul scuturat de accese violente de tuse, corpul - zguduit de spasme, pielea - roşie din cap până în picioare, plină de vezicule şi ulcerații şi rece, pe când sărmanul om fierbea pe dinăuntru de-şi smulgea hainele de pe el, chinuit de sete, măcinat de nebunie. În unele cazuri mâinile şi picioarele cădeau pradă unei cangrene cu evoluție ultrarapidă. Victimele îndurau şapte zile de martiriu până când decedau şi erau aruncate în groapa comună. Flagelul a revenit în valuri succesive în secolele următoare, cu o ultimă serie de cadavre sub domnia lui Marc Aureliu.

O altă epidemie care a făcut ravagii în timpul Antichității a fost maladia cardiacă *(morbus cardiacus),* numită şi diaforeză. Primele simptome: senzație de frig, de parcă întregul corp ar fi fost acoperit de gheață, transpirație abundentă, puls slăbit, aproape imperceptibil, respirație anemică, senzație de sufocare. Strânsă în piept ca într-o menghină, inima o lua razna în palpitații, pielea se albăstrea şi lua un aspect pergamentos, ca epiderma unui bătrân, iar bolnavul îşi dădea sufletul într-o săptămână.

Mai recentă, *sudor anglicus,* limitată la Marea Britanie, s-a manifestat în cinci reprize distincte. A apărut în august 1485 la Oxford şi s-a răspândit atât de rapid şi energic, încât a declanşat un adevărat exod, celebrul campus fiind abandonat timp de peste şase săptămâni. În septembrie a ajuns la Londra, unde a ucis jumătate din populație. Se manifesta prin frisoane de

scurtă durată urmate de tremurături şi apoi de convulsii. Bolnavul, scăldat în sudoare, sucomba în mai puțin de două zile.

Să menționăm şi pelagra, epidemie şi mai localizată, care s-a cantonat în nordul Italiei. Se caracteriza printr-o înroşire bruscă a pielii, o deteriorare a viscerelor şi diminuarea activității cerebrale. Decesul, inexorabil, survenea abia după câteva săptămâni.

Pentru a realiza o prezentare exhaustivă a maladiilor care ne înspăimântă, țin să atrag atenția asupra unor fenomene actuale despre care se vorbeşte puțin, cu toate că apar din senin în diverse locuri şi contaminează o proporție semnificativă a populației. Cele mai multe sunt consecințele aşa-numitului SCN, sindrom al clădirilor nesănătoase. Manifestările nu sunt specifice, chiar dacă rarele studii pe această temă identifică un tipar general: rinite, iritații oculare, dureri de cap, mâncărimi, lipsă de concentrare, oboseală etc. Una dintre principalele cauze este lipsa circulației aerului, mai ales în clădirile de birouri climatizate în care ferestrele nu pot fi deschise. În aceste spatii ermetice, o serie de particule nocive, cum ar fi oxizii de azot, ozonul, compuşii organici volatili şi diverse microorganisme rămân în suspensie o perioadă îndelungată. Multitudinea simptomelor şi maniera diferită în care se prezintă în timp împiedică adesea identificarea relației cauzale, astfel că fiecare bolnav este tratat ineficient de medicul său de familie, cu medicamente sau vaccinuri antialergice, fără ca expunerea la factorul declanşator să înceteze.

Există însă unele patologii, înrudite cu acelea din categoria SCN, care afectează în câteva zile un grup întreg, astfel încât se întreprinde imediat o analiză a aerului din spațiul comun victimelor; în mod bizar, rezultatele sunt negative, lăsând neexplicată cauza fenomenului, aşa cum s-a întâmplat la Ezanville, în Val d'Oise, în 2007. În luna mai, doi băieți de clasa a şasea se plâng că-i înțeapă ochii - foarte roşii, e adevărat - şi au o senzație de mâncărime pe tot corpul. Asistenta medicală de la şcoală îi conduce pe copii la spital, unde analiza vizând depistarea unei eventuale alergii nu pune în evidență nici un factor de intoxicare. În zilele următoare, 40 dintre cei 270 de elevi ai şcolii suferă simptome identice cu acelea ale colegilor lor. Directorul instituției şi municipalitatea presupun că minorii sunt victimele unei poluări a aerului provocate de produsele de curățenie.

Întrucât părinții sunt neliniştiți, iar vacanța se apropie oricum, directorul şi primarul decid să închidă şcoala pentru calmarea spiritelor şi să declanşeze o operațiune de dezinfectare aprofundată a clădirii; urmează, de asemenea, să

fie verificată calitatea aerului şi să se instaleze un sistem de ventilaţie. În toamnă, copiii, refăcuţi după vacanţă, îşi reiau locurile în clase, iar „epidemia" izbucneşte iarăşi în câteva zile. De data aceasta se molipsesc şi câţiva membri ai personalului. Psihoza este generală, zvonurile ce amplifică gravitatea unora dintre cazuri se răspândesc rapid, părinţii înnebuniţi fac presiuni asupra autorităţilor pentru ca şcoala să fie din nou închisă; în acest timp, primarul încearcă să-i liniştească prezentându-le raportul experţilor privind ancheta epidemiologică negativă din iunie şi lista lucrărilor de renovare efectuate. Nimeni nu-1 ascultă, în plus, oamenii de ştiinţă nu se arată la înălţime, nu încearcă să ofere nici o explicaţie, prin urmare părinţii sunt cuprinşi de panică. Aşa cum subliniază *Sciences et Avenir* într-un subtitlu din lungul articol consacrat acestei afaceri, „confruntată cu iraţionalul, ştiinţa trebuie să liniştească temerile". Ştiinţa este sursa cunoaşterii absolute, nimic nu se găseşte în afara sferelor ei de competenţă, la orice întrebare, la orice problemă, un înţelept ale cărui cunoştinţe sunt atestate de un teanc de diplome trebuie, cu un aer doct, să furnizeze răspunsul şi soluţia; dacă nu reuşeşte, ştiinţa e desacralizată imediat, tratată ca o şarlatanie, ba, mai grav, acuzată că ar fi în slujba unor interese clandestine sordide. Mânia oamenilor e de nepotolit, primarul din Ezanville, la presiunea locuitorilor, pune deoparte rezultatele anchetelor, închide iarăşi şcoala şi, la fel ca în iunie, cere alte analize epidemiologice; nici acestea nu evidenţiază nimic. După o curăţenie meticuloasă, şcoala a fost redeschisă în ianuarie 2008 şi de atunci „epidemia" n-a mai apărut.

În faţa acestei enigme avem două variante de explicaţie: fie că, în ciuda aparatelor foarte sofisticate de care dispunem, ne este imposibil, la nivelul actual de cunoaştere, să identificăm elementul toxic ce poluează aerul, fie că a avut loc o contaminare psihologică asemănătoare cu fenomenele colective pornite de la un singur individ, cum ar fi râsul contagios, plânsetele, scărpinatul sau entuziasmul frenetic. Această versiune, inacceptabilă pentru ştiinţă, este sugerată de unii psihanalişti şi psihiatri; astfel, Jean-Pierre Lante arată, tot în *Sciences et Avenir,* că acest tip de epidemie ar putea fi declanşat de sentimente de insatisfacţie sau angoasă. De exemplu, pentru muncitorii nemulţumiţi de salariu şi de condiţiile de lucru, ar fi modalitatea inconştientă de a-şi exprima frustrarea. El adaugă: *„manifestările de isterie colectivă evidenţiază puterea pe care o exercită spiritul asupra trupului, or lumea medicală nu acordă atenţie, în general, expresiei fizice a unei suferinţe pur psihice. Termenul «somatizare» (de la grecescul soma, corp) rămâne, de*

altfel, peiorativ !".

Rolul jucat de psihic asupra durerilor noastre este, aşadar, esenţial; cu toate că e ignorat şi dispreţuit in practică, medicina îi recunoaşte totuşi implicit prin efectul placebo.

SPIRITUL VINDECĂTOR

Vom înnobila acest început de capitol cu o trimitere la Montaigne. Propun să ne însuşim deviza sa, „Ce ştiu eu oare ?", şi să reflectăm la maximele acestei inteligenţe sclipitoare: „e o mare pacoste ca omul să creadă că ştie", sau „curiozitatea, subtilitatea, cunoaşterea atrag după ele boala". Montaigne nu încetează să pună întrebări şi caută mărturiile cele mai diverse pe care le foloseşte la redactarea *Eseurilor.* Dintre aceste istorisiri vom reţine două, probe ale influenţei exercitate de spirit asupra corpului.

Cea dintâi este povestea unui gentilom, a unuia dintre micii nobili de ţară care-şi irosesc viaţa la vânătoare şi la serate fastuoase. De atâta mâncare burta i-a crescut cât un cimpoi, iar golirea ulcioarelor de vin şi ascultarea trubadurilor zgomotoşi nu-1 ajută să-şi ţină gândurile la un loc. La sfârşitul unei petreceri, ghiduş, nobilul senior bate în argintărie ca să-i liniştească pe comeseni, după care se ridică anevoios şi proclamă cu glas tunător. „Doamnele mele, domnii mei, felul care v-a fermecat simţurile era o tocană de pisică !" În ciuda hohotelor de râs care zguduie preacinstita adunare, o frumuseţe ingenuă dă crezare ororii; începe să aibă dureri cumplite de stomac, face febră, vomită fără oprire şi în trei zile îşi dă duhul.

O altă anecdotă consemnată de maestru se referă la o femeie care se năpusteşte cu voracitate asupra unei bucăţi de pâine; nefiind lacomă de felul ei, doamna nu mestecă aşa cum trebuie, iar îmbucătura i se opreşte în gâtlej. Ţinându-se disperată cu mâinile de gât, nefericita urlă că are un ac înfipt în glotă. Un valet se repede s-o ajute, îi introduce două degete în gură, apucă bucăţica de pâine, o scoate, dar femeia zbiară în continuare, eructează, scuipă. Pe furiş, bărbatul pune un ac îndoit în balta de vomă, iar victima se linişteşte imediat.

Aceste două cazuri scot în evidenţă puterea sugestiei, a convingerii intime, „efectul placebo" declanşat la absorbţia unui element neutru, inofensiv, dar prezentat ca activ. În secolul al XIX-lea, doi medici francezi au demonstrat existenţa fenomenului placebo. Este vorba de profesorul

Hippolyte Bernheim de la Nancy, care a publicat prima carte pe această temă, *De la suggestion et de ses applications a la therapeutique,* şi profesorul Jean-Martin Charcot, care a studiat persoanele isterice folosind hipnoza. Într-o bună zi, profesorul Bernheim a administrat unui grup de zece bolnavi apă îndulcită, după care le-a cerut infirmierilor să simuleze o stare de agitație intensă şi să le declare pacienților că, din greşeală, le dăduseră un vomitiv puternic. Patru bolnavi din cinci au fost cuprinşi foarte rapid de grețuri şi au început să vomite.

Dintre experimentele efectuate de profesorul Charcot la spitalul Salpetriere din Paris, criticate pe motiv că avuseseră loc în fața studenților, ceea ce, potrivit calomniatorilor metodei, teatraliza situația şi exacerba crizele istericelor, îl voi reține pe acela foarte derutant cu monedele. Profesorul (sau un asistent) apropia de încheietura mâinii unei paciente aflate sub hipnoză un bănuț ținut într-o pensetă şi afirma că este fierbinte; în momentul când moneda atingea pielea pacientei, aceasta începea să urle, ulterior observându-se urma discului pe epidermă. Invers, un ban încălzit în prealabil şi aplicat de aceeaşi manieră, dar afirmându-se că e rece, nu provoca nici o reacție şi nu lăsa nici un semn pe piele.

La fel de uimitoare sunt si rezultatele obținute, tot sub hipnoză, de primii discipoli ai lui Pavlov, care au reuşit să condiționeze apărarea imunitară a câinilor, sau de J.D. Levine, care în 1978 arăta în The Lancet că în cursul unei extracții dentare pacientul produce endorfine ce suprimă durerea. Aici aş adăuga mărturiile stomatologilor potrivit cărora o operație întreprinsă sub hipnoză nu este urmată niciodată de o hemoragie.

Dar primul care a căutat factorul declanşator pentru efectul taumaturgic al spiritului - scepticilor, pregătiți-vă să vă tăvăliți pe jos de râs, chiar şi cei mai serioşi, când vor auzi ce am de spus, or să se zguduie în hohote - a fost nimeni altul decât Emile Coue ! Sigur, puteți să chicotiți oricât, pare incredibil să fie vorba tocmai de greoiul Coue cu a sa gândire pozitivă, dar experimentele pe seama principiilor active ale medicamentelor se bazează pe o extrapolare a metodei lui. Fiecare nouă moleculă elaborată într-un laborator este testată prin comparație cu un element inert, faimosul placebo, termen latinesc însemnând „voi plăcea." Prima definiție medicală datează din 1811 şi sună astfel: „Calificativ dat tuturor medicamentelor prescrise pentru a-i face plăcere bolnavului."

Exact acesta a fost principiul aplicat de Emile Coue, farmacist la Troyes, la începutul secolului XX. Pe atunci, farmacia nu era un magazin de

produse farmaceutice gata fabricate şi ambalate, ci un laborator în care, cu minuție, se realizau preparate personalizate.

Omuleț afabil cu privirea blândă, mustață şi barbişon, umanistul Coue îşi întâmpina clientela cu o compasiune cu atât mai sinceră cu cât în decursul carierei şi-a dat seama că atitudinea sa, cuvintele pe care le pronunța şi tonul iau parte la acțiunea curativă a medicamentelor. Intuiția i s-a confirmat în ziua în care o pacientă fidelă, suferind mereu de migrene, a venit să cumpere preparatul care îi alina suferința. Neavând în stoc toate substanțele necesare, Coue a improvizat un amestec de ceaiuri de plante neutre şi, cu o voce persuasivă, i-a spus doamnei că această poțiune conținea noi esențe mult mai eficace decât cele din leacul obişnuit. Convinsă că profită de pe urma unui progres al fitoterapiei, clienta s-a întors după două zile radiind de bucurie: dorea să-i mulțumească pentru medicamentul revoluționar care acționa mai rapid, mai intens şi pe o durată mai lungă şi să-1 anunțe că nu intenționa să revină la vechiul preparat medical în momentul în care ar fi fost iarăşi disponibil.

Începând cu anul 1927, trei cercetători britanici, Ferguson, Davey şi Topley au încercat să verifice acest principiu al sugestiei care, generând autoconvingerea, acționează asupra fizicului. Ideea lor a fost să compare efectele unui vaccin contra răcelii cu acelea ale unui ser salin. Metoda testărilor clinice a devenit sistematică în anii '40 după ce un statistician, Austin Bradford Hill, a rafinat protocolul; astfel bolnavii erau traşi la sorți pentru a se constitui grupul-martor, respectiv cel căruia i se administra tratamentul, iar medicii nu ştiau dacă substanța pe care o manipulau era placebo sau medicamentul. Această intervenție a unui specialist în „procente" în ajutorul biologilor nu a fost rodul întâmplării. Rezultatele unui tratament sunt aleatorii, nu sunt identice la doi indivizi şi, de altfel, nici în cazul aceluiaşi individ (excluzându-se fenomenele de obişnuință). Prin urmare, acțiunea moleculei este influențată - amplificată, diminuată sau chiar anulată - de o sumedenie de parametri, printre care un loc important îl ocupă starea de spirit a pacientului. Comit o eroare fundamentală cei care fac o analogie între fiziologie şi fizică, respectiv chimie, ştiințe exacte cu fenomene reproductibile guvernate de legi imuabile. La fel, asimilarea corpului cu un sistem mecanic şi decuparea lui organ cu organ, fiecare organ fiind subdivizat, la rândul lui, în structuri şi mai mici, până la ultimul stadiu al parcelării, studiul *in vitro* al unei noi molecule curative, constituie o adevărată inepție.

În aceste condiții, maladia nu este decât o abstracțiune, un model care

trebuie experimentat apoi pe un animal, cobai, şobolan sau porc. Nu are nici o importanţă că aceste animale absorb fără probleme tot felul de gunoaie şi substanţe care ar ucide pe loc orice fiinţa umană ! Alimentaţia nu este luată în calcul niciodată, nici măcar la studiile clinice pe subiecţi umani, se pare că interacţiunea dintre conţinutul farfuriilor şi medicament nu prezintă nici un interes pentru cercetători !

Un alt factor încă şi mai semnificativ, trecut întotdeauna cu vederea în experimentele care vor să pună în evidenţă principiile ce stau la baza vindecării, este reprezentat de forţele naturale reparatoare, regeneratoare; totuşi, ele sudează oasele rupte, închid rănile, le cicatrizează şi chiar refac organe, cum se întâmplă cu ficatul în cazul unei ablaţiuni parţiale. Totul se petrece ca şi cum corpul tuturor fiinţelor vii ar fi o organizaţie inteligentă care se ordonează, se reface în moduri uneori surprinzătoare. Celulele răsculate sfidează puterea genelor, ridiculizează atotputernicia creierului. Ele nu intră însă într-un soi de debandadă anarhică, sunt capabile să facă lucruri extrem de complicate, de pildă o reţea nervoasă care îl pune in mişcare pe condamnatul la scaunul cu rotile, sau chiar salvarea bolnavului de cancer aflat în ultimul stadiu de metastază, fenomene pe care ştiinţa, prinsă în pânza de păianjen a propriilor teorii, se grăbeşte să le pună pe seama „efectului placebo". Etichetarea este liniştitoare, îl scuteşte pe savant de contactul cu nişte cuvinte umilitoare pentru statutul său: mister, miracol ! Simpla enunţare a sintagmei „efect placebo" înăbuşă orice reflecţie, orice Întrebare, totul se reduce la un raţionament închis. Această gândire în stare de libertate condiţionată constituie o negare a inteligenţei, prefer să explorez căi noi de cugetare decât să mă înclin ruşinat în faţa acestei sinistre pantomime. În dorinţa mea de a cerceta vestitul efect scotocesc prin diverse culturi şi constat că, de la Antichitatea străbunilor noştri, a grecilor, până în Asia, în India, la popoarele animiste, toate evocă (folosind, bineînţeles, termeni diferiţi), *psyche, anima, Qi, prana,* spiritul, ceea ce, în toate cazurile, se traduce prin suflu, energia fundamentală a vieţii. Nu, nu sunt un magician abil al cuvintelor care, virând să-şi păcălească publicul, încearcă să repună în drepturi orchestrarea divină, nu sunt eu cel care să se ţină de trucuri, ci medicina, care, de câte ori e incapabilă să explice un fenomen, abracadabra, scoate din pălărie „efectul placebo." Paradoxal, graţie tehnologiei extraordinare de care dispune, tocmai medicina este cea care permite să se studieze concret suflul vital, mă gândesc la cazurile de moarte cerebrală cu asistenţă respiratorie, aceste stări de comă depăşite cum e aceea în care se află Jean-Pierre Adam, fundaş dreapta în

echipa Franței pe vremea lui Michel Platini care supraviețuieşte vegetativ de douăzeci de ani, creierul neemițând nici un semnal pe encefalogramă. Deşi este privat de coordonarea marelui computer, organismul său îndeplineşte toate funcțiile, se regenerează, se repară, sistemul imunitar combate cu bravură virusurile şi bacteriile, celulele se reînnoiesc permanent.

Cum să nu îndrăznim o analogie între această organizare celulară autoreglementată şi nişte sisteme lipsite de un centru decizie, cum ar fi societățile furnicilor ? Eu mă voi lansa într-o astfel de paralelă. Asemenea celulelor, furnicile au diverse specializări: se ocupă de aprovizionare, de construcții, de „dădăcit” larvele, de stabilirea traseelor, de apărare şi, în funcție de specie, pot fi şi crescătoare, cultivatoare ori țesătoare. Flecare individ îşi îndeplineşte rolul, nu ca un robot, ci în interacțiune cu mediul, schimbă informații cu partenerii prin atingerea antenelor sau prin eliminarea de substanțe chimice astfel încât ansamblul se organizează, iar din anarhie ia naştere spontan, ordinea. Totul se petrece ca şi cum o instanță imaterială ar sintetiza informațiile adunate de fiecare şi ar coordona o acțiune globală. Dacă sunteți iubitori de natură, ați observat fenomenul în cursul plimbărilor prin pădure. Cu efect de cataclism, paşii noştri provoacă prăbuşirea unor galerii, astfel că zeci de gângănii se prăbuşesc de-a valma. Foarte repede, supraviețuitorii ies de sub ruine şi, fără să facă măcar o pauză, se apucă de reconstrucție. Din împrejurimi încep să sosească semenii lor care, fără îndoială, au simțit vibrațiile generate în momentul dramei şi, fără ca vreo autoritate să-i dirijeze, în scurt timp se improvizează un şantier pe care se pot vedea scene de întrajutorare la mutarea unei pietricele sau ridicarea unui fir de iarbă.

În unele colonii adăpostite sub pietre mari, atunci când sălaşul devine neîncăpător populația se împarte în două grupuri egale. în prealabil, cercetaşii au depistat noul loc care, întotdeauna, este cel puțin la fel de mare ca adăpostul inițial, întrucât mai multe furnici se lansează în prospectare, va avea câştig de cauză cea mai hotărâtă, mai încăpățânată, mai dornică să-şi convingă surorile prin vibrațiile antenelor.

În coloniile tropicale, în perioadele de secetă, atunci când o furnică dă peste o rezervă de apă pot apărea două situații: fie estimă că poate căra prețiosul lichid singură, făcând mai multe drumuri, fie cantitatea i se pare prea mare, şi atunci lasă pe sol mesaje chimice proporționale cu volumul de transportat, ceea ce determină mobilizarea efectivului adecvat pentru îndeplinirea

misiunii.

La rândul lor, furnicile țesătoare se agață unele de altele pentru a forma un arc între două frunze de copac, apoi, pentru a le uni, strâng rândurile. O dată joncțiunea realizată, muncitoarele strâng pereții in mandibule aşteptând o furnică-ofițer care aduce în gură o larvă luată din ou; cum aceasta produce fir de mătase, „şefa" o duce de la o margine la alta a frunzelor pentru a le coase, iar altele vin după ea procedând la fel ca să întărească legăturile. Aceste acțiuni colective „spontane” merg până la stabilirea unor relații de reciprocitate cu terți, oaspeți ai coloniei la fel cum fac celulele noastre cu microorganismele din flora intestinală. Iată două exemple impresionante: mai întâi, *Pseudolasius* din Malaiezia, insecte care, de plăcerea mâncatului, muncesc cu încrâncenare. Ca să nu fie private de mielatul păduchilor de frunze, care este o delicatesă, ele cresc aceste homoptere în galerii săpate la rădăcina florilor, astfel, şeptelul le pompează sucul şi se pot hrăni pe săturate. Când seva se termină, „ferma" este mutată la baza altei fiori. Drept răsplată, păduchii de frunze se lasă atinşi pe abdomen pentru a oferi o picătură din gustosul lor excrement; dacă, atunci când sunt în libertate, îl expulzează la distanță, de data aceasta au grijă să rămână la suprafața anusului, fiind degustat îndată de „stăpâne.”

Pe de altă parte, furnicile *Myrmecia* cultivă ciuperci pe un pat de frunze tăiate direct din copaci de culegătoarele de hrană, ale căror mandibule sunt puternice ca nişte foarfeci Umiditatea călduță din galerii este ideală pentru ciuperci, dar favorizează şi proliferarea microorganismelor dăunătoare. Pentru a *combate* flagelul, furnicile-grădinar au dezvoltat glande ce secretă vreo douăzeci de acizi pe care-i vaporizează pe paraziți, unul dintre aceştia fiind *Candida albicans;* ei bine, da, cauza mâncărimii mele infernale, păcat că venerabilul doctor L n-are la dispoziție, într-o cutie de chibrituri, o echipă de vajnice *Myrmecia...* Campioane ale farmacopeii, *Myrmecia* ascund între cuticulele lor nişte bacterii, antibiotice naturale, pe care Fleming le-a descoperit din întâmplare în 1928. Aşa ajungem înapoi la organismul uman, şi el dotat cu autoreglementare; celulele sunt în simbioză la eşalonul local, fiecare îşi supraveghează vecinele şi se poate asocia la o acțiune globală în rețea. Dacă una iese din rol, cum se întâmplă cu celula canceroasă, această maniacă a hegemoniei, se formează imediat o grupare paramilitară care intervine s-o elimine. Maladia nu este, aşadar, decât consecința unei dereglări a subtilei cooperări anarhice. Şi ce are de-a face efectul placebo în afacerea asta ? Îl dăm uitării ? Dimpotrivă, teoria mea bazată strict pe observații

empirice sugerează că el nu depinde exclusiv de materia cenuşie, ci şi de *psyche* (la greci), de *animus* (la romani), de *spirit* (la animişti), pe scurt, de suflul vital. Vă cer iertare, dar, pentru a-mi duce raţionamentul până la capăt (nu raţionamentul, ci delirul, rectifică aceia care mă vor acuza de tentativă de îmbrobodire cu poveşti pseudoştiinţifice), voi lua ca reper vidul cuantic, vid care, potrivit fizicienilor, nu este sinonim cu neantul, întrucât găzduieşte perechile de particule-antiparticule care se anihilează permanent generând un câmp energetic.

Să ne însuşim teoria şi s-o aplicăm la suflul vital, instanţă superioară care devine simultan câmp de energie şi centru psihic - vestitul inconştient al lui Freud pe care neurobiologii n-au reuşit să-1 localizeze - la care fiziologia noastră este conectată aşa cum postul radio este calat pe o frecvenţă anume. Boala, indiferent de cauză (aberaţii alimentare, o proastă igienă de viaţă etc), parazitează recepţia, organismul, deja dereglat, sufocat, nu se mai poate regenera, autoreglementa. Individul respectiv e cuprins de slăbiciune, se angajează tot mai rar în acte generatoare de endorfine, moleculele stării de bine (sport, sex, meditaţie profundă, creaţie), suferinţele îl copleşesc, depresia îl macină. Degringolada morbidă nu este iremediabilă, placebo-ul, administrat cu o convingere autentică, se comportă ca o descărcare electrică, o supratensiune ce readuce psihicul pe frecvenţa suflului vital. Organismul este invadat de un flux energetic, fiecare celulă este alimentată cu doza necesară refacerii, din aproape în aproape celulele reintră în armonie la fel ca societăţile de furnici, cele indezirabile fiind eliminate; de nişte „colege" cu virulenţă selectivă. Efectul placebo reprezintă un reglaj al vibraţiilor - nu în raport cu o stare de spirit pozitivă, ceea ce explică faptul că dragostea (aşa cum o demonstrează şi un nou studiu recent) şi râsul galvanizează sistemul imunitar până la obţinerea vindecării. Din păcate, medicina simptomatică şi tratamentele sale locale tratează cu dispreţ această simfonie materie-antimaterie. Mai grav, medicina are un rol malign, ne deresponsabilizează, ne infantilizează şi, în plus, ne terorizează cu nenumăratele campanii de avertizare cu privite la virusuri şi neîncetatele apeluri la controale preventive; „dresate" în felul acesta, minţile noastre, în loc să creeze efectul placebo, generează contrariul său, nocebo, care ne aruncă în braţele maladiei.

VIAȚA PE REȚETĂ

Să nu mai aveți încredere în medici, prin incompetența lor vă pot face mult rău ! Acest avertisment şocant nu-mi aparține mie, ci autorităților sanitare. Evident, anunțul oficial nu este atât de virulent, e mai puțin direct, e rotunjit pe la colțuri, transformat în sugestie: „Spuneți-i medicului dumneavoastră că antibioticul nu se prescrie automat !" („Les antibiotiques, c'est pas automatique!") Aşa sună sloganul a cărui menire este să ne trezească din devoțiunea față de caduceu, devoțiune care pune în pericol sănătatea națională. Încrederea totală în ştiința doctă ne poate fi fatală ! Cunoaşterea fabuloasă care-l propulsează pe posesorul ei în sfera respectabilității definitive, cu diploma în chip de coroană după nouă ani de facultate, nu valorează cât s-ar fi crezut. Sub impactul campaniei, credibilitatea onorabililor doctori a fost zguduită serios. Noi ăştialalți, membrii opiniei publice, am descoperit cu uimire că la universitate nu se predă faptul că remediul miraculos descoperit de Fleming combate doar salmonelele, septicemiile, infecțiile urinare şi pneumoniile, în nici un caz virusurile care provoacă aproape în totalitate anginele, bronşitele, rinofaringitele, sinuzitele, otitele; antibioticele nu se prescriu automat ! Or, între 1994 şi 2004, numărul de prescrieri a crescut cu 86% la adulți şi cu 115% la copii, unele cazuri fiind de-a dreptul incredibile, cum e acela - relatat pe site-ul mamanpourlavie.com - al copilaşului care de la naştere şi până la 24 de luni a primit nouăsprezece de asemenea tratamente, după cum afirmă părinții lui. Nici un puştiulică nu scapă de antibiotice, studiile arată că jumătate dintre „clienții" creşelor primesc, în medie, şapte tratamente cu aceste substanțe în fiecare iarnă ! Antibioticele nu se prescriu automat... O sută de milioane sunt prescrise anual în Franța, record european, de două ori mai multe decât în Germania, de cinci ori mai multe decât în Olanda sau Danemarca, socotind pe cap de locuitor. Mai grav este faptul că acest consum excesiv favorizează rezistența bacteriilor; unele, precum stafilococul auriu, cauza unor infecții grave, au devenit prin adaptare practic invincibile, consecința fiind proliferarea infecțiilor spitaliceşti, nozocomiale, ce reprezintă 10% din totalul internărilor şi provoacă 10.000 de decese pe an, dintre care 7.500 atribuite bacteriilor

multirezistente la antibiotice.
Un alt studiu pe această temă merită o atenție deosebită; este vorba de cercetările profesorului Christine M. Velicer şi ale echipei sale de la universitatea din Washington, care au analizat relația dintre consumul de antibiotice de către femei şi incidența cancerului la sân. Rezultat: 50% dintre pacientele cărora li s-au administrat tratamente de lungă durată au dezvoltat tumori mamare. Oare medicii sunt orbi ? Cum pot ei să ignore concluziile funeste publicate in importante reviste de specialitate ? Sau poate că aveau ştiință de ele, dar le respingeau întrucât nu voiau să pună sub semnul întrebării învățăturile primite la facultate. Aceşti campioni necontestați ai duratei studiilor sunt complet închistați, ştiința lor este înțepenită în stadiul certitudinilor liniştitoare, într-aşa măsură încât autoritățile trebuie să cheme în ajutor opinia publică. Nouă, ăstorlalți, ignarilor, ne revine sarcina de a ilumina extraordinara materie cenuşie îndopată cu marile principii ale replicii la diagnostic prin recurgerea la molecule repertoriate sârguincios în tabele. Înainte de faimosul avertisment, rețetele nu stârneau nici cea mai mică bănuială, pacienții aveau o încredere absolută, chiar dacă, potrivit unei estimări a doctorului Alan Choux, preşedintele Alianței pentru finanțarea pensiilor medicilor, consultațiile la medicul generalist nu durează mai mult de şapte minute. Şapte minute ! Medicina este modernă până la capăt, la fel ca alimentația, adeptă a modei *fast.* Prestigiul medicului este pus în evidență cu atât mai mult cu cât rețeta este mai lungă, în medie şapte sau opt medicamente diferite în fiecare caz, unele pentru tratarea simptomelor, altele pentru combaterea efectelor secundare generate de cele dintâi, toate într-o posologie empirică. Totalul consumului general administrat astfel este, anual, de 70.000 de tone, respectiv 1 kilogram pe cap de francez, indiferent de vârstă !
Prescrierea rețetelor este o activitate de rutină; din când în când se schimbă câte ceva, fiind recomandată o moleculă abia apărută pe piață. Secretul remediului revoluționar este divulgat de harnicii reprezentanți ai producătorilor de medicamente. Aceştia sunt un fel de invitați permanenți in cabinete, lor le revine, între două consultații, sarcina de a îmbogăți cunoştințele a 80% dintre medici, căci numai 15-20% declară că urmează cursurile obligatorii de formare continuă. Pe scurt, doctorii noştri se informează după ureche, având drept stimulente - deşi de câțiva ani Ordinul lor veghează asupra respectării unui nivel deontologic minim - participări la congrese plătite integral, iar deplasările nu se fac la Pithiviers ori Garenne-Bezons, ci în Caraibe sau alte locuri propice izolării şi, deci, reflecției. O altă

manieră de sensibilizare la inovație este testarea clinică, propusă în prioritate membrilor clinicilor universitare, cu o remunerație considerabilă pentru a urmări fiecare pacient din setul de observație. Să remarcăm că în cadrul acestor experimente noul medicament trebuie administrat de unul singur, cu excluderea oricărui alt tratament; ceea ce viciază concluziile asupra efectelor lui, deoarece în majoritatea terapiilor va acționa în sinergie cu cel puțin două sau trei molecule complementare. Studiile ignoră şi alte interacțiuni, la fel de determinante: regimul alimentar al fiecărui bolnav, obiceiurile sale de viață, mediul în care trăieşte. În aceste condiții, sinistrul bilanț de care se face responsabilă administrarea simultană a mai multor medicamente nu mai e deloc surprinzător. Acest fenomen, denumit efect iatrogen, cauzează anual, potrivit ministerului Sănătății, 128.000 de internări şi 1.800 de decese. Unii cercetători independenți precum Pierre Pignarre estimează că aceste cifre trebuie înmulțite de zece ori, calculul copilăresc ducând la 1.280.000 de spitalizări şi 18.000 de decese ! Ca în toate polemicile, observatorul tranşează arbitrar prin adoptarea unei poziții de mijloc, atitudine care este însă nerecomandată dacă ne referim la revista *Etudes et Resultats,* publicată de DRESS, Direcția de cercetare a studiilor, evaluării şi statisticilor, organism afiliat la Securitatea Socială:

„Nu sunt rare cazurile în care mai multe evenimente iatrogene să survină la aceeaşi persoană. Este adeseori dificilă se facă deosebirea între evenimentele legate de starea clinică defavorabilă a pacienților şi cele care pot fi atribuite unei cauze iatrogene: fragilitatea pacientului este un factor favorizant pentru producerea a peste 90% dintre evenimente şi, conform anchetatorilor, între 40 şi 60% dintre evenimente erau de aşteptat, ținându-se cont de evoluția previzibilă a maladiei sau de starea bolnavului."[11]

Indiferent cât de dificil este să li se evalueze nocivitatea, dependenții noastră de medicamente provoacă o nelinişte legitimă, în această direcție, cifrele sunt indiscutabile: 89% dintre persoanele de peste 65 de ani se află sub tratament regulat; 50% dintre acestea iau zilnic între două şi patru „pilule" diferite, 38% iau cel puțin zece şi 1% mai mult de zece!

Cât despre copii, o anchetă începută în decembrie 2005 şi terminată în martie 2008 de profesorul Roland Tubiana de la INSERM constată că în sezonul rece toți au parte de cel puțin două consultații pentru otită, rinofaringită, sinuzită, faringită, iar 8 milioane primesc un tratament cu

[11] ***Etude* et *Resultats,* nr. 219, februarie 2003.**

antibiotice asociat adesea cu administrarea de corticoizi în scopul decongestionării sferei ORL. Antibioticele nu se prescriu automat... Prescrierea este cu atât mai absurdă cu cât, repetăm, în 90% dintre cazuri ele nu acționează asupra virusurilor răspunzătoare de aceste infecții, iar un comitet de experții mondiali a stabilit în 1996 că aceste afecțiuni se vindecă spontan în câteva zile ! Pe de altă parte, corticoizii, cu efectul lor antiinflamator, însemnând capacitatea lor spectaculoasă de a estompa simptomele, durerile, iritațiile, congestiile - am scris „a estompa" şi nu „a vindeca", nu e o eroare - sunt prescrişi în majoritatea patologiilor, deşi au un impact deloc neglijabil asupra fiziologiei noastre. Prezentarea nocivității lor este înfricoşătoare: deregleazǎ glandele suprarenale până la atrofiere, au aceeaşi acțiune asupra muşchilor, perturbă densitatea osoasă şi predispun la osteoporoză, încetinesc creşterea, provoacă hipertensiune şi retenție de apă, favorizează acumularea grăsimilor, notița de utilizare afirmând chiar că nu sunt compatibili cu administrarea de vaccinuri vii, adică BCG, varicelă, febra galbenă şi ROR, fără a preciza durata interdicției; ei bine, eu, ca observator, îndrăznesc să mă întreb dacă această contraindicație nu este cumva definitivă, din moment ce principiul vaccinului impune ca acesta să rămână activ până la rapel. Această lipsă de rigoare se întâlneşte mult prea des în medicină: am în față o notă către autoritățile federale americane prin care Agenția Medicamentului din Statele Unite afirmă că, între 1993 şi 2005, 1.489 medicamente au generat efecte secundare grave (toxicitate renală sau cardiacă, uneori deces), unsprezece dintre acestea fiind atât de nocive încât s-a decis retragerea lor de pe piață. Printre ele se numără Staltor®, Cholstat®, Vioxx® sau Cebrex®, dovezi ale faptului că, din motive de rentabilitate, autorizația de comercializare s-a acordat în prea mare grabă, ca să nu mai punem la socoteală faptul că studiile despre consecințele autorizării noilor molecule se apropie periculos de mascaradă, lucru pe care îl recunoştea în termeni mai diplomatici, şeful AFSSAPS, Jean Marimbert, într-un interviu apărut în februarie 2005 în *Le Quotidien du medecin:* „Trebuie dezvoltate, preciza el, şi făcute publice cât mai rapid cu putință." Rareori pertinentă, concluzia însăilată pe genunchi închide un dosar cu aparentă bună-credință; simultan, efectele secundare pot atinge niveluri incredibile, ani în şir, după cum o atestă, cazul tratamentului hormonal de substituție. Acesta a fost proclamat, încă de la lansare, remediul perfect, specialiştii nu oboseau să-1 laude, realizarea era fabuloasă, le salva pe femei de soarta vitregă oferindu-le, ca bonus, o epidermă întinerită. Cele care nu acceptau binefacerile ştiinței

erau nişte înapoiate. Susținătorii necondiționați ai metodei au ridicat tonul campaniei atunci când, cu timpul, s-a răspândit zvonul că tratamentul ar avea drept consecință cancerul la sân: în fața microfoanelor şi camerelor de televiziune au afirmat ritos că aceste bazaconii erau alimentate de obscurantismul cel mai penibil. Hormonii sunt inatacabili ! An după an, ginecologii se mulțumesc cu aceasta, versiune şi abia dacă schițează un gest în 2002, când apare un prim studiu american ce prezintă corelația indubitabilă între tratament şi cancerul mamar. Dacă unele somități recomandă imediat abandonarea prescrierii, cei mai mulți clinicieni rămân adepți înfocați ai remediului hormonal, dar se ascund într-o tăcere prudentă în februarie 2008, când articolul american este confirmat de publicarea rezultatelor unui studiu efectuat timp de mai mulți ani pe 15.000 de femei supuse tratamentului. Bilanțul este sinistru: 50% dintre paciente au dezvoltat o tumoare mamară şi, după abandonarea medicamentelor, 27% au fost lovite de maladie în următorii trei ani. Cu toate acestea, hormonii de sinteză nu dispar de pe rețete, că doar medicul apreciază dacă trebuie administrați sau nu !

Inadmisibila dramă este limitată la o categorie de femei, dar flagelul devine național dacă se ia în calcul consumul de psihotrope. Recurg la el 25% dintre persoanele de peste 17 ani, anual fiind vândute 150.000.000 de cutii repartizate în patru categorii: anxiolitice, antidepresive, hipnotice şi neuroleptice. Conform doctorului Helene Verdoux, autor al unui studiu pe această temă împreună cu farmacologul Bernard Begaud, acest supraconsum, care plasează Franța pe locul întâi în clasamentul european al utilizării de psihotrope, „este legat de cultura noastră națională favorabilă medicamentului." La cea mai mică umbră de tristețe, la cel mai mic necaz – hop ! un antidepresiv dat repede pe gât, plus, pentru a reduce dificultățile de adormire şi anxietatea declanşată de ele, un hipnotic şi un anxiolitic. O ingerare de pilule care, în jumătate dintre tratamente, se prelungeşte mai mult de un an şi antrenează tulburări de atenție, de memorie, de concentrare, asociate cu riscul de cădere; mai grav, această dependență predispune la depresie cu sau fără tentative de sinucidere, la stări de fobie, şi în 5% dintre cazuri la agresivitate şi comportamente violente. Toate aceste reacții, pe care medicul curant le interpretează adesea ca pe o agravare a stării individului, se orchestrează pe fondul unei vieți automatizate între serviciu şi casă; sub tutela triadei „metro, boulot, dodo", pacientul este perceput din afară ca un model de echilibru, „o persoană bine", cetățeanul ideal pentru o societate înregimentată normei !

Să nu vă închipuiți că proza mea e un delir anarhist, cu atât mai puțin un puseu de extravaganță al condeiului meu cuprins subit de pasiune pentru SF, nici n-am nevoie să recurg la imaginație, îmi ajunge stricta descriere a realității. Grație tehnologiilor de vârf, oamenii de ştiință scotocesc prin toate colțişoarele creierului, observă disfuncționalitățile, fiecare zonă fiind cartografiată în culori, descoperă boli necunoscute, cum ar fi deteriorarea sinapselor provocată de carența de dopamină, ceea ce se traduce prin prăbuşirea moralului asociată cu o activitate fizică excesivă, simptome botezate „sindromul deficitului de atenție/hiperactivității" (ADHD). Din momentul în care este integrat în nomenclatorul patologiilor, cazul intră în domeniul exclusiv al medicinei. în aceste condiții, este imposibil să se promoveze un argument de bun-simț, anume că, în mod evident, hiperactivitatea este un impuls natural salvator, deoarece exercițiul fizic generează dopamină şi, prin urmare, o practică sportivă intensivă ar fi remediul suficient pentru refacerea psihicului. Ce râsete ar stârni susținătorul, acestei ipoteze ! Ar fi batjocorit, amenințat cu tribunalul pentru şarlatanie. Tuturor celor care contestă teoriile medicale standard trebuie să li se pună căluşul în gură ! Dacă tot a acaparat pacienții, medicina îşi multiplică cercetările pentru a identifica moleculele utile; pentru combaterea ADHD a găsit-o încă din 1954, este vorba de Ritaline®. E atât de eficace încât o înghit zilnic 2 milioane de micuți americani, respectiv 15% dintre copii, unii cu vârste sub patru ani. În lipsa acestei molecule am asista mult mai frecvent la masacrele în care un puşti ia carabina tatălui şi îşi seceră colegii şi profesorii. De-acum sunt îmblânziți certăreții, aşa-zişii copii problemă, Ritaline® îi cumințeşte şi-i aduce pe calea rațiunii. Mai mult, unele efecte secundare favorizează buna şcolarizare, aşa cum dificultatea de adormire garantează nopți albe dedicate studiului, sau cum pierderea poftei de mâncare înlătură somnolența „de după-masă". Pe lângă aceste avantaje, durerile de cap, instalarea ticurilor, iritabilitatea sunt nişte flecuştețe ! La naiba cu veşnicii protestatari care contestă tratamentul ! Luarea unei pastiluțe este un gest nesemnificativ; cât despre riscul unor probleme cu aprovizionarea, nici un pericol, laboratoarele asigură producția necesară.

În aceste condiții, nu putem decât să ne ofuscăm, la fel ca doctorul Michel Lecendreux, pedopsihiatru la spitalul Robert-Debre din Paris, că ADHD-urile sunt mult subdiagnosticate şi subtratate in Franța, cauza fiind, în opinia sa, insuficienta formare profesională a medicilor în vederea diagnosticării acestei maladii. Ca rezultat, 10.000 de copii se află astăzi sub

jugul substanțelor chimice ! Şi eu ar fi trebuit să aparțin contingentului „îndreptaților", căci supunerea la ordin îmi stârneşte o repulsie viscerală. Cu toate acestea, sunt mândru de încăpățânarea mea, am socotit întotdeauna că posed o genă rară, moştenită de la tatăl meu - deci o adevărată comoară de familie - care mi-a permis să fac deosebirea între educație şi dresaj. Nu cu cravaşa ori cu urletele adjutantului mă veți aduce la disciplină, însă accept autoritatea fără probleme dacă are o justificare indiscutabilă. Supunerea este o formă de îndobitocire ! Mă identific întru totul cu puştii diagnosticați cu ADHD, mai ales dacă adaug şi pasiunea mea pentru risc care m-a îndemnat să inserez comentarii în acțiune în reportajele de aventură realizate pentru postul de televiziune TF1. Înțeleg, în sfârşit, de ce atât de mulți îmi spuneau că sunt bolnav când agățam camera de filmat şi microfonul de un deltaplan, o paraşută, un side-car, un bob sau, şi mai dement, la un bolid ce participa la cursa de 24 de ore de la Le Mans pentru a da seamă de senzațiile încercate la 350 km/h. Într-adevăr, viața trepidantă, exaltantă nu are nici o calitate. Senzațiile sublime nu sunt altceva decât o dereglare neurologică. Sunt dus cu pluta, periculos de aproape de nebunie, dacă mă bucur că am scăpat de o viață de vis, aceea a slujbaşului ce se supune fără crâcnire normei.

Bucurați-vă, dragi părinți, odraslele voastre nu se vor irosi aşa. Trăiască medicina, trăiască progresul ! Într-un viitor foarte apropiat, grație diagnosticării şi tratării precoce, plozii voştri vor fi la fel de docili ca aceia din superba şi exemplara Americă. Nu mai trebuie să aşteptați punerea în practică a depistării automate: de îndată ce observați o stare de vioiciune excesivă la copilul vostru, repeziți-vă la medic şi, dacă se arată reticent la prescrierea de Ritaline®, luați cabinetele la rând până când veți găsi practicianul avangardist care să vă salveze descendența. Inițiativa salutară nu li se aplică doar micuților; şi adolescenții, ba chiar şi tinerii adulți pot fi aduşi la echilibru. Eu însumi am fost martorul unui asemenea caz, este vorba de o fată care mi-a fost stagiară acum câțiva ani la postul de radio Europe 1. Frumusețea înnobilată de farmec, istețimea şi politețea i-au atras simpatia tuturor şi au determinat plasarea ei pe lista potențialelor colaboratoare ale postului. Aparențele sunt prea măgulitoare, de fapt nu e decât o prefăcătorie, iată ce credea familia tinerei De altfel, integrarea ei facilă in această lume bizară a mass-media nu era decât expresia supărătoarei tendințe spre marginalitate pe care o manifesta puştoaica lor de 22 de ani. Deşi făcuse studii strălucite, părinții nu-i găseau cuvinte de laudă. Educația ei fusese, cică, un calvar. În copilărie fusese insuportabilă: încălca toate regulile, întrerupea conversațiile

adulților, chițăia fără încetare când i se cerea să tacă sau, dimpotrivă, se închista botoasă şi nu mai scotea un cuvânt zile în şir. O catastrofă ! Nu dădea doi bani pe tradiții, respingea sugestiile unei vieți împlinite, visul oricărei fete: întemeierea unei familii. Asta nu înseamnă că se ducea la mănăstire: se îndrăgostea cu uşurință, se lăsa prinsă cu totul în vârtejul pasiunii si, de fiecare dată, ruptura o făcea să se prăbuşească două-trei săptămâni, după care hazardul îi scotea în cale prințul visat, de fapt un individ fără căpătâi care-i trezea din nou iubirea. Când al treilea specimen din această infamă colecție s-a întors la ale lui după patru luni de viață aşezată, părinții, îndurerați de disperarea fetei şi temându-se ca relațiile nepotrivite să nu-i compromită viitorul, au dus-o la un specialist care i-a oferit liniştea pe rețetă. Banala consultație a fost o mană cerească, în sfârşit, oamenii aceştia au găsit explicația extravaganțelor copilei. Nu era defel o exaltată, nici atât o rebelă, cazul ei era grav, identificabil doar de puțină vreme, până acum era socotit o criză a adolescenței, afirmarea legitimă a unei personalități puternice, iar atunci când variațiile bruşte de moral se produceau la un adult, acesta era categorisit drept ciclotimic, nimic alarmant, o fantezie a caracterului. Iată cum ignoranța îl lasă pe individ lipsit de apărare în fața propriei naturi ! Noroc cu specialistul, care i-a explicat fetei, sub privirea umedă de bucurie a părinților, că mulțumită progreselor medicinei, boala de care suferă ea poate fi acum diagnosticată, este vorba de „maladia bipolară" care se caracterizează prin tulburări ale stării de spirit ce pot duce până la dramă, adică, să o spunem pe şleau, la sinucidere ! Pulsiunea e imprevizibilă, s-au văzut oameni care se plimbau liniştiți pe un pod şi, dintr-o dată, au încălecat balustrada şi s-au aruncat în gol... Părinții veniseră la timp, trei pastiluțe aveau s-o aducă pe fată la normalitate.

Încă de la prima pilulă, tânăra s-a transformat într-un monument de docilitate. Nu mai manifesta porniri libertare, era de-acum la adăpost de relațiile prost alese. După două săptămâni găsea băiatul ideal, cadru comercial plin de intenții serioase - buchete de flori, cine la lumina lumânărilor şi seri fermecătoare petrecute de mână în fața televizorului. Şi ea, revoltata ce detesta întrunirile de familie, adora mesele duminicale la mămica şi tăticu', împreună cu sora ei şi soțul acesteia, ospețe prelungite până la cină, când se consumau resturile de la prânz. Fosta mea stagiară ducea această viață liniştită într-o stare de permanentă beatitudine; o singură temere se ițea însă din umbră: uitarea medicamentelor, care putea antrena o ditamai criza. Exemplul cu podul devenise o obsesie, mi 1-a servit atunci când, după ce i-am aflat

povestea, am încurajat-o să reia practicarea sportului. Discuția a avut loc la un dineu pe când era în „seninătate chimică" de trei ani. Personalitatea ei flamboaiantă fusese strivită complet; silueta îi căpătase forme rubensiene din cauza dependenței de mici gustări. Am început să-i expun teoria mea despre viața plină de excese care, paradoxal, se bazează pe asceză, aşadar gata cu băutura şi tutunul, în schimb gimnastică şi mers pe jos rapid în fiecare zi pentru a genera energie. Eu îi propuneam căutarea absolutului, ea mai dădea pe gât un pahar de vin şi mai aprindea o țigară spunându-mi că, respingând micile plăceri, n-aveam cum să ajung la esență. Nimic nu se compară cu taclalele în jurul unei sticle, numai bune pentru alungat plictiseala, îi era veşnic recunoscătoare medicinei pentru că i-a dezvăluit necesitatea acestei acceptări; îmi spunea cu mândrie că acum nu mai suferă deloc de salturi ale stării de spirit, convinsă, fiind că exaltarea este sora geamănă a depresiei.

Pentru mulți, deznodământul nu e nicidecum scandalos, dimpotrivă, e liniştitor, exemplar, mai mult, oferă speranțe pentru întreaga societate. Procurorii anonimi care se agită permanent în căutarea unei sentințe, distrugătorii circumstanțelor atenuante, adulatorii spânzurătorii plănuiesc deja consultarea obligatorie a tuturor copiilor în momentul înscrierii la grădiniță. Şcoala viitorului e minunată, redevine frecventabilă ca în vremurile bune ale bătăilor la palmă, numai că acum şnapanul nu va fi disciplinat cu bățul, ci cu paşnica pilulă ! Unii se roagă ca venerabilul „Ordin al medicilor", creat în timpul regimului de la Vichy, să ceară cât mai curând aplicarea acestei măsuri în numele Binelui şi al Sănătății publice ! Nimic nu-i poate scoate din euforia pe care le-o provoacă perspectiva realizării acestei himere, nici măcar faptul că ştiința nu poate explica funcționarea creierului, că nu a identificat decât un număr restrâns de neuromediatori, că, prin urmare, este imposibil să se prevadă impactul moleculelor asupra miliardelor de sinapse, se poate doar schița lista efectelor secundare care nu sunt nici pe departe neînsemnate, după cum o demonstrează cazul lui Guy Roux, popularul antrenor de fotbal care, după o intervenție cardiacă, a primit un tratament cu psihotrope care să-i limiteze amplitudinea şocurilor emoționale în cursul meciurilor. După o scurtă pauză, Roux a început să antreneze echipa oraşului Lens. Returul a fost un fiasco, după şapte meciuri a înregistrat o victorie, patru scoruri egale şi două înfrângeri. În ciuda rezultatelor, suporterii mizau în continuare pe reputația legendară a antrenorului, care însă a surprins pe toată lumea anunțându-şi demisia:

„La nivelul antrenamentului şi managementului general mi-am regăsit foarte rapid ritmul. La începutul campionatului mi-am dat seama însă că în unele momente îmi lipsea „grinta" (forța şi decizia) care mi-e necesară şi care a reprezentat forța mea pe parcursul întregii cariere...

Am simțit, în clipele decisive, că nu sunt în stare să ridic moralul, că nu am forța psihologică indispensabilă pentru orice antrenor. Este foarte greu de recunoscut, dar eu o recunosc... Nu cred că vârsta m-a împins să iau această decizie, cred mai degrabă că vinovate sunt betablocantele prescrise după problemele mele cardiace; ele mă privează de anumiți factori ai mâniei, ai emoțiilor care-mi permiteau să-i mobilizez pe jucători."

Grinta, țâfna, vlaga sau pur şi simplu entuziasmul constituie focul fără de care este imposibilă exprimarea talentului, în lipsa acestui motor n-ar mai exista genii, artişti, campioni - din păcate, modul în care acționează el este provocarea derapajelor, a exaltării. Efectul se poate însă preveni, iar soluția este una singură: plasarea sub controlul moleculelor ! Unei vieți efervescente care poate sfârşi în nebunie ori sinucidere să-i preferăm o lungă supraviețuire în care frustrările sunt compensate, ca în cazul stagiarei mele, prin excitarea papilelor. Cu atât mai rău dacă ajungem pradă exceselor şi ne alegem cu una dintre afecțiunile tot mai frecvente, cum ar fi colesterolul, hipertensiunea, diabetul, arterioscleroza, greutatea excesivă mergând până la obezitate, trebuie să avem încredere în rețetă ca atâtea alte milioane de pacienți, există nenumărate pilule care să ne ajute. Să-i ignorăm pe apostolii restricțiilor şi cumpătării, chiar dacă este vorba de somități ca profesorii Belpomme şi Joyeux care afirmă că peste 40% dintre cancere sunt provocate de o nutriție neadecvată. Vom lăsa pentru capitolul următor discuția despre alimentația asasină. Deocamdată vom accepta mitul medicinei atotputernice care ne garantează sănătatea, ne vom bucura că le aduce atâtea binefaceri animalelor din crescătorii. Grație farmacopeii, mamiferele şi păsările care sfârşesc în farfuriile noastre în diverse meniuri rafinate cresc mai repede, sunt mai grase şi mai sănătoase, trebuie spus că veterinarii nu se zgârcesc cu dozele. Conform sindicalului industriei franceze a medicamentului, 1.400 de tone de antibiotice au fost administrate anul trecut unui miliard de pui, la zeci de milioane de rațe, curci şi iepuri, 30 de milioane de bovine şi tot atâția porci; aceştia din urma sunt avantajați, primind 60% dintre tratamente, față de 20% pentru păsări şi iepuri şi 18% pentru rumegătoare. În plus, şeptelul este vaccinat zdravăn şi are parte şi de o medicație specifică - hormoni şi corticoizi. Desigur, un procent semnificativ din aceste legiuni moleculare încă

active ajunge in stomacul nostru şi interacţionează cu substanţele care luptă deja pentru sănătatea noastră. Consecinţele pe care le are această sinergie a freneticei absorbţii medicamentoase umane, respectiv animale sunt încă puţin cunoscute, dar apar în lucrările despre impactul asupra mediului înconjurător realizate de echipa Helenei Budzinski, cercetător principal la CNRS şi profesor la universitatea din Bordeaux.

Obiectivul iniţial consta în evaluarea stării generale de contaminare a râurilor şi oceanelor; acum vreo zece ani, aceşti cercetători au fost primii care au identificat moleculele ce se zbenguie prin natură.

În râuri se găsesc de toate, declara Helene Budzinski într-un interviu acordat ziarului *Liberation*[12]*, hormoni proveniţi din contraceptive, substanţe anticanceroase, opioide, antiinflamatorii, antibiotice... Această afluenţă se explică uşor: populaţia creşte, consumul de medicamente aşijderea, mai repede chiar decât demografia, iar staţiile de epurare a apelor reziduale nu mai fac faţă, mai ales că nu au fost concepute pentru a bloca acest gen de molecule. O parte trece, aşadar, din urină în râuri. Unele ajung aici degradate, altele sub forma iniţială. Pe teren încercăm să le reperăm, să le estimăm concentraţia, să le identificăm sursele. În laborator le evaluăm toxicitatea şi modelăm posibilul lor impact asupra lanţului de organisme ce utilizează aceste ape contaminate: fauna, flora, culturile, omul si animalele domestice. În general, lucrăm pe scoici sau peşti. Ni se întâmplă să observăm fenomene de genul unei deteriorări a ADN-ului după expunerea la o anumită moleculă, dar nu e suficient pentru a trage concluziile. Trebuie să evaluăm capacităţile organismului de a repara aceste avarii şi să vedem dacă ceea ce se întâmplă cu un peşte este semnificativ pentru o populaţie de peşti. Încă avem prea puţine date în acest domeniu de cercetare foarte vast şi foarte nou.*

Trebuie ştiut că moleculele se modifică în apă, iar produsele degradării lor sunt uneori mai toxice decât molecula iniţială. Mai e şi problema amestecurilor realizate în apă între substanţe care pot fi mai toxice în sinergie decât în stare izolată.

Activitatea Helenei Budzinski şi a echipei sale sunt de o rigoare şi o importanţa remarcabile, pare de necrezut ca *Liberation* a plasat articolul pe o treime din pagina 24 consacrată rubricii „Viitorul", ar fi meritat prima pagină!

[12] Numărul din 27 noiembrie 2007.

Reticența de a expune un asemenea subiect se explică la răsfoirea cotidienelor, săptămânalelor şi lunarelor din zilele şi săptămânile ulterioare acestui interviu: confrații nu numai că n-au preluat informația pe manşetă, dar nici măcar n-au reprodus-o pe scurt ! Subiectul e prea sulfuros, nu se reduce la un scandal ecologic, ci sabordează unul dintre stâlpii civilizației moderne: medicina alopată. Exact aceasta e sentința ce decurge din concluziile cercetătorilor. După ce au pus in evidență efectele incontrolabile, complet imprevizibile ale moleculelor asupra biotopurilor, cum să nu identificăm, printr-o legitimă extrapolare, organismul nostru cu un ecosistem ? Aşadar, este imposibil de definit impactul farmacopeii chimice asupra organelor, sistemului imunitar şi miilor de miliarde de bacterii şi virusuri aflate în simbioză in interiorul nostru. Demonstrația faptului că tirania medicamentoasă este o inepție ne obligă la o atitudine responsabilă implicând modificarea obiceiurilor, mai ales a comportamentelor alimentare.

Deşi am formulat un rechizitoriu feroce la adresa medicinei, aş fi un dobitoc, un fanatic de cea mai joasă speță dacă, înainte de a întoarce pagina, nu i-aş recunoaşte rezultatele miraculoase în domeniul chirurgiei - această muncă de instalator, cum se amuza să-mi repete cu modestie un prieten, mare maestru al scalpelului - fie că e vorba de operații reparatorii după accidente, de intervenții în ultimul stadiu al maladiei cu extirparea tumorii, de transplanturi; cazurile acestea necesită o susținere medicamentoasă ce justifică fără discuție cercetările dinamice şi ambițioase, dar, reprezentând un consum prea mic pentru un comerț rentabil, ele sunt incompatibile cu politica mercantilă a laboratoarelor.

LIPSA DE GUST

E de-a dreptul sinucigaş capitolul acesta. Nu trebuie să ne atingem de plăcerile gustative, căci sunt sacre. Fără ele, viața este insipidă, ternă. Inspectarea farfuriilor nu e treaba mea decât în măsura în care atac agricultura şi industria agroalimentară, toate aceste firme lipsite de scrupule care, ne ruinează sănătatea otrăvind hrana cu diverse mizerii chimice, pesticide, coloranți, conservatori, până la ticăloşii de felul utilizării unor bucățele

sintetice pe post de căpşuni în iaurturi ! Prin urmare, activitatea mea constă în denunțare. Eu sunt cavalerul alb ! Cartea mea nu face altceva decât să toace venerabila instituție în timp ce ridică în slăvi medicinele alternative şi înlocuirea pilulelor cu plante, granule homeopatice şi uleiuri, esențiale - pe scurt, cititorule, la cea mai mică suferință trebuie doar să răsfoieşti cu religiozitate volumul şi vei găsi remediul potrivit. În realitate, cartea e o impostură ! Şi, în plus, un adevărat exemplu de piraterie mercantilă, nu pentru că panaceele naturale ar fi o aiureală, ci pentru că a le prezenta drept posibile rețete sistematice înseamnă a accepta ipoteza alopată a războiului genocidar purtat de microbii duşmănoşi. Poziția de victimă căreia maladia îi permite să se dedulcească la micile plăceri este foarte confortabilă. Câte un exces din când în când nu poate face rău. Să nu băgăm în seamă interdicțiile ! La ce bun să mori centenar după o viață de privațiuni ? Ne-am săturat de acriturile care ne tiranizează cu morala lor. Iată cum, după zeci de pagini în care v-am aprobat tacit, acum, printr-o frază, vă scufund în mlaştina vinovăției. Nu aceasta este intenția mea, nici pe departe, singura mea ambiție este să identific mijloacele optime pentru a străluci de sănătate, fiind vorba, deopotrivă, de prevenirea îmbolnăvirilor şi de o stare plină de energie şi vivacitate, de păstrarea inocenței copilăriei care presupune găsirea unui prilej de încântare în simpla observare a zborului unei libelule. Această capacitate de a ne minuna de un fleac o moştenim de la Epicur, iar referirea la maestru doar ca la un apologet al ospețelor e o adevărată mârşăvie. Epicurianul autentic nu este un mânuitor înfocat al tacâmurilor, dimpotrivă, el îi urmează sfaturile lui Hipocrate, părintele medicinei, care spunea: „Suntem ceea ce mâncăm", precept care, implicit, nu se asortează cu vestitul dicton „De gustibus et coloribus non disputandum." De altfel, oricare plod va ajunge, într-o bună zi, să discute gustul, sau mai curând să-l combată cu lacrimi şi zbierete, singur, ore în şir în fața farfuriei pline cu o mâncare al cărei miros îi revoltă intestinele. Amintiți-vă de încrâncenarea cu care refuzați, preferând să muriți de foame, tocana, fasolele boabe, conopida, ruladele de carne, andivele, roşiile... Pe mine, chiar şi negocierea finală purtată cu blândețe - o lingură pentru mama, una pentru tata, una pentru bunica, alta pentru surioara mai mică - mă găsea într-o postură belicoasă. Am repurtat numai victorii până la Waterloo: supa de ceapă ! Două zile întregi am ținut gura strâns închisă în fața lingurii; până la urmă am pierdut războiul de uzură fără a obține măcar concesia umanitară a încălzirii porției. Am mâncat-o rece, era o mixtură infectă cu aspect de zoaie; vă povestesc toate aceste lucruri deoarece, odată cu

trecerea timpului, cumplita fiertură a ajuns să-mi încânte papilele gustative. Precis, şi dumneavoastră aveţi printre mâncărurile favorite câteva feluri pe care la început le-aţi detestat. Poate că, pe de altă parte, sunteţi amatori de vinuri bune. Resimţirea unei emoţii aparte în faţa divinei sticle nu este nicidecum spontană, ci necesită o ucenicie de durată. Aceasta începe uneori cu o maimuţăreală încă din copilărie, lingând resturile din paharele adulţilor la sfârşitul mesei, sau la adolescenţă, la o petrecere cu prietenii, ori mai târziu, în cursul unei agape la birou - ridicăm paharul în aer pentru a-i imita pe ceilalţi, cu buzele strânse din cauza gâtlejului iritat. Pentru cei rămaşi în urmă la capitolul convivialitate există posibilitatea efectuării de stagii sub oblăduirea veneraţilor oenologi. Indiferent de calea pe care am urma-o, ar fi de crezut că gustul dobândit este intangibil, că e cu neputinţă de păcălit, că aprecierile extatice lansate de cunoscători la degustarea unui vin reputat sunt nişte sentinţe indiscutabile ! Tocmai acest lucru au vrut să-1 verifice Gil Morrot de la INRA din Montpellier şi Denis Dubourdieu de la facultatea de oenologie a universităţii din Bordeaux; rezultatul experimentului a fost publicat în numărul 24 din *Cerveau & Psycho.* Iniţial, cercetătorii le-au prezentat unor degustători două eşantioane de vin cerându-le să le descrie aromele; primul era un vin roşu, amestec de cabernet-sauvignon şi merlot, AOC (appellation d'origine controlee) Bordeaux, iar al doilea era un vin alb, combinaţie de sauvignon şi semillon, de asemenea AOC Bordeaux. După câteva zile, aceloraşi experţi li s-au prezentat aceleaşi licori, numai că vinul roşu a fost colorat în alb şi viceversa, fără ca substanţa transformatoare să aibă vreo incidenţă asupra gustului. La final, degustătorii au atribuit vinului alb colorat în roşu proprietăţile aromatice ale unui vin roşu autentic - mirodenii, cireşe, reglisă - în timp ce vinul roşu colorat în alb l-au descris ca pe un vin alb cu parfum de litchi, grapefruit şi miere, demonstrând astfel că aprecierea papilelor depinde în mod direct de văz. Pentru a etalona mai precis această influenţă, Frederic Brochet, oenolog şi psiholog care a stat la originea studiului, le-a oferit unor voluntari, la interval de o săptămână, un vin de calitate medie scos din acelaşi butoi. La prima degustare a fost prezentat într-o sticlă obişnuită, iar la a doua - într-o sticlă specifică soiurilor de excepţie. Comentariile care însoţesc primul contact cu vinul, după ce a fost adulmecat îndelung, sunt devastatoare: *simplu, sărac, dezechilibrat,* pe când a doua sticlă s-a bucurat de calificativele *complex, bogat, echilibrat.* Prin urmare, bem cu ochii, fapt confirmat de Christine Lange, cercetător în cadrul CNRS la Centrul European pentru Ştiinţele Gustului de la Dijon. Împreună cu echipa

sa, a stabilit că nu e acelaşi lucru să-ți fie gâdilat palatul de bulele unei şampanii Dom Perignon sau Belle Epoque ori de lichidul efervescent dintr-o sticlă cu producător necunoscut. Tot în numărul 24 din *Cerveau & Psycho,* Christine Lange prezintă studiul pe care l-a realizat pe o serie de consumatori sistematici de şampanie. Participanții chemați să guste lichidul dintr-o sticlă prestigioasă îi atribuiau note de plăceri hedoniste superioare celor acordate aceleiaşi şampanii vărsate dintr-o sticlă obişnuită. Aşadar, nivelul de plăcere se corelează cu renumele mărcii.

Toate cercetările pe tema gustului confirmă faptul că aprecierea unui vin are o foarte mică relație directă cu savoarea lui. Evaluarea unui soi renumit depinde şi de parametrii sociologici, unul dintre cei mai importanți fiind ierarhia stabilită de către critici, ei înşişi beneficiind de credibilitatea pe care le-o conferă jurnaliştii. Astfel, patriarhul oenologilor din zilele noastre, americanul Robert Parker, dă verdicte irefutabile, de multe ori întâmplându-se ca negustorii să treacă în cataloage opinia lui în locul listei aromelor unui anumit vin.

Vinul reprezintă o formă de valorizare socială, lucru pe care îl stabiliseră deja cercetările întreprinse în anii ’70 de filozoful Pierre Bourdieu. Acesta inventase conceptul de „habitus", încorporând influența normelor asupra comportamentului individului. În acest sens, cel care, cu nările fremătând, adulmecă licoarea ce se roteşte alene pe fundul paharului, apoi lasă să alunece o sorbitură de-a lungul limbii şi, cu buzele strânse dizgrațios, o plimbă prin gură înainte de a înghiți încet, cu pleoapele închise în semn de apreciere, nu mai e oareşicine. Bourdieu constatase că această teatralizare conferă mai multă respectabilitate ca purtarea Legiunii de Onoare.

În mare parte, aceste studii care strică vesela tradiție sunt nişte prostii care merită uitate de îndată. La ce bun să strici bucuria cetățeanului ? Ştiința înseamnă progres, nu abolirea plăcerii prin cercetări obscure, de la ea aşteptăm să ne insufle entuziasm, să ne amelioreze şi să ne dinamizeze viața cotidiană, aşa cum o fac - tot cu privire la vin - numeroasele publicații internaționale ce prezintă binefacerile consumului pentru sănătatea noastră. Concluziile unanime pe acest subiect au dus la recomandarea unui consum cotidian moderat pentru prevenirea riscurilor cardiace: două-trei pahare de vin pentru bărbați, unul sau două pentru femei, cu abstinență totală în timpul sarcinii

Putem continua, prin urmare, să ridicăm paharul la bodegă, să urăm „Sănătate !" şi gâl-gâl, să-1 dăm pe gât, vinişorul e un tratament de întinerire

brevetat, „Şefu' încă unul, nu de plăcere, nu, ca leac preventiv !" Rețeta este respectată cu un entuziasm debordant. Perspectiva sinistră ca un bolnav care nu se îngrijeşte - băutorul de apă înveterat care se ascunde în mine - să ajungă înainte de vreme să-i ospăteze pe viermi m-a îndemnat să analizez mai atent studiile publicate.

Prima surpriză a fost reprezentată de supraabundența lucrărilor pe această temă; pe loc, mintea mea ticăloasă s-a activat, cuprinsă de suspiciune: nu cumva este vorba de efectul subvențiilor oferite de lobby-urile viticole ?

Al doilea prilej de uimire ? Posologia recomandată, căci laboratoarele nu reuşesc să se pună deloc de acord, unii cercetători nu acceptă existența unor beneficii preventive, alții afirmă că doza necesară ar fi de şapte-opt pahare pe zi pentru bărbați, şase-şapte pentru femei ! Lucrurile o iau razna în privința datelor experimentale: numărul voluntarilor fluctuează de la douăzeci la o sută, ei nu au fişă de identificare, nu li se cunosc vârsta, caracteristicile corporale, profesia, modul de viață, practica sportivă, mediul de trai... Alte informații esențiale ignorate sunt cele referitoare la vinul administrat „cobailor": soiul, anul îmbutelierii, modalitatea de vinificare, gradul de alcoolizare, caracteristicile butoaielor, prezența aditivilor etc. Cât despre durata „tratamentului", aceasta depinde de fantezia cercetătorilor, fiind în unele cazuri de şase luni ! Mai mult, n-am dibuit nici un studiu care să se ocupe de vinurile bio, deşi suprautilizarea pesticidelor în culturile de viță-de-vie este atât de îngrijorătoare, încât la începutul anului 2008 o comisie a lansat o alertă publică, în comunicat precizându-se că 20% din totalitatea moleculelor chimice răspândite pe terenurile agricole din Franța sunt concentrate în vii - inclusiv acolo unde se produc vinurile cele mai renumite - în condițiile în care acestea nu reprezintă decât 3% din suprafața cultivată ! Chiar dacă unele reziduuri toxice pătrund în sticle, nici o cercetare nu ia în calcul prezența lor şi, prin urmare, nu stabileşte efectul pe care l-ar avea asupra sănătății absorbirea unor doze atât de ridicate. În schimb, toate studiile se concentrează asupra resveratrolului, un polifenol, antioxidant puternic a cărui acțiune ar constitui o adevărată binefacere pentru sistemul cardiovascular. Virtuțile lui protectoare sunt stabilite atât de clar, încât Organizația Mondială a Sănătății îi atribuie o reducere cu 40% a riscurilor de infarct, precum şi faptul că atacă radicalii liberi, inhibă agregarea plachetelor sangvine blocând acțiunea trombinei şi a altor factori agregatori, favorizează producția de oxid de azot (care relaxează şi dilată arterele) şi, în fine, scade colesterolul şi hipertensiunea !

Dacă nu aveți o personalitate sumbră cu tendințe sinucigaşe, nu ştiți cum să ajungeți mai repede la magazin să vă faceți o provizie de sticle cu vin bun. Stop ! Trebuie să recunosc, mi-am manipulat cititorii inserând laudele OMS după relatarea faptului că cercetătorii explicau efectele benefice ale vinului roşu prin conținutul său de resveratrol, deoarece concluziile organismului mondial se bazează pe studii asupra resveratrolului pur, extras din zmeură, mure, arahide, coacăze sau afine, care sunt foarte bogate în această substanță; informația este însă disimulată de propaganda care încearcă să ne vâre pe gât remediul vinicol. Propaganda este cu atât mai ticăloasă cu cât, dacă strugurele are un conținut semnificativ de resveratrol, acesta este concentrat aproape exclusiv în coajă, astfel că la tescuire o cantitate infimă trece în suc, iar pentru a beneficia de doza salvatoare ar trebui să bem între opt şi zece litri pe zi ! Dacă vreți să profitați de pe urma resveratrolului din acest fruct trebuie să faceți cure de struguri toamna, consumând direct boabele sau sub formă de suc, dar, evident, cu tot cu coajă. Puteți îndrăzni chiar să țineți o monodietă timp de câteva zile, până la două săptămâni. Practica aceasta e regeneratoare, o adevărată cură de întinerire, din câte povestesc adepții ei, efectele fiind confirmate de cercetările care au constatat că longevitatea unor drojdii şi a musculiței de oțet (drosophila) creşte cu 70% datorită activării genei SIR de către resveratrol; gena respectivă intră de obicei în acțiune în situațiile de restricții calorice. Alte studii au arătat că extractul de resveratrol blochează dezvoltarea celulelor canceroase în diverse stadii. Unul dintre ele, publicat în *Science,* indică o reducere cu 98% a tumorilor cutanate la şoareci după 18 săptămâni de administrare a concentratului de resveratrol. Trebuie remarcat că sub această formă foarte eficace, de extract din struguri roşii proveniți din culturi bio, se poate consuma în capsule, asociat cu planta *Polygonum cuspidatum.*

Deşi este limpede ca lumina zilei, demontarea pretextelor pentru sacralizarea butelcii nu pare să găsească prea mulți adepți. Tradiția nu se lasă învinsă de argumente şi demonstrații. Sticla e un simbol al convivialității, o emblemă a veseliei, şi aureola nu acoperă doar nectarul lui Bacchus, ci toată gama de băuturi. Alcoolul e un mare eliberator, fiecare grad e o promisiune de trecere a unui prag suplimentar de îndrăzneală, gata, uităm de complexe, ghemuiți pe bancheta din bar. Paharele îndeamnă la decontractare, femeia este în sfârşit egală cu bărbatul, toți se simt uşori şi euforici, celulele se apropie de punctul de fierbere, de te-ai crede la ecuator. Atmosfera se încinge, entuziasmul reprimat în viața de zi cu zi se revarsă dintr-o dată în tumult. Ce

bună tovarăşă e sticla ! Râsul pune stăpânire pe noi, sparge barierele. În imponderabilitate totul e amuzant, grijile se estompează, corpul devine autonom, marionetă a fantasmelor noastre. Escapadele sunt indispensabile, excelente mijloace de defulare. Trăiască petrecerea ! Mai sunt şi fanii extremelor, maniacii deflagraţiei supreme, adepţii modei ce face ravagii printre tineri, *binge drinking,* concurs de timpul „cine se prăbuşeşte primul în balta de vomă." Ah, ce plăcere trebuie să fie să zaci cu creierul ferfeniţă ! Iată că mă ambalez, în loc să las asta pentru ultimul capitol care, sper eu, vă va face să închideţi cartea cu dorinţa de a profita de fiecare moment al vieţii, de a vă angaja plenar, de a face lucruri memorabile. Nu asta li se întâmpla celor care caută senzaţii tari în pahare, trecutul lor e înceţoşat, nu-şi aduc aminte nici măcar de primul sărut ori de prima relaţie amoroasă; sunt frecvente cazurile în care clipele vrăjite sunt înecate în artificiul alcoolului, proporţia fiind de 50-60% la fete şi de 30-40% la băieţi ! Statistici care par să acrediteze puterea afrodiziacă a alcoolului.

De fapt, nu e decât o altă păcăleală, mitul chefliului seducător e o mare escrocherie care se transmite de la o generaţie la alta. Efectul dezinhibator al primelor pahare este real, dar, prin acţiunea lui sedativă, alcoolul distruge libidoul, subminează aroganţa mândrelor organe prin infiltrarea acidului lactic, asalturile de berbec lasă loc tatonărilor molatice şi, în cazul băutoarelor, prejudiciul se manifestă la nivelul clitorisului, acest penis în miniatură. Dacă, aşa cum ştie toată lumea, consecinţele abuzului de alcool se prelungesc timp de câteva ore, dacă nu chiar câteva zile - interval în care craniul pare să fie torturat de o echipă de pickhammere - repetarea acestor excese, chiar şi în condiţiile unor perioade de abstinenţă totală, conduce după cinci ani la o pierdere importantă a capacităţii de a obţine plăcerea sexuală, conform lui Mary Ann Emanuele de la Loyola University Stritch School of Medicine din Illinois. Un studiu realizat la universitatea din Helsinki, în Finlanda, evidenţiază efecte analoage pentru un consum regulat moderat, fiind vorba inclusiv de scăderea dramatică a producţiei de spermatozoizi şi blocarea ovulaţiei.

Să ne oprim din acuzaţii, aş părea încrâncenat dacă aş continua să-mi tocesc condeiul enumerând ravagiile pe care le provoacă băutura. Ajunge să reţinem că nu este altceva decât o impostură care diminuează energia şi distruge sublima, extatica Plăcere. Plăcere autentică, întrucât iluminarea nu se sfârşeşte în hăurile efectelor secundare, ci singura consecinţă este fericirea totală. La fel, starea generală de bine se creează doar cu elemente pozitive,

fără efecte adverse. Să renunțăm la instantaneele jubilatorii, la artificiile care, în compensație, provoacă pe ascuns daune grave sănătății, să nu ne lăsăm posedați de dorințele compulsive; ați ghicit, mă refer la alimentație şi, împreună cu Hipocrate, spun: „Fie ca hrana să-ți fie de leac !"

MASA FATALĂ

Mâncarea este o obsesie. Burta care cugeta, pântecele care ne salvează de cotidianul tern. În aşteptarea meselor, suntem ostaticii ciugulelii. Cetățeanul rumegător se umflă pe zi ce trece. Statelor Unite îi se cuvin laurii grăsimii. Franța vine şi ea rapid din urmă, un studiu realizat de Nutrition Sante în 2006 constată că 57% dintre bărbați, 41% dintre femei şi 18% dintre copii au rotunjimi în exces. Un adult din şase este obez, proporția fiind de 3,5% la cei mici.

Trebuie spus că, din 2004 încoace, AFSSAPS ne asaltează cu recomandări privind consumul de fructe şi legume, dar familiile, folosind prețurile prohibitive ca alibi, rămân fidele regimurilor grase cu produse lactate, cartofi prăjiți, carne cât cuprinde - cotlet, pulpă, muşchi şi mezeluri - să adăugăm cantitățile enorme de zahăr, produse de patiserie, dulciuri, băuturi carbogazoase; vă faceți deja o idee asupra amplorii catastrofei.

Nu vă bazați pe medici, crezând c-or să vă lumineze, căci ei ignoră preceptul „suntem ceea ce mâncăm." În maratonul lor universitar de opt ani petrecuți în amfiteatre, nutriția are parte de numai câteva ore de curs. Această eroare originară este una dintre căile prin care ne ucide medicina în fața corpului gelatinos, respirând cu dificultate, practicianul decide să măsoare tensiunea, după care cere efectuarea unui set de analize. Laboratoarele îi dau o mână de ajutor importantă, socotesc globulele, nivelul colesterolului, caută semnele diabetului - orice indiciu care să ajute la prescrierea armatei de substanțe chimice. Doctorul e un fin strateg în lupta contra bolii, este stăpânul câmpului de bătălie, respectiv al pacientului, care nu-şi mai aparține, rămânând pasiv până la sfârşitul încleştării. În aceste condiții, restricția alimentară constituie o frustrare intolerabilă, cel mult, în cazurile extreme, se recomandă moderația. Micile plăceri ale gurii susțin extraordinar moralul, astfel că în spitale mesele cuprind felurile cunoscute şi apreciate: la trezire, croissant, cafea cu lapte, iaurt, la prânz şi la cină carne, produse lactate, pâine albă, produse de patiserie. Un echilibru perfect între proteine şi glucide, certificat de dieteticieni sau medici nutriționişti, e treabă serioasă, departe de

ghiveciul servit până acum un deceniu. Nimic de zis, doar că trebuie să ne punem întrebări despre modul în care sunt formaţi aceşti profesionişti care se lăfăie pe coperţile mult prea numeroaselor cărţi de regimuri din librării. Între teoriile lor sunt nişte contradicţii abisale, şi asta indiferent de meseria autorilor. Să precizăm că diploma de dietetician se obţine, după bacalaureat, la terminarea a doi ani de facultate, fiind aşadar o profesie paramedicală, pe când nutriţioniştii sunt medici specializaţi în acest domeniu. Nici una dintre aceste diplome nu are valoare naţională deoarece fiecare universitate propune un program distinct, aspect care, fără îndoială, explică în bună măsură cacofonia editorială. Se predă o teorie flexibilă, pe baza căreia, cu patina experienţei profesionale şi, adesea, cu părtinirea conferită de apartenenţa la lobby-uri (cel agroalimentar, al laptelui, al industriei zahărului), fiecare alcătuieşte regimul ideal, cartea vânzându-se cu atât mai bine cu cât autorul beneficiază, chiar înainte de publicare, de o comandă consistentă din partea unuia dintre organismele pentru care lucrează; interesele acestuia sunt servite „ştiinţific" de studiile citate în lucrare, studii la fel de „riguroase” ca acelea despre vin pe care le-am menţionat mai devreme. Impactul comercial al mormanului de titluri din librării şi apariţia reţetelor „sănătoase" care îi pot satisface şi pe gurmanzii exigenţi atrag atenţia mass-media. Specialistul care nu numai că deculpabilizează plăcerea, dar atribuie o doză de magneziu, de calciu, de potasiu ori, mai bine - marea modă -virtuţi antioxidante alimentelor pe care le recomandă este ridicat în slăvi şi invitat să se exprime peste tot. Teza expertului este necontestată, cu adevărat binevenită, căci înveseleşte cu veşti optimiste actualitatea sinistră. Asemenea confraţilor mei, m-am lăsat păcălit, trebuie să recunosc, acum zece ani, când mi-am început la radio emisiunile pe tema vieţii sănătoase. Hotărât să-i descos pe misionarii hranei de referinţă şi să-i provoc la contradicţie, i-am invitat fără discernământ. Interlocutorii profitau însă de expunerea oferită şi îşi desfăşurau nestingheriţi predicile avansând, la orice obiecţie, lista cazurilor de ameliorare a sănătăţii, adevărate miracole. Deşi nu încetam să le contest argumentele, aveam senzaţia că m-am transformat în agentul lor de presă. Aş fi putut să adopt metoda utilizată în profesia noastră pentru a rezolva acest tip de problemă: dezbaterea. Unul pro, unul contra, arbitrajul îmi revine mie, adică eu stau cu ochii pe cronometru veghind ca fiecare să respecte timpul de exprimare al adversarului. Victoria îi revine celui cu gura mai mare ! Această pantomimă de bâlci e o ticăloşie intelectuală, jurnalismul nu înseamnă estomparea în faţa invitaţilor, ci atacarea lor cu întrebări. Prin urmare, interviul rămânea singura

modalitate acceptabilă din punct de vedere deontologic; totuşi, pentru a evita inducerea publicului în eroare, am eliminat, după lectură, cărțile care deviau grav de la bunul-simț. În felul acesta, toate best-seller-urile specialiştilor reputați au ajuns la coş, ataşamentul lor mercenar față de interesele comerciale fiind prea ostentativ. În grămezile care se adunau în fiecare zi pe biroul meu căutam teoriile originale, însă de obicei găseam numai aiureli precum regimul în funcție de grupa sangvină. Şi cartea respectivă ar fi zburat la tomberonul pentru reciclarea hârtiei dacă n-aş fi primit sute de scrisori de la ascultătorii care-mi cereau să abordez subiectul. Până în ziua de azi îmi reproşez cedarea la presiuni. În mod paradoxal, faptul că l-am bombardat sistematic pe autor cu argumente ce dovedeau că teoria sa miroase a mesaj sectar a fost pentru el o adevărată mană cerească. Da, ați citit bine, căci publicul nu face deosebirea între discurs şi cel care îl enunță, astfel că asaltul meu legitim a fost perceput ca o ambuscadă, atrăgând imediat simpatia pentru victima mea, care, în plus, era femeie. Centrala telefonică mai avea puțin şi lua foc. În câteva minute sunt pus la zid, tratat drept mitocan, ticălos, personaj abject, autorii celor mai blânde diatribe mă întreabă ce motiv am să fiu atât de agresiv. Am uitat rapid puseul coleric al ascultătorilor, n-are importanță, mi-am păstrat credibilitatea; am un singur regret, anume că n-am reuşit să avertizez cu privire la o teorie care n-are nici o legătură cu realitatea.

Incidentul m-a învățat minte, simpatia celor mulți se îndreaptă spre atitudinile consensuale, nimic nu trebuie să întrerupă torsul liniştitor, mă bucuram deja de un privilegiu extraordinar fiind lăsat să tratez la un mijloc de informare de anvergură nişte subiecte ce se opuneau instituției incontestabile, monumentului cunoştințelor ! Poziția mea iconoclastă îi supără pe mulți în cadrul postului. Unii se manifestă cu vehemență; astfel, acum câțiva ani, o vedetă, de obicei băiat destul de simpatic, mă striga „Guru" şi nici nu ascundea faptul că insista pe lângă direcțiune pentru suprimarea acestei „emisiuni ruşinoase, cuib al sectelor." Prudența mă sfătuia să stau cuminte, să-mi limitez temele la homeopatic, uleiurile esențiale, puterile terapeutice ale argilei, să abordez subiecte exotice, medicina chinezească, ayurvedică, virtuțile ginsengului, numai bune să racolez pensionarii. „Calmul sulfuros" este incompatibil cu caracterul meu: la fel ca tatăl meu, sunt un libertarian. De nepotolit, curiozitatea mă obligă la deschidere, la parcurgerea tuturor scrierilor pe un anumit subiect, după cum v-am mărturisit deja. Le prefer pe acelea care, încă din titlu, îşi afirmă opoziția față de concepția mea, mă reped la ele ca un uliu, iritat, dar bucuros la gândul că voi putea demonta punct cu

punct erorile din teza lor. În aceste condiții, imaginați-va cum am făcut intr-o bună zi când, devorator de brânză, am scos dintr-un plic o lucrare intitulată *Le Lait, une sacree vacherie,* un volum subțirel cât o broşură. Laptele e o sursă de vitamine şi calciu, o ştiu din experiență, fac parte dintre copiii pe care națiunea i-a hrănit cu lapte încă de la grădiniță în virtutea decretului lui Mendes France care visa la o creştere idilică, fără carențe. Restricțiile de după război erau date uitării. Comori de proteine, diversele sortimente de brânză se regăseau la fiecare masă, camembert, brânză cu mucegai albastru, cantal, comte - ah, pe acesta din urmă îl ronțăiam până la coajă ! Ras, transformat în tăiței de bunica, un deliciu princiar. Comte-ul este plăcerea mea vinovata ! La maturitate am umblat prin toata capitala ca să găsesc cele mai bune soiuri dospite vreme de şaptesprezece luni. Mă delectam cu ele la prânz şi seara, după care urma iaurtul ce nu lipsea nici de la micul dejun. Pe scurt, eram total dependent de lactate, lucru la care contribuise glorificarea lor oficială. În concluzie, ştiam deja cum aveam să distrug cărțulia modestului doctor Nicolas Le Berre, aşa că am deschis-o imediat. Asemenea boxerului prea sigur pe el în fața adversarului pe care-l crede învins din oficiu, am fost trimis în corzi de la primele pagini. Nu era nimic senzațional acolo, doar enumerarea dovezilor incontestabile care-mi fac praf convingerile. Nu-mi vine să cred, mă credeam subtil, cu o minte logică înclinată spre studierea matematicii, iată că izbucnesc împotriva forței de îndoctrinare a sistemului care ne privează de cel mai elementar bun-simț. Orice tolomac poate verifica pertinența premisei doctorului Le Berre, anume faptul că în natură nici o creatură vertebrată nu consumă lapte ca să se aprovizioneze cu calciu pentru întreținerea scheletului. Şi totuşi, de la şoricelul minuscul până la mastodonții de felul balenei sau elefantului (cărora le-am putea adăuga mamuții şi dinozaurii), nici un animal nu se sfărâmă la aterizarea dintr-un salt ori după nu ştiu ce acrobație. Cât despre oameni, sunt popoare întregi care ignoră produsele lactate, printre ele chinezii şi japonezii, sunt martor (căci am avut onoarea de a intra în contact cu ei în cursul călătoriilor mele), nici unul dintre triburile ascunse prin pădurile amazoniene, în Irian-Jaya sau în Borneo, nici măcar pigmeii din Africa n-au habar ce bine e să bei lapte. Cât despre noi ăştialalți, occidentalii, consumul este recent, după cum arată, în *Bio Contact* nr. 170 din aprilie 2008, Alain Drouard, profesor de istorie şi cercetător principal la CNRS: atât grecii, cât şi populațiile din Evul Mediu acuzau chiar laptele că ar provoca tulburări şi boli. Iată, de altfel, ce spunea Enciclopedia din 1765: „Este uşor să se conchidă din acest mic număr de observații asupra proprietăților dietetice ale

laptelui că este un aliment suspect ce nu corespunde organelor digestive ale adultului şi pe care arta umană, educația, obiceiurile nu 1-au putut integra." Ei, şi, vor mormăi unii pe bună dreptate, Anticii nu le ştiau pe toate ! Am locui şi acum in peşteri, culegând fructe din copaci, scormonind pământul în căutare de larve şi vânând cu pietre şi săgeți, pe scurt, ar fi vai de capul nostru fără agricultură şi creşterea animalelor. Cu atât mai bine dacă inteligența ne ameliorează condițiile de trai şi ne oferă noi plăceri. Lăsați-ne in pace ! „Tavernier, adu mirositorul platou cu soiuri savuroase de brânză ! Să ne ospătăm !"

După surpriza provocată de primele rânduri din *Le Lait, une sacree vacherie,* am început să mă revolt. Țineam la gustul delicios al brânzei, nu aveam de gând să renunț la comte doar pentru că aşa propovăduia un paseist, de altfel, nu avem la dispoziție toate aceste bunătăți decât mulțumită aparatelor frigorifice, altă inovație formidabilă a modernității. Trăiască progresul ! Sunt tot mai pornit împotriva lui Le Berre, e clar că e un sectant, un iluminat. Acuzația lui este excesivă, disproporționată, pune toate relele pe seama lactatelor: probleme ale tranzitului intestinal, colopatii funcționale, eliminări ale mucoasei respiratoare (traduse prin faringite, otite, sinuzite, bronşite), scurgeri albicioase, diverse dermatoze, dureri articulare, tendinite... mai grav, ar fi la originea arteriosclerozei, a cancerului de sân şi de prostată - autorul le înşiră dintr-un foc, dovezile sale fiind însă anemice. Este abil, totuşi, domnul doctor, seamănă îndoiala făcând referire la unele elemente incontestabile, de pildă regimurile cretan şi japonez ce nu conțin produse din lapte de vacă: populațiile respective sunt afectate de cancer şi bolile cardiovasculare într-o proporție mult mai mică şi au o soliditate osoasă remarcabilă, bilanț aureolat de o longevitate în plină formă care le permite să bată recordul mondial în materie de număr de centenari.

Mda, nu pot scăpa atât de uşor de cartea aceasta. Argumentele sunt suficient de bine expuse ca să mă facă să renunț la comte, măcar o vreme, pentru a vedea ce se întâmplă. Experimentul este dificil, dar necesar. E ridicol, absurd să rămânem sub tirania unei propagande nocive numai ca să ne bucurăm simțurile. Gustul e o bagatelă. Esențiale sunt sănătatea şi vitalitatea, or, deşi am o viață cumpătată, nu mă simt întotdeauna foarte bine, aşa că voi aplica principiul precauției, măsură individuală care mă plasează, ca profesionist, în centrul unei dileme. Mă furnică palmele să denunț sistemul, dar misiunea prezintă riscuri fatale. Sunt prea mic în fața acestor instituții, iar teza lui Le Berre nu are un aparat critic demn de luat în seamă. Perspectiva de

a sfârşi cu un seppuku mă îndeamnă să iau în considerare abandonul întregului demers. Ca să mă îmbărbătez, cer părerea unor colegi de redacţie. Îi buşeşte râsul, brânza face parte din patrimoniul nostru, este deliciul suprem, n-are rost să mă vâr în necaz pe gratis, cruciadele jurnalistice sunt bune, dar ar trebui să lupt, ca mii de confraţi din întreaga lume, pentru libertate, pentru drepturile omului, cauza mea e un fleac, o bravadă de cercetaşi. Sfaturile lor au efectul invers asupra mea, în primul rând pentru că democraţia se apără în fiecare detaliu şi apoi pentru că este vorba de o enorma impostură, aşa că nu mai ezit, mă pun pe treabă şi-1 invit pe Le Berre în emisiune. Apariţia lui stârneşte tumultul pe care mi-1 imaginam, nu doar valul de indignare ce sufocă telefoanele, ci şi zeci de scrisori virulente, unele trimise la direcţiune; textele sunt asasine, îmi cer concedierea, printre ele, epistola unui profesor şef de secţie la un mare spital parizian şi o alta provenind de la o mare organizaţie profesională vizată de scandal care ameninţă cu anularea unei campanii de publicitate - ceea ce va şi face. Balamucul nu mă afectează în nici un fel, boss-ul, Jerome Bellay, mormăie doar: „Urcarea ta în sondaje mă costă cam scump.” Deznodământul bătăliei este ironic, n-a fost marele război de care mă temeam, ci o simplă încăierare. Ce decepţie ! Nici un jurnal n-a preluat disputa. Imaginea lactatelor este prea luminoasă, prea bine ancorată în conştiinţa publică, sunt simboluri ale sănătăţii indispensabile alimentaţiei, ravagiile pe care le provoacă sunt neînsemnate. Şi totuşi publicaţiile ce le demonstrează nocivitatea se înmulţesc în toată lumea. Iată câteva dintre informaţiile pe care le-am adunat cu sârguinţă: voi începe cu cercetările profesorului Massimo Montineri care arată că pereţii intestinali deterioraţi permit peptidelor morfinice din produsele lactate să treacă in sânge şi de acolo să se acumuleze în organe. În cazul alterării barierei hemato-encefalice care protejează creierul, peptidele distrug reţelele neuronale. La rândul său, profesorul Karl Reichelt a constatat că acest fenomen provoacă tulburări psihice, pierderi ale memoriei şi concentrării, hipoactivitate, melancolie, depresie etc. Profesorul Boyd Halley a demonstrat că laptele inhibă libera excreţie a unor toxine de felul mercurului, iar ficatul încărcat, obosit de produsele lactate, nu-şi mai îndeplineşte funcţia de curăţare, ceea ce generează patologii ale intestinului. Acelaşi cercetător a descoperit că laptele degradează peretele intestinal şi inhibă o serie de enzime printre care peptidaza PP4, singura ce permite digerarea caseinei, moleculă din lapte. Aceşti doi factori determină dureri de cap trecătoare sau cronice, tulburări de vedere, dermatoze (eczeme, acnee juvenilă), artroză, artrită, oboseală cronică,

osteoporoză şi afecţiuni ORL (bronşite, rinite, otite, astm).

Scandalul a izbucnit iarăşi în momentul în care profesorul Joyeux a anunţat pe post că laptele si produsele lactate provoacă osteoporoză şi bronşite, rinite şi otite repetate la sugari şi copii. Încăpăţânat, nu mă cuminţisem după balamucul ce urmase primei emisiuni, dar aşteptasem să găsesc un interlocutor mai presus de orice critică. Prezenţa în studio a unei somităţi, cancerolog, şef de secţie la spitalul din Montpellier, conferea subiectului o netă dimensiune de respectabilitate. Nimeni n-a îndrăznit să comenteze spusele marii personalităţi, în schimb apelurile telefonice şi scrisorile şi-au revărsat veninul asupra mea.

Degeaba se tot adună dovezile o dată cu trecerea timpului, adepţii fanatici ai produselor lactate continuă să vocifereze. Au şi circumstanţe atenuante, cum ar fi frecventele campanii care le întăresc convingerile; de pildă, conferinţa organizată pe 2 aprilie 2008 la Paris de către academiile de medicină şi de agricultură s-a încheiat cu următoarea concluzie proclamată în cele patru zări: „Se recomandă consumul de produse lactate la orice vârstă, pentru a se reduce riscurile de osteoporoză, obezitate, diabet, hipertensiune şi maladii cardiovasculare." Verdictul, odios, este denunţat pe dată de Thierry Souccar, jurnalist, editor, autor al volumelor *Sante, mensonges et propagande* (în colaborare cu avocata Isabelle Robard)[14], şi *Lait, mensonges et propagande,* cărţi-manifest care prezintă rezultatele unor cercetări indiscutabile, ultima fiind reeditată de mai multe ori şi îmbogăţită cu cele mai recente informaţii ştiinţifice. Figurează acolo, printre altele, studiile profesorului Walter Willet[15], care pe 22 aprilie 2007 afirma la tribuna Institutului Naţional al Cancerului din Statele Unite: „Numeroase cercetări arată că un consum sporit de lactate este legat de un risc mai mare de cancer fatal la prostată. Este un aspect important în măsura în care recomandările oficiale pentru ingerarea a trei produse lactate pe zi ar conduce la o dublare a consumului. Ştiind că nu există dovezi că în acest fel s-ar reduce numărul fracturilor, problema trebuie tratată cu toată atenţia." În decembrie 2007, colegii profesorului Willet de la Harvard conchideau, după analizarea a şapte studii prospective, că un consum ridicat de calciu nu reduce riscul de fracturare a colului femural. Şcoala de Sănătate Publică de la Harvard avertiza:

[14] Editions du Seuil, 2004.
[15] Directorul departamentului de nutriţie de la School of Public Health, universitatea Harvard.

„Încurajarea consumului de lactate este iresponsabilă", lucru afirmat deja, în maniera proprie, de Organizația Mondială a Sănătății: „Nu există dovezi că un consum sporit de calciu ar avea efecte asupra consolidării scheletului sau asupra reducerii riscului fracturilor. Nu se justifică în nici un fel încurajarea populației aflate la postmenopauză de a-şi spori consumul de calciu."

În plus, tot mai multe cercetări corelează ingerarea lactatelor cu riscul îmbolnăvirii de cancer de prostată, ovarian, mamar, maladia Parkinson, diabetul de tip 1 şi infarct. Din nefericire, toți putem verifica aceste generalități raportându-ne la amintirile personale. Printre cunoştințele mele profesionale se găseau doi informatori de vreo cincizeci de ani, activi şi plini de bunăvoință pe care-i încurajam să-mi furnizeze informații confidențiale invitându-i deseori la prânz. Amândoi erau adevărate: modele de cumpătare şi demnitate, chiar şi la masă, beau vin bun pe post de medicament, maximum trei pahare, dintre care unul la brânză, asociere primordială pentru plăcere şi pentru prelungirea vieții până la o sută de ani, conform recomandărilor oficiale ale nutriționiştilor. Stupoare, s-au prăbuşit la scurt timp unul după celălalt, deşi respectaseră scrupulos sfaturile cele mai autorizate. Aici trebuie să mă pretind savant ca să vă explic mecanismul aterosclerozei care provoacă drama. Totul începe cu acumularea depozitelor de grăsimi sub formă de ateroame pe pereții arterelor; cu timpul, aceştia se îngroaşă şi în cele din urmă obstrucționează circulația parțial sau total sub acțiunea unui cheag sau a unui spasm. De unde provin grăsimile ? Din produsele lactate, carne şi mezeluri. Formarea ateroamelor este favorizată de alcool care, chiar în doze mici, corodează membranele. Deteriorate, acestea eliberează factori de creştere şi agenți chimiotoxici care încorporează în mari cantități lipidele din sânge. Ateromul creşte, împiedică difuzarea substanțelor nutritive spre țesuturile subiacente, celulele musculare din tunica medie mor, fibrele elastice se degradează şi se transformă în țesut cicatricial. În fine, pe leziuni se depun să-ruri de calciu, artera se îngroaşă şi se rigidizează... scurtcircuit programat !

Pentru unul dintre cei doi cunoscuți ai mei, cheagul a intervenit într-un moment foarte prost, pe scări la zece seara, oră la care toată lumea stă în fața televizorului. Portarul 1-a găsit a doua zi, zăcea ca un bețiv pe covorul de la intrare. Al doilea a avut noroc, blocarea arterei s-a produs în plină şedință, colegii s-au repezit să cheme ambulanța şi să-1 ducă la urgențe. După două luni îmi povestea totul în cursul unei mese festive, mândru de artera lui

elastică. După antricotul cu fasole verde - ținea regim – hop ! tradiționalul duo de brânză şi vin roşu, paşaport pentru longevitate, după cum continuă să-i spună medicul său, mai atent ca oricând. N-am avut de lucru şi am îndrăznit să-i sugerez o modificare a stilului de viață; a sărit ca ars. S-ar fi zis că voiam să-1 asasinez. Cu toate astea, i-am împărtăşit experiența mea, faptul că renunțarea la sacrosanctul comte şi orice alt produs lactat m-a regenerat în trei săptămâni. Oboseala cronică reprezintă o amintire îndepărtată, mi-am regăsit somnul, am o digestie mai bună şi, în plus, nu mai sufăr de flatulențe.

Oricât m-am străduit să expun o argumentație credibilă, nu cu intenția de a-1 convinge, ci vrând să-1 sensibilizez la perspectivele generate de o alimentație sănătoasă, n-am avut succes. Cuvintele mele îl agasau, le percepea ca pe un atac războinic, nu mai era o simplă conversație, ci o admonestare, de parcă voiam să-i interzic toate plăcerile. Îl vedeam cum se luptă să-şi păstreze bunele maniere, dar pe un ton coborât mă făcea în toate felurile, intolerant, dictator, ayatollah. Sunt obişnuit cu asta, încasez critici care mai de care mai virulente de când m-am apucat să expun principiul existenței emancipatoare, al sursei de libertate. Sunt însă neputincios în fața gândirii ermetice transformate în convingere prin unificarea gregară. Laitmotivul este “micile plăceri"; „cum, asta să fie libertatea ?" Ideile mele sunt găunoase şi oripilante. Nu e chiar aşa, şi eu condamn şi refuz privațiunile, dar dacă renunțarea la un element îmbunătățeşte starea fizică şi psihică nu mai e vorba de un sacrificiu, dimpotrivă ! Trebuie să facem deosebirea între satisfacție şi plăcere. Satisfacția este senzația instantanee superficială, simpla potolire a unei pofte - mănânc o bomboană - şi nu presupune nici un efort. Plăcerea, pe de altă parte, înseamnă vibrație, iradiere, pătrunde în profunzime şi se prelungeşte dincolo de manifestarea ei, constituie recompensa unei mobilizări, a unei investiri personale şi se ierarhizează în funcție de intensitate. Astfel, de la uşoara euforie se trece la bucurie, care se infiltrează până la şira spinării. Este un miracol, trupul şi spiritul, cuprinse de entuziasm, valsează în imponderabilitate. În fine, stadiul suprem e deflagrația, răspândirea sinelui în eter: este extazul total, cu o escapadă în beatitudine ! Accesul la această gamă de senzații în plină efervescență este favorizat de eliminarea tuturor substanțelor care îngreunează şi blochează organismul. De asta nu regret delicatesele lactate, sunt mai tonic, spiritul mi-e mai vioi, fac gimnastică şi jogging ca un puşti care se zbenguie în curtea şcolii. Ca răsplată mi-am redobândit energia. Altfel sunt ca toata lumea, tentat de lucrurile lesnicioase, e foarte uşor să aluneci în direcția efortului minim; ca să-mi păstrez

câştigurile am decretat angajamentul radical, ruptura definitivă cu bunătăţile lactate. Nici o derogare, niciodată, pentru ca nu cumva, inconştient, să nu caut un pretext de recurgere la o mică gustare, acel „o singură dată, din când în când" care măreşte senzaţia de privaţiune până la obsesie, „hai, uneori poţi să te laşi în voia sorţii, nu-i o dramă", aşa ne punem în primejdie libertatea. Oho, nu umblu cu jumătăţi de măsură, „libertatea periclitată de o bucată de brânză, o dată la câteva săptămâni", ce absolutist ! Şi totuşi nu cedez, unde e libertatea mea dacă nu sunt în stare să-mi respect propriile decizii ? Pot lăsa ca un vulgar gol în stomac să mă deturneze de la opţiunea mea de viaţă ? Înseamnă că nu mă mai controlez. Pierd satisfacţia angajamentelor asumate, chiar şi a celor infinitezimale. Supremul se cucereşte la nivelul fleacurilor, al detaliilor neînsemnate, am învăţat asta de la nebunii ce practică sporturi extreme, alături de care am pornit în aventură. De exemplu, la raliul celor 24 de ore de la Le Mans, un reglaj greşit cu un milimetru garantează decolarea în copaci la 350 km/h. Provocările aparent nesemnificative întăresc şi formează caracterul. Rezistenţa la plângerile pântecelui contribuie la afirmarea personalităţii şi apoi, cu timpul, hotărârea învinge tentaţia fără drept de apel. În prezent, platoul de brânză a cărui vedere mi-ar fi dat altădată frisoane pavloviene mă lasă cu totul indiferent. Într-o seară, de pildă, după un urcuş dificil pe munte, m-am trezit, la o fermă izolată, că gazdele încercau să mă întremeze cu produse locale, mezeluri şi brânză. Obligat să mănânc o bucăţică de comte - excelent, bio, de cincisprezece luni - n-am simţit nici o plăcere, încă o dovadă a relativităţii gustului.

Modificarea obiceiurilor alimentare nu e o tragedie şi nu înseamnă uscăciune ascetică. Maleabilitatea gustului este o şansă, un cadou fenomenal din partea naturii, nu suntem ostaticii unei plăceri predeterminate, ci, dimpotrivă, suntem complet liberi, avem posibilitatea să identificăm alimentele benefice organismului, pe acelea care dinamizează sistemul imunitar şi interacţiunile celulare, nu trebuie decât să ne educăm papilele pentru a ne delecta cu noile savori. Oare nu l-am socoti bun de legat pe cel ce ar introduce în rezervorul maşinii o substanţă splendid mirositoare, dar care îneacă motorul ? Satisfacerea unui singur simţ ar ajunge să-1 priveze pe individul respectiv de plăcerea condusului şi de toate libertăţile cucerite o dată cu posesia unui automobil. Prin urmare, plăcerea lui olfactivă nu e decât o păcăleală !

Înainte de a ne implica într-o acţiune, să-i extrapolăm întotdeauna consecinţele: la fel, să nu uităm că o alegere este rezultanta unei reflecţii şi

nicidecum un comportament automat dictat de obişnuinţă sau tradiţie. Să ne scoatem din minte ideea „micii plăceri în ciuda interdicţiei", otrava e otravă, va sfârşi prin a face rău indiferent cât de mică e doza. De altfel, aceasta este axioma homeopatiei. În cazul acesteia, în acţiune nu se află nici măcar cantităţi infinitezimale, ci o impregnare, o amintire, ceva asemănător câmpului electromagnetic rezidual al unei molecule dispărute. Pentru oamenii de ştiinţă este o adevărată inepţie ! Totuşi, teoria nu este atât de absurdă prin analogie sau extrapolare cu bizareriile cuantice, de pildă ipoteza „câmpului lui Higgs" având la bază bosonul (particulă imaginată de Peter Higgs în anii şaizeci), boson pe care-1 caută gigantica instalaţie ce pune în scenă coliziuni între hadroni (Large Hadron Collider, LHC) amplasată lângă Lausanne de Centrul European pentru Cercetări Nucleare (CERN).

Îmi cer scuze, mă rătăcesc printre argumente, mă întorc îndată la reflecţiile pe seama „micilor plăceri". Acum suntem de acord, dumneavoastră şi cu mine, expresia este abuzivă, frauduloasă. Este oare o plăcere senzaţia care, în contrapartidă, se plăteşte printr-o stare negativă, ca după o masă stropită din belşug cu alcool, sau, mai grav, o dată cu trecerea timpului, se soldează cu pierderea energiei, cu apariţia unor dureri multiple, cu toate relele care ne subminează moralul şi, printr-un efect pervers, ne readuc tentaţia micilor plăceri ? Iluzia că ne-am putea recăpăta astfel vigoarea ne face să acceptăm tirania artificiilor ucigătoare pentru sănătate.

Ce face medicina ? Întrucât orice boală trebuie combătută cu ajutorul medicamentelor, ea se încăpăţânează să caute noi molecule, însă rezultatul este doar o luptă contra simptomelor. Toţi credem cu atât mai mult în eficacitatea metodei cu cât ea nu ne pune obiceiurile sub semnul întrebării. Bucuriile uşurinţei. Starea proastă ne face ostili faţa de responsabilizarea care ne-ar obliga să depunem eforturi pentru a ne schimba comportamentul. Sunt incomensurabile eforturile acestea. Medicina ne cere doar să fim perfect pasivi şi supuşi. Cât de liniştitoare sunt anunţurile privind crearea unor tratamente revoluţionare pentru obezitate, oboseala cronică, notabilitate, anxietate, palpitaţii, crampe musculare, dureri de cap, ameţeli, parestezii, diabet ! Câte necazuri provoacă aceste maladii şi, totuşi, ele nu există ca atare, în majoritatea cazurilor sunt declanşate doar de consumul regulat al unor elemente cu indice glicemic ridicat, zahăr rafinat şi făină albă, produse industriale lipsite de calităţi energetice, dar cu o nocivitate extraordinară. Voi îmbrăca halatul alb al biologului pentru a încerca să ofer o explicaţie. În primul rând, trebuie ştiut că organismul funcţionează cu ajutorul zaharurilor

naturale, acestea modifică şi determină interacţiunile şi mişcările celulare, se aglomerează pe membrane şi le penetrează atunci când devin poroase sub acţiunea insulinei secretate de pancreas.

Atunci când în organism intră elemente cu un indice glicemic ridicat, acestea excită glandele suprarenale, ceea ce obligă pancreasul să realizeze o supraproducţie de insulină; mecanismul îşi măreşte ritmul de funcţionare, celulele cu membrana poroasă absorb tot şi, ca reacţie, glicemia sangvină scade, astfel că marele consumator de glucoză, creierul, se găseşte în deficit, consecinţele fiind enervarea, oboseala, starea generală proastă. Este vorba de hipoglicemie, care se traduce prin necesitatea absolută de a absorbi noi nutrienţi. Acest ciclu infernal epuizează organismul, iar dereglarea conduce la maladiile enumerate mai sus, în principal la diabet, însă efectele pot fi mai dramatice, putându-se ajunge chiar la cancer. Trebuie spus că multiplicarea celulelor tumorale este legată de o modificare a interacţiunilor sociale ale celulelor. *In vitro,* celulele încetează să se multiplice atunci când sunt complet înconjurate de vecinele lor; fenomenul se numeşte inhibiţie de contact şi implică zaharurile de pe suprafaţă. Numeroase cercetări arată că acestea sunt alterate în celulele canceroase. În plus, anumite zaharuri, controlând ataşarea la capilarele sangvine, permit migrarea celulelor canceroase în sistemul circulator. Ele ar putea juca un rol în colonizarea altor ţesuturi şi, deci, la formarea metastazelor.

Aici este locul să vorbim despre cercetările întreprinse de Pasteur pe seama drojdiei de bere, experimente care au permis explicarea procesului de fermentaţie. Pasteur a demonstrat că unele microorganisme (pe care le-a denumit anaerobe) trăiesc mai bine fără oxigen, pe când altele, dimpotrivă, proliferează în prezenţa acestui gaz. Ulterior, biologul a constatat că drojdia de bere - şi aici intervine paralela cu celulele noastre - trăieşte fie în prezenţa, fie în lipsa oxigenului. În prezenţa aerului, ea se multiplică şi fermentează puţin, în absenţa aerului producându-se fenomenul contrar. Drojdia privată de aer îşi ia oxigenul din zahăr, ceea ce declanşează fermentaţia. Pasteur va dovedi mai târziu că şi putrefacţia depinde de germenii anaerobi. Iar eu, un amărât de jurnalist venit de nicăieri, cred că ar fi o idee bună să aplicăm acest principiu la celulele canceroase, îndoparea tumorilor cu sucuri acidulate, produse de patiserie şi toate “realizările" industriei agroalimentare ar explica astfel explozia maladiei. Pasteur, cel care a pus medicina pe o direcţie greşită cu teoria sa despre genocidul microbian, ar fi trebuit să fie indiscutabilul deschizător de drumuri al ştiinţei prin descoperirea mecanismului biologic ce

stă la originea cumplitului flagel.

Aşadar, gata cu dulciurile, foietajele, pâinea albă şi, întrucât produce efecte aproape comparabile, să diminuăm drastic şi cantitatea de sare ingerată! Singura otravă pe care n-o voi aborda aici, condamnată în unanimitate, cu toxicitatea expusă pe larg în presă, este tutunul. Voi remarca totuşi că rareori este prezentată acțiunea sa nocivă asupra organelor sexuale, cărora le deteriorează rețeaua de irigație determinând o pierdere considerabilă a plăcerii.

Condamnarea dulciurilor îmi întăreşte imaginea de propovăduitor al interdicțiilor, de guru ticălos. Cartea mea promite moartea de plictiseală în perfectă sănătate ! Atrăgătoare soartă, n-am ce zice ! La rândul meu, mă mobilizez în fața tuturor obiecțiilor şi afirm că boala nu este o fatalitate, denunț sistemul care ne plasează încă din leagăn sub tutela medicamentelor şi chem la stoparea obiceiurilor nocive astfel încât să avem cu toții o viață frumoasă.

PENTRU O VIAȚĂ FERICITĂ

Iată-vă hotărât, gata să adoptați cu înflăcărarea proaspătului convertit schimbarea totală a obiceiurilor alimentare ce îndepărtează boala, dacă trebuie ați merge până acolo încât să rupeți din bugetul pentru distracții ca să mâncați bio ! Sănătatea deplină nu se rezumă la un simplu regim, sigur, vă veți redobândi forma, dar, lipsit de entuziasm, veți rămâne victima normei sub tirania poftelor formatate, obsedat de imaginea pe care o expuneți celorlalți, gata să rostiți una-două cuvântul „libertate" ca să vă liniştiți. Ar fi o existență în pantomimă cu negarea permanentă a sinelui. Marea sfidare a stării de bine, temelie a sănătății, țel al întregii vieți, este ieşirea din acest simulacru sinistru şi descoperirea propriei firi pentru a o dezvolta. Programul e ambițios şi invită la diferențiere, în scurt timp veți descoperi că societatea uniformizează comportamentele cu o asemenea forță încât nerespectarea convențiilor vă scoate imediat în evidență ca pe o oaie neagră. Atât timp cât nu am avut de-a face cu el, nu ne putem imagina spiritul ordonator al colectivului, îl veți descoperi din prima seară când veți înlocui şampania cu un pahar de apă: „nu eşti sănătos la cap", „îți bați joc", „hai, o cupă"... Abstinența la alcool e

intolerabilă, un adevărat sacrilegiu ! Băutorul de apă e o figură tristă, demn de toată mila ! Petrecerea nu se poate desfăşura decât sub auspiciile sticlei, acest ferment al convivialităţii, „hai, bea!" este o tradiţie de necontestat. Şi hăituiala e de-abia la început, o cunosc încă din adolescenţă, când, în ziua comuniunii, am refuzat ferm cea mai mică picătură de vin. „Hai, fă ca toată lumea", „fă-mi plăcerea", eşti tentat să faci o concesie, până la urmă nu e aşa de grav, totuşi trebuie să te ţii tare, nu din gustul provocării, ci din respect pentru sine, pentru propriul angajament. Derogarea nu e anodină, ci e un semn de laşitate, o rosătură pe suflet care, prin acumulare, distruge moralul, erodează personalitatea şi se încheie printr-o revenire la vechiul sistem.

Nu trebuie tergiversat, marea sfidare a stării de bine constituie o bulversare radicală. Din consumator-spectator mă transform într-un individ care se stăpâneşte pe sine, devin cetăţean, deci responsabil de faptele şi gesturile mele, ceea ce mă obligă să-mi investighez personalitatea până în cele mai ascunse cotloane. Construcţia sinelui ţine de filozofie, sub egida dictonului *Mens sana in corpore sano,* un spirit sănătos într-un corp sănătos. Fundamentele împlinirii desăvârşite le-am preluat de Ia Diogene şi Epicur. De la cel dintâi reţin îndatorirea de a „lăsa deoparte sinele construit pentru a fi văzut şi iubit, căci este necesar să descopăr, în străfundurile fiinţei mele, spontaneitatea propriei mele firi pentru a mă realiza în conformitate cu ea, fără să-mi pese de privirea celorlalţi." Cât despre Epicur, jur să aplic principiul său referitor la „necontenita vigilenţă asupra propriului sine" care duce la plenitudine. Căutarea lui nu se refera la abundenţă, ci la „transcendenţă prin simplul fapt de a exista."

Fără reflecţie, cunoaşterea sinelui este de neatins. Nu mi-e uşor să extrag, din agitaţia confuză ce-mi aduce craniul la punctul de fierbere, într-un soi de câmp energetic al limbajului, coerenţa unui gând. Dacă vocabularul meu este prea restrâns, exprimarea va lăsa o impresie de inaccesibilitate. Orice individ care se împiedică astfel în momentul formulării are mintea ca un câmp necultivat „La început a fost cuvântul", cuvintele creează, structurează, acţionează inclusiv asupra sinelui, de aceea este necesar să le posedăm într-un număr cât mai mare. Trebuie, aşadar, să ne întoarcem la lectură şi la caietul de vocabular. Căutarea cuvintelor este o bucurie, ajunge să facem primele încercări pe textele unor Brassens, Ferre, Juliette Greco, Bobby Lapointe... Faceţi linişte, să ne concentrăm, urmărind pe hârtie spusele artistului şi, ca ajutor, ascultând cu atenţie, prinzând din zbor termenii şi expresiile de reţinut. Fiţi exigenţi cu alegerile şi impregnaţi-vă cu

muzicalitatea intrinsecă a intrărilor de dicționar; aşa veți ajunge direct sub diapazonul simfoniştilor prozei, Octave Mirbeau, Claude Simon, Roger Nirnier, Celine, Garcia Marquez, Louis Calaferte, Soljenițîn, Chut Raymo, Albort Londres, Jules Valles...

Grație acestei lumi minunate, caietul se umple repede, devine indispensabil, în fiecare seară îi întoarcem paginile încercând să domesticim cuvintele, acestea par foarte docile sub mângâierea privirii, sunt gata să țâşnească la cerere, de altfel, atunci când gândul le cheamă, ele se prezintă imediat pe limbă, le plimbăm încântați anticipând efectul pe care-1 va avea figura de stil şi apoi trecem la executarea numărului - fâs, întotdeauna se găseşte câte unul care să se împotmolească în salivă, cuvintele sunt de neîmblânzit, dar ce deliciu e tovărăşia lor, în ce fel te farmecă existența lor încă din copilărie, sunt bune de oferit copiilor pe post de zaharicale, le puteți inocula gustul pentru ele jucându-1 pe Moliere în familie ori stârnindu-le imaginația cu poveştile unor destine de excepție: Amundsen, Adrienne Bolland, Pierre Savorgnan de Brazza, Magellan, Livingston, Hillary, Mermoz...

Punerea în mişcare a neuronilor nu se opreşte aici. Trăiască mintea sănătoasă. Continuați fără moderație cu puştii, curiozitatea lor, o dată îndepărtată de ecranul televizorului, este de-a dreptul bulimică. Scotociți prin reviste, prin cărți în căutarea minunilor naturii, după care duceți-i la minunile respective. Inventivitatea speciilor este de necrezut, să ne gândim doar la cucul care profită de absența din cuib a unei femele din altă specie ca să-şi strecoare pe furiş oul în mijlocul celor deja existente; oul său este identic, deci imposibil de reperat, astfel că va fi clocit de mama adoptivă fără voie. Puiul de cuc iese din ou înaintea aşa-zişilor lui frați. Prima sa faptă este un genocid: îi aruncă pe ceilalți pui peste marginea cuibului. Când ajunge la maturitate, după ce a fost crescut de mama adoptivă, fără a nutri vreo ranchiună față de părinții naturali, care l-au abandonat, li se alătură spontan în Africa, parcurgând în zbor două mii de kilometri ! La fel de stranie este povestea unei specii de broaşte descoperite în Australia în anii '80 şi acum dispărute din cauza poluării. Imediat după ce se oua, femela îşi înghițea ouăle, care cădeau în stomacul transformat dintr-o dată în lac interior; după aceea nu ingera nimic timp de trei săptămâni, interval în care mormolocii creşteau în linişte, transformându-se în broscuțe. Aş putea să scriu pagini peste pagini de anecdote uluitoare care demonstrează că, într-adevăr, cultura este un vector fundamental al stării de bine.

Arta, cale de realizare personală, poate chiar să se dovedească o terapie miraculoasă. De câte ori n-am auzit despre persoane suferinde care-şi regăsesc brusc sănătatea fiind salvate de revelaţia unei pasiuni ! Mulţumită emisiunilor mele am posibilitatea să adun aceste mărturii; ele sunt atât de numeroase, încât aş putea alcătui o carte de sine stătătoare, cu alură de basm. Cititorul este atras întotdeauna de o formulă de genul „A fost odată ca niciodată" o femeie micuţă, zveltă, cu temperamentul la fel de discret ca aspectul fizic, cu privirea distrată, dar buzele într-un veşnic surâs lăsând impresia că ar nutri vreun interes pentru lumea înconjurătoare. Nu era prea vorbăreaţă doamna, cu toate acestea mulţi îşi croiau drum pe la căsuţa ei din capătul satului şi se învârteau pe sub ferestre cu un buchet de flori în mână, ascultându-i cântecul de privighetoare. Melodia, plină de farmec, se revărsa împrejur până la cimitirul aflat nu departe. Şi iată că, într-o bună zi, nu s-a mai auzit nici un sunet. Femeia fusese internată în spital cu o boală gravă. Cancer fulgurant, s-a răspândit zvonul, confirmat de soţul fantomatic, rătăcitor prin lume cu afaceri. După trei săptămâni, medicina şi-a recunoscut neputinţa şi a acceptat ca tânăra condamnată să-şi sfârşească zilele vegheată de sora ei, al cărei soţ poseda o galerie de artă. Eu ştiu povestea de la acest cumnat, care mi-a spus că nu muzica era bucuria supremă a doamnei, ci pictura. Ea picta demult - tablourile nu meritau să fie expuse, dar încurajările soţului o făcuseră să rămână în faţa şevaletului. La vârsta de 45 de ani, dându-şi seama că laudele erau exagerate, a renunţat dintr-o dată la pensulă şi paleta de culori. De acum nu mai aştepta decât să treacă pe lumea cealaltă. Iată însă că drăgălăşeniile surorii sale i-au adus din când în când surâsul pe buze; în plus, cumnatul i-a promis că-i va expune lucrările dacă se apucă de treabă. I-a spus că el credea în talentul el, l-a oferit chiar un şevalet ce-i aparţinuse lui Bssarro, cumpărat la licitaţie cu câţiva ani in urmă. Pentru a-i face plăcere şi a o convinge să reia pictura i-a propus să-şi schimbe radical sursa de inspiraţie, să renunţe la naturile moarte şi să se îndrepte spre arta abstractă. La început ezitantă, mâna femeii a căpătat curaj, cumnatul era prezent mereu cu încurajările, încet-încet au început să se contureze nişte lucrări remarcabile. Desigur, nu nişte capodopere, dar destul de bune încât să poată fi atârnate pe pereţii unor case de vacanţă. Se împlinesc cinci ani de când moartea iminentă a fost alungată. Nu e vorba de o simplă retragere a maladiei, ci de vindecarea totală, atestată, la scanner nu se mai observă nici o urmă de metastază. Iată dovada indubitabilă a faptului că fiecare trebuie să-şi caute propria cale de creativitate. Cu toţii o avem undeva, în stadiu latent. Posibilităţile de

exprimare sunt infinite, de la simpla îndemânare la bricolaj până la alergarea nebunească a degetelor pe clapele pianului !

Mens sana in corpore sano. Nu trebuie uitat niciodată preceptul acesta, nici după ce am identificat filonul desăvârşirii. Binefacerile spiritului se hrănesc din cele ale trupului. Cultura are, de altfel, şi o componentă fizică. Corpul este supus regulii vibratorii a tobei, este tensionat, cel mai mic frison face ca toate celulele să oscileze în rezonanță. Ce prejudiciu poate să provoace înecarea în grăsime ! Respirația dificilă, talia îngroşată ! Câtă bucurie aduce fuziunea cu propriul trup, senzația unei prezențe în sine ! O încarnare ce ar stârni invidia zeilor. Exercițiul fizic merită efortul trezirii în zori, chiar dacă soneria, oricât ar fi de blândă, aduce mai degrabă a trompetă. Este crucial momentul în care opriți cu o mână furioasă balamucul deşteptătorului şi apoi vă lăsați răpiți de ispita dulce a leneviei pentru un vis în plus. Amintiți-vă de hotărârea luată cu entuziasm la culcare, gândiți-vă că autonomia înseamnă disciplină fără ordinele adjutantului. Nu cedați: respirați profund, întindeți-vă, treceți pe la baie şi apoi, în pielea goală, culcați-vă pe podea. Un truc ce ajută la trezire este atacarea abdominalilor. Faceți exercițiul bicicletei cu picioarele, dar cu mare atenție. În ciuda micii dureri resimțite, beneficiile sunt practic instantanee. Energia se manifestă de îndată şi simțiți că ieşiți din ceață, că renaşteți. După aceasta vă ridicați şi stați în picioare în fața unei suprafețe reflectorizante (oglindă, fereastră); urmează exercițiile pentru bust şi aici se vădeşte importanța nudității, căci gimnastica matinală nu înseamnă doar efort, ci şi favorizarea respectului de sine care este primordial pentru moral, în ultimele douăzeci de minute sculptați-vă brațele şi pectoralii cu greutăți de cinci kilograme. În total 55 de minute în stilul grecilor antici încheiate prin spălarea cu apă rece. Ritualul este obligatoriu cotidian, chiar dacă vă aflați în călătorie la celălalt capăt al lumii trebuie să aveți halterele în valiză ca să vă puteți sărbători, ca să închinați un imn vieții !

Fiți liniştiți, la început este suficient un sfert de oră. În pofida acestei concesii, unii mă acuză de tot ce poate fi mai rău, spunând chiar că aş fi drogat! Analogia e absurdă, caracteristicile drogului sunt renunțarea la sine, deresponsabilizarea, incapacitatea de a rezista dorinței, reducerea voinței la zero, supunerea totală, respingerea efortului exact contrarul sportului, care necesită investirea deplină a ființei, trup şi minte deopotrivă, întăreşte caracterul, motivează, exaltă. Sportul reprezintă un mijloc excelent de punere în valoare! într-adevăr, determină crearea de endorfine, generând euforia pe cale naturală, fără nici un efect secundar nociv. După o zi de muncă, pentru a

vă recăpăta dinamismul şi a vă goli creierul de problemele neplăcute nimic nu este mai bun ca mersul pe jos rapid.

Ar trebui să fie mulţi practicanţi ai jogging-ului în ţările occidentale, mai ales în Franţa, care deţine, cu 25% din populaţie, sinistrul record la consumul de antidepresive.

Sportul este o terapie, revigorează mintea, elimină toxinele, regenerează celulele, combate îngrăşarea, întăreşte inima, conferă supleţe arterelor, întinereşte pielea... şi, cu toate acestea, lipseşte cu desăvârşire din cursurile de formare a medicilor.

Aşadar, sportul şi nutriţia, bazele fundamentale ale prevenirii îmbolnăvirilor, se reduc pentru mediul academic la recomandări vagi şi pioase formulate în lozinci: „Faceţi sport", „Abuzul de alcool dăunează sănătăţii", „Mâncaţi cinci fructe şi legume pe zi", „Pentru sănătatea dumneavoastră evitaţi consumul de alimente prea grase, prea sărate, prea dulci" etc. Un aspect total ignorat de aceste campanii este sexul. Nu există un tabu mai mare decât plăcerea. B ignorată, evocată, numai in legătură cu maladiile „ruşinoase", cu SIDA şi, în fine, recuperată prin prescrierea de Viagra®. În treacăt, să desacralizăm pilula albastră, această nouă înşelătorie medicamentoasă. Pastila nu reprezintă o grefă, ea întăreşte organul prin dilatarea vaselor, chimia acţionează pentru că la nivel fiziologic mai există încă o capacitate de funcţionare; păi dacă e aşa, de ce să nu preferăm, în locul unor performanţe meteorice şi artificiale, restaurarea prin alimentaţie adecvată şi sport, metodă ce aduce înapoi libidoul, această delicioasă extravaganţă a spiritului, autentic barometru al sănătăţii. Lipsa fantasmelor scoate la iveală disfuncţii majore. Fantasmele nu sunt niciodată morbide, sinistre la individul echilibrat şi pe deplin sănătos. Perversiunea este generată de frustrare sau persecuţie. Maniacul sexual se electrizează la vederea răului, a terorii pe care o provoacă altcuiva, această supratensiune a ororii este cea care-1 împinge să acţioneze. Mobilul său nu e de fapt plăcerea, dar fundalul cultural iudeo-creştin ne oprimă şi acum minţile şi se încăpăţânează să echivaleze josnicia cu sexul. Plăcerea este intrinsec murdară, după cum o demonstrează o anchetă realizată recent pe 13.000 de persoane între 18 şi 69 de ani, căci, dacă 90% dintre bărbaţi şi 67% dintre femei mărturiseau că se masturbează din când în când, 75% dintre bărbaţi şi 82% dintre femei afirmau că încearcă un sentiment de vinovăţie şi de ruşine. Dorinţa de orgasm este totuşi legitimă, chiar dacă frustraţii, ca să se liniştească şi să se convingă de normalitatea propriei situaţii, denunţă dictatura plăcerii, intolerabila obligaţie la juisare !

Probabil că suferințele lor sunt foarte intense dacă-şi pierd în asemenea măsură discernământul. Să amintim că dictatura înseamnă aservire şi deci supunere, că plăcerea sexuală este o senzație paroxistică la care avem dreptul cu toții, că a nu încerca să profităm de această fenomenală capacitate constituie o adevărata ofensă la adresa naturii. Trăirea exploziei orgasmice este un drept, ba nu, ce spun, o îndatorire de realizare personală ! A sosit momentul să reabilitam plăcerea, ea este indispensabilă existenței înseşi, corpul privat de ea obține satisfacția pe furiş, prin trepidații clandestine în timpul somnului. Plăcerea e o simfonie, mintea jucând rolul dirijorului, iar trupul pe acela al instrumentului ce intră în rezonanță cu ajutorul sportului şi nutriției revigorante. Prin alergarea solitară cotidiană se rafinează capacitatea de a reacționa la stimuli, iar frenezia este absolut necesară partiturii, întrucât armonizează corpul şi spiritul. Contrar unei păreri larg răspândite, femeile sunt mai talentate decât bărbații, înlănțuie gamele, concertul poate începe ! Nu trebuie uitată plăcerea totală pe care o stârneşte valsarea în eter cu partenera. Deflagrația este o sublimare a Amorului. Cu toate acestea, bărbatul nu este decât însoțitorul catapultei extraterestre: atunci când el se disipă în scânteile focului de artificii, femeia este iluminată în continuare de extaz, gata să ardă în „divinele desfrâuri"[16]...

Acapararea celuilalt reprezintă un aspect deviant al culturii noastre. Cel care pretinde că guvernează singur incandescența simțurilor, în pofida limitărilor fiziologice, suferă de o hipertrofiere a egoului. Această deosebire dintre bărbat şi femeie din perspectiva menținerii incandescenței impune formularea unor întrebări. Cu ce drept întrerupem noi celesta escapadă a iubitei ? Dragostea înseamnă generozitate, ne stârneşte dorința de a-1 face fericit pe celălalt în fața acestei evidențe vă propun să meditați la o cugetare a lui Philibert Commerson, savant naturalist care l-a însoțit pe Louis Antoine de Bougainville în turul lumii efectuat pe vasul La Boudeuse. Iată ce-i sugerează, în Tahiti, spectacolul iubirii în deplină libertate, debarasat de amprenta apăsătoare a religiei, acestui spirit iluminist:

Născuți sub cerul cel mai albastru, hrăniți cu fructele unui pământ fecund, ocârmuiți de tații de familie şi nu de regi, ei nu cunosc alt zeu în afară de Amor. Toate zilele îi sunt consacrate, întreaga insulă este templul său, toate femeile îi sunt altare, toți bărbații fac jertfe în cinstea lui. Şi cum sunt femeile, mă veți întreba ?

[16] *Tema romanului meu autobiografic Mes divines debauches. Le Rocher, 2007.*

Rivalizează cu georgienele ca frumusețe, sunt surorile Grațiilor lipsite de veşminte. Acolo, nici ruşinea, nici pudoarea nu-şi exercita tirania: voalul uşor ca o petală flutură după bunul plac al vântului şi dorințelor, actul de a crea un seamăn este o faptă religioasă, preludiile sunt încurajate de urările şi cântecele întregii populații strânse la un loc, iar sfârşitul e sărbătorit prin aplauzele generale; orice străin e primit să participe la aceste fericite mistere, invitarea veneticilor este chiar o îndatorire de ospitalitate, astfel că bunul utopian[17] *juisează necontenit, fie din sentimentul propriilor plăceri, fie la vederea celor trăite de alții. Un cenzor cu ochelari de cal va vedea în asta doar o revărsare a moravurilor, o prostituție oribilă, cinismul cel mai neruşinat; ar însemna să se înşele drastic, dovedind că nu cunoaşte starea omului natural, lipsit de orice prejudecată şi urmărind, fără remuşcări şi fără a sfida pe cineva, dulcile impulsuri ale unui instinct întotdeauna sigur, deoarece încă nu a degenerat în rațiune.*

Această odă închinată plăcerii de Philibert Commerson este de-a dreptul electrizantă ! În filigran, ea indică şi influența exercitată de mentalitățile noastre asupra sănătății: o societate în care gelozia a fost eradicată e mai radioasă, mai plină de vitalitate decât cea marcată de oribilul flagel. Trebuie ştiut că în Franța gelozia macină 82% dintre cupluri (căsătorite, în concubinaj, legături ilegitime), că este principala cauză a violenței conjugale, a crimelor între parteneri de viață şi a sinuciderilor şi că, fără ca vreo anchetă să o demonstreze, se poate presupune că generează un mare număr de depresii ale căror victime apelează la ajutorul farmacopeei. Încă un exemplu de alinare artificială fără ambiția vindecării, modalitate prin care medicina ne ucide.

SĂNĂTATEA E REVOLUȚIONARĂ !

Să visăm puțin. Ce vacarm ar fi dacă dumneata, cititorul convins de argumentele mele, ți-ai schimba, nici una, nici două, modul de viață, ba mai mult, mânat de credință, te-ai apuca să-ți converteşti anturajul; cum ar fi dacă, în contextul actual de nemulțumire generală, contagiunea s-ar transforma în epidemie şi majoritatea concetățenilor noştri ar adopta într-o bună zi noile comportamente ? Sănătatea e revoluționară !

[17] Commerson botezase Tahiti Utopia, după numele dat de Thomas More Republicii ideale.

Pe de altă parte, cei dependenți de mâncărurile nocive ar fi liberi să-şi consume otrava, nimeni nu-i va trimite la spânzurătoare, societatea fericirii depline se va impune încet, cu blândețe, prăbuşirea unor întreprinderi industriale nu va duce la haos economic, căci, în acelaşi timp, se profilează o nouă industrie, aceea a artei, a culturii, a sportului, toate aceste activități fiind practicate de nişte indivizi care nu mai sunt făcuți să consume prin infantilizare, deoarece şi-au recucerit statutul de cetățean. Ruptura va fi extraordinară, îi va scoate din fire pe politicienii de stânga şi de dreapta deopotrivă; aceştia, împotmoliți de atâta vreme între reforme, vor privi neputincioşi cum le zboară din mâini frâiele în toiul unei cavalcade nebuneşti. Şi ce-ar fi dacă sănătatea ar reprezenta calea înțelepciunii capabilă, prin auto-disciplina pe care o impune, să distrugă toate egoismele care conduc omenirea spre prăpastie ? Şi ce-ar fi dacă aplicarea acestei revoluții de către un mare număr de oameni ar determina apariția unei societăți cu o economie duală ? Cum ar fi dacă industria născută din mobilizarea personală în sport, artă şi cultură ar avea o activitate suficientă încât să creeze o nouă piață care, deşi nu s-ar baza pe productivitate, ar constitui, cu toate acestea, o sursă de profit ? Cetățeanul şi-ar păstra atunci locul de muncă în economia clasică, dar cu jumătate de normă, şi şi-ar găsi o retribuție suplimentară în activitatea de creație. Nu strigați că e vorba de o utopie ! Optarea pentru sănătate, inițiativă individuală, obligă la crearea unei lumi noi. Bugetele colosale din sportul profesionist ar fi reduse şi redistribuite prin sponsorizare la nivel local. Toate cheltuielile făcute în prezent pentru sănătate ar fi transformate în investiții în această nouă industrie, în aceeaşi direcție fiind orientate, prin stimulente fiscale, şi profiturile întreprinderilor. În fine, cetățenii sănătoşi, pe care munca i-a uzat mai puțin, vor ieşi la pensie mai târziu. Acestea sunt doar câteva idei, oamenilor politici - în prezent depăşiți de situație - le revine sarcina de a extrapola soluțiile acestei mutații spontane. Ce oportunitate excelentă pentru Nicolas Sarkozy, sportiv convins, ales grație imaginii de vitalitate pe care o emană, simbol al rupturii ce stârneşte entuziasmul popular - ar fi de ajuns să schimbe lozinca „Munciți mai mult pentru a câştiga mai mult" cu „Realizați-vă mai mult ca să trăiți mai mult"!

Mai mult decât atât, principiul societății cu economie duală are avantajul că s-ar elimina situația în care o parte a omenirii se îndoapă în detrimentul propriei sănătăți şi al popoarelor ce mor de foame. S-ar impune atunci repartiția alimentară, cu rezultate optime pentru mediul înconjurător şi, în plus, o reducere serioasă a poluării generate prin fabricarea şi eliminarea

medicamentelor. Din farmacopeea chimică n-ar rămâne decât moleculele indispensabile pentru acompanierea magistralelor şi miraculoaselor operații de refacere după accidente, de transplant ori extirpare a tumorilor, intervenții care, aşa cum am afirmat deja, vor necesita întotdeauna cercetări dinamice şi riguroase.

În acest fel, sănătatea ar aboli „medicina care ucide."

Exemple de cure de revitalizare

	Revitalizanți polivalenți	Revitalizanți specifici
• Copii şi adolescenți, creştere	**Semințe încolțite, spirulină, suc de orz verde**	**Litothamn, fosfor marin**
*** Femei însărcinate sau care alăptează**	**Spirulină, semințe încolțite**	**Ulei de *limba-mielului***
• Oboseală, astenie, *surmenaj*	**Semințe încolțite, lapte de iapă, ginseng, lăptişor de matcă, lapți, spirulină**	**Omega 3**
• Sportivi, activitate fizică semnificativă	**Spirulină, chlorella, semințe încolțite**	**Siliciu**
*** Echilibru psihic Activitate intelectuală susținută**	***Ginseng,* lăptişor de matcă, ginkgo**	**Omega 3, ulei de melisă**
• Menopauză, andropauză	**Ginseng, lăptişor de matcă**	**Ulei de portocal, ulei de limba-mielului, Omega 3**
• Acidifierea terenului, osteoporoză	**Suc de orz verde**	**Lithothamn, siliciu**
• Probleme osteo-articulare	**Semințe încolțite, lapte de iapă, spirulină**	
• Teren alergic		**Ulei de chimen negru, ulei de ficat de rechin, ulei de melisă**
• Insuficiențe imunitare Susținere în cazul unor afecțiuni grave	**Suc de orz verde, semințe încolțite, alga chlorella, complex de antioxidant**	**Propolis, echinacea, ulei esențial de oregano, ulei de chimen negru, alchilgliceroli, acerola, ciuperci medicinale (China, Japonia), maitake, shitake, reishi**
• Prevenirea maladiilor cardiovasculare	**Ginkgo, acerola (*vişină* braziliană)**	**Omega 3, siliciu**
• Persoane în vârstă	**Semințe încolțite, spirulină, suc de orz verde, ginkgo**	**Siliciu, omega 3, luteină**

ANEXĂ

Chiar şi atunci când este excelentă, sănătatea este supusă hazardului sistemului imunitar; ca s-o ajutăm, trebuie să recurgem la diverse trucuri dinamizante.

De zi cu zi

• Acerola: cireaşă din Caraibe foarte bogată în vitamine asimilabile: 1 comprimat în fiecare dimineață.

• Magneziu marin (pentru a-mi menține ritmul sportiv de două ore de antrenament cu o sud arie intensă: 3 gelule), asociat cu un caşet de zinc care favorizează fixarea magneziului.

• Polen proaspăt: două linguri la micul dejun.

• Ceai verde.

• 2 linguri de goji (fructe mici asemănătoare coacăzelor) puse la înmuiat cu o seară înainte (excelent pentru tonifiere, unul dintre fructele cele mai bogate în diverse vitamine)

Iarna: ceaiuri de băut pe parcursul zilei:

• Amestec de sarriette cimbru, rozmarin, echinacea

• Cură de clorură de magneziu (câh!) care dinamizează sistemul imunitar: 3 săptămâni în octombrie, 3 săptămâni în aprilie

Contra contuziilor, rănilor, entorselor: cataplasmă de argilă care trebuie schimbată o dată la două ore. În alternanță, comprese cu frunze de varză verde (chinezească) bio zdrobite ca să elibereze clorofila.

Gripă: uleiuri esențiale:

- Ravensarae, ulei antiviral cu efect de reechilibrare generală, decontractant muscular
- Niaouli - antibacterian şi antiviral
- Eucalipt

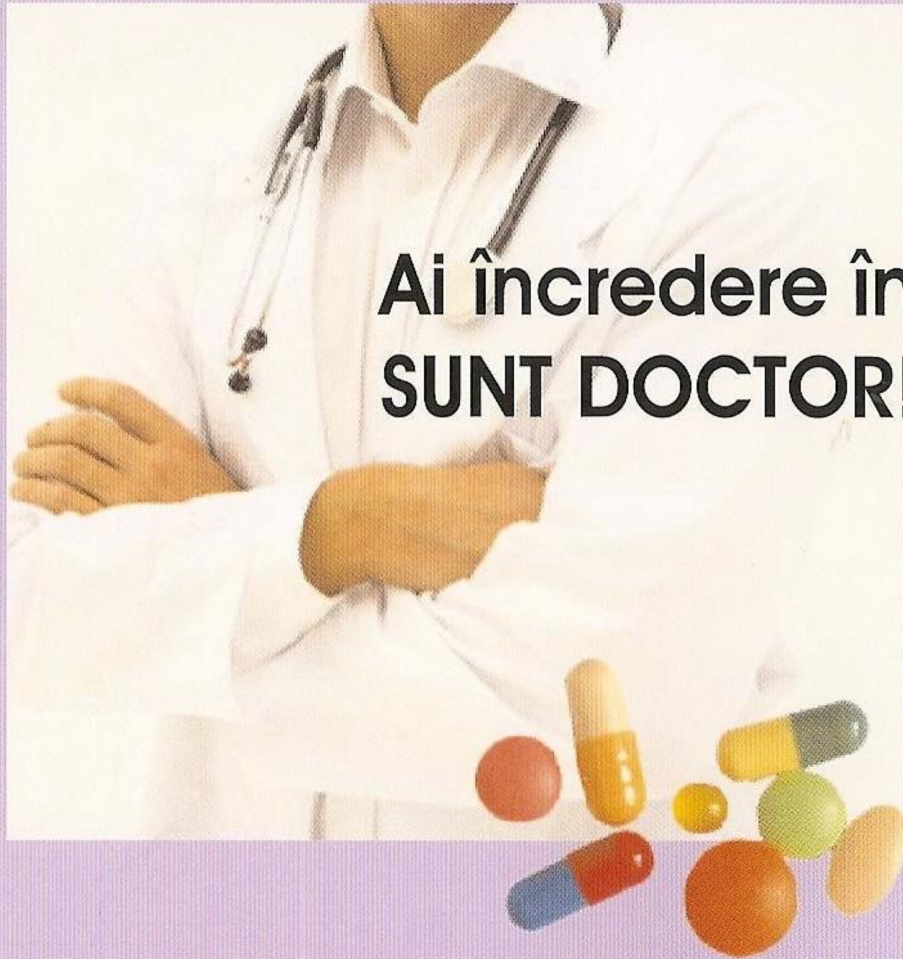
Echilibrarea stomacului: o lingură de praf de argilă într-un pahar de apă.

Energizare rapidă: 2 lingurițe de guarania intr-un pahar de apă.

Regim alimentar:

- Fructe: mere, pere, kiwi şi, în funcție de anotimp, caise, struguri.
- Fructe uscate (bogate în calciu): migdale, nuci, alune, prune, smochine, curmale; la fiecare masă, semințe încolțite; alfalfa, hazmațuchi, ridichi, broccoli.

În plus, dacă nu reuşiți să învingeți tentația spre ciuguleală, îndrăzniți să postiți o săptămână, asociind postul cu plimbări lungi; veți scăpa astfel pentru totdeauna de tirania stomacului şi veți beneficia de o bună dezintoxicare generală.

Ai încredere în mine
SUNT DOCTOR!